

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA VEŘEJNÉ EKONOMIKY

Zhodnocení hospodaření krajů v ČR se zaměřením na výdaje v oblasti služeb pro
obyvatelstvo

Financial Management Evaluation of Region in the Czech Republic with the Focus on
Expenditures on Services for the Citizens

Student: Bc. Barbora Košnarová
Vedoucí diplomové práce: Ing. Bc. Jiří Bečica, Ph.D.

Ostrava 2019

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra veřejné ekonomiky

Zadání diplomové práce

Student:

Bc. Barbora Košnarová

Studijní program:

N6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor:

6202T055 Veřejná ekonomika a správa

Téma:

Zhodnocení hospodaření krajů v ČR se zaměřením na výdaje v oblasti služeb pro obyvatelstvo
Financial Management Evaluation of Region in the Czech Republic with the Focus on Expenditures on Services for the Citizens

Jazyk vypracování:

čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
  2. Vyšší území samosprávné celky v České republice
  3. Analýza hospodaření samosprávných krajů v ČR v letech 2013-2017
  4. Zhodnocení hospodaření krajů v ČR se zaměřením na výdaje v oblasti služeb pro obyvatelstvo
  5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratek
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

- HEJDUKOVÁ, Pavlína. *Veřejné finance: teorie a praxe*. Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-298-4.
- RIGEL, F., M. BOUŠKA a R. MLYNÁŘ. *Zákon o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-592-5.
- STIGLITZ, Joseph E. and Jay K. ROSENGARD. *Economics of the public sector*. 4h ed. New York: W. W. Norton & Company, 2015. ISBN 978-0-393-93709-1.
- VRABKOVÁ, Iveta. *Veřejná správa*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2016. ISBN 978-80-248-3988-2.

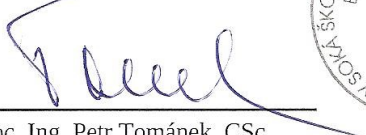
Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

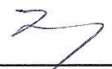
Vedoucí diplomové práce: **Ing. Bc. Jiří Bečica, Ph.D.**

Datum zadání: 23.11.2018

Datum odevzdání: 26.04.2019

_____
doc. Ing. Petr Tománek, CSc.
vedoucí katedry

_____
prof. Dr. Ing. Zdeněk Zmeškal
děkan fakulty

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci vypracovala samostatně včetně všech příloh a použila jen prameny uvedené v seznamu literatury.

V Ostravě dne 26. dubna 2019

.....*Košnarová*.....

Bc. Barbora Košnarová

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucímu mé diplomové práce panu Ing. Bc. Jiřímu Bečicovi, Ph.D. za cenné a odborné rady, připomínky a doporučení, které mi poskytnul a také za čas, který mi věnoval během konzultací.

Dále bych chtěla poděkovat své rodině za podporu, kterou mi poskytovala během celého mého vysokoškolského studia.

OBSAH

1. ÚVOD	5
2. VYŠŠÍ ÚZEMNÍ SAMOSPRÁVNÉ CELKY V ČESKÉ REPUBLICE	9
2.1. Veřejná správa.....	9
2.1.1. Reforma veřejné správy	10
2.2. Územní samospráva	11
2.3. Vyšší územní samosprávné celky	12
2.3.1. Orgány ÚSC.....	14
2.3.2. Působnost ÚSC	17
2.3.3. Majetek ÚSC.....	19
2.4. Rozpočet ÚSC.....	20
2.4.1. Rozpočtový proces	21
2.4.2. Rozpočtová skladba.....	22
2.5. Příjmy rozpočtu ÚSC	24
2.6. Výdaje rozpočtu ÚSC.....	27
2.7. Veřejné služby.....	28
2.8. Dílčí zhodnocení kapitoly	30
3. ANALÝZA HOSPODAŘENÍ SAMOSPRÁVNÝCH KRAJŮ V ČR V LETECH 2013-2017	31
3.1. Metodika práce.....	31
3.2. Charakteristika krajů v ČR	33
3.3. Analýza příjmů krajů.....	40
3.3.1. Analýza daňových příjmů krajů	42
3.3.2. Analýza nedaňových příjmů krajů	44
3.3.3. Analýza kapitálových příjmů.....	46
3.3.4. Analýza přijatých transferů.....	48
3.4. Analýza výdajů krajů dle druhového třídění.....	49

3.4.1. Analýza běžných výdajů	51
3.4.2. Analýza kapitálových výdajů	53
3.5. Analýza výdajů krajů dle odvětvového třídění	56
3.6. Dílčí zhodnocení kapitoly	60
4. ZHODNOCENÍ HOSPODAŘENÍ KRAJŮ V ČR SE ZAMĚŘENÍM NA VÝDAJE V OBLASTI SLUŽEB PRO OBYVATELSTVO	64
4.1. Služby pro obyvatelstvo	64
4.1.1. Vzdělávání a školské služby.....	68
4.1.2. Kultura, církve a sdělovací prostředky	70
4.1.3. Sport a zájmová činnost	72
4.1.4. Zdravotnictví	73
4.1.5. Bydlení, komunální služby a územní rozvoj	75
4.1.6. Ochrana životního prostředí	76
4.2. Dílčí zhodnocení kapitoly	78
5. ZÁVĚR	83
Seznam použité literatury	88
Seznam zkratk	95
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	
Seznam příloh	
Přílohy	

1. ÚVOD

Územní samospráva je v České republice dvoustupňová a pojednává o ní hlava sedmá Ústavního zákona č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů, která je věnována územnímu členění. V této části Ústavy ČR je psáno, že územní samospráva se člení na obce, neboli základní územní samosprávné celky a kraje, které jsou označovány jako vyšší územní samosprávné celky, a zároveň je každá obec součástí vyššího územního celku.

Kraje v České republice vznikly 1. ledna 2000, kdy bylo zřízeno 14 krajů včetně hlavního města Prahy. V České republice je kraj, tedy vyšší územní samosprávný celek, definován v zákoně č. 129/2000 Sb., o krajích ve znění pozdějších předpisů, v případě hl. města se jedná o zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze ve znění pozdějších předpisů. Kraj je územním společenstvím občanů, a pečuje o všestranný rozvoj svého území a také o potřeby svých občanů. Zároveň je významným článkem veřejné politiky realizující veřejnou regionální politiku, která je mezičlánkem státní (národní) a obecní (lokální) politiky.

Vzhledem k hospodaření je kraj považován za veřejnoprávní korporaci, která má vlastní majetek a hospodář dle podmínek stanovených zákonem podle svého vlastního každoročně sestaveného rozpočtu. Rozpočet kraje je tvořen příjmovou a výdajovou stránkou, kdy příjmová část se skládá z daňových, nedaňových a kapitálových příjmů a přijatých dotací. Výdajová část rozpočtu je tvořena běžnými, neboli provozními výdaji a kapitálovými, tedy investičními výdaji.

Hlavním cílem diplomové práce bude zhodnocení hospodaření krajů v České republice se zaměřením na výdaje v oblasti služeb pro obyvatelstvo, a to za sledované období 2013–2017, kdy budou porovnány výdaje na jednoho obyvatele kraje, zejména v oblasti vzdělávání, kultury, sportu, zdravotnictví, bydlení a územního rozvoje a ochrany životního prostředí. V rámci hlavního cíle bude ověřena hypotéza **H1**: Výdaje na jednoho obyvatele v oblasti služeb pro obyvatelstvo i výdaje v jednotlivých oddílech v této oblasti jsou v krajích srovnatelné. Jako srovnatelnou úroveň lze označit dosaženou průměrnou hodnotu za sledované období za všechny kraje $\pm 10\%$.

Dílčím cílem této práce je zhodnocení příjmů a výdajů rozpočtů krajů za sledované období včetně porovnání mezi kraji, kdy zjištěné hodnoty budou přepočteny na stejnou jednotku, tedy na jednoho obyvatele kraje, aby bylo možné provést mezikrajské porovnání. V rámci dílčího cíle bude ověřena hypotéza **H2**: V kraji s rostoucím počtem obyvatel,

v meziročním srovnání roku 2013 s rokem 2017, je vývojový charakter jednotlivých příjmových i výdajových tříd rozpočtu na jednoho obyvatele kraje rostoucí.

Problematikou veřejných služeb se zabývá Doležalová spolu s Haláskem (2011) ve své publikaci „*Služby v obecném hospodářském zájmu v EU*“, která je věnována přehledu o evropském pojetí služeb. Podobnou tematikou se zabývá i Halásková (2012) ve své knize „*Veřejná správa a veřejné služby v zemích Evropské Unie*“. Poskytováním, zadáváním a hodnocením veřejných služeb na úrovni municipalit se věnuje Ochrana (2007), který je i autorem či spoluautorem článků týkajících se i jednotlivých oblastí veřejných služeb. Veřejnými službami se zabývá i Nunvářová (2014), a to ve svém článku „*Veřejné služby z pohledu uživatele*“, cílem tohoto článku je představit oblast kvality veřejných služeb. Tématu veřejných služeb se věnuje ve své diplomové práci Pilarová (2011). Také Soukopová se zabývá danou problematikou veřejných služeb, konkrétně službami odpadového hospodářství v ČR, kdy v odborném článku (2017) provádí analýzu komunálních služeb se zaměřením na nakládání s odpady v ČR. Další autorkou, která se věnuje oblasti veřejných služeb, konkrétně problematice zdravotnictví, je Gajdová, která ve svém článku (2017) provádí zhodnocení situace ve zdravotnictví v regionech NUTS II v ČR i na Slovensku a také porovnává ČR s dalšími zeměmi (Bulharsko, Maďarsko, Slovensko, Rumunsko a Polsko). Oblastí ochrany životního prostředí se věnuje ve svém článku Šilhánková (2016).

V diplomové práci bude použita metoda **deskripce**, a to v teoretické části této práce a při charakteristice jednotlivých krajů v praktické části. Další použitou metodou bude vertikální i horizontální **analýza**, která rozčleňuje celek na dílčí části, tato metoda je použita v praktické části, kdy budou analyzovány příjmy i výdaje rozpočtů krajů. Dále zde bude použita metoda **komparace**, kdy bude sledováno pětileté období, a to 2013 – 2017. Tato metoda bude použita v obou kapitolách praktické části diplomové práce. Také bude v praktické části použita metoda **syntézy**, kdy zjištěné hodnoty budou spojeny do průměru. V závěru práce bude použita metoda **dedukce**.

Zjištěné hodnoty budou přepočteny na stejnou jednotku, a tedy na jednoho obyvatele kraje, aby bylo možné provést mezikrajské srovnání. Přepočtené hodnoty budou zaokrouhlené na dvě desetinná místa, pouze u kapitálových příjmů a skupiny 1 dle odvětvového členění rozpočtové skladby tyto hodnoty zaokrouhlené na tři desetinná místa, vzhledem k velice nízkým částkám. Pořadí kraje bude dáno dle jejich názvu abecedně, v některých případech budou použity zkratky názvů krajů, které budou zvolené podle ČSÚ. Data budou shromážděna do tabulek a obrázků,

a to v tis. Kč, či procentech, a následně budou slovně popsána. V tabulkách budou použity i statistické ukazatele, a to průměrná hodnota, směrodatná odchylka, která udává rozptyl hodnot od průměru, medián, který je prostředním číslem a dělí soubor hodnot na dvě stejně velké části, kdy polovina souboru má větší hodnotu než medián a druhá polovina má menší hodnotu než je medián, dále bude zaznamenáno minimum, které bude označené tučně hnědou barvou a maximum označené tučně zelenou barvou. V tabulkách týkajících se vývoje výdajů či příjmu budou použity znaky šipek, podle třech kritérií. Jestliže tři roky ze sledovaného pětiletého období mají výdaje rostoucí tendenci, pak je tento vývoj označen jako rostoucí a znázorněn šipkou nahoru (↑) na zeleně podbarveném poli, jestliže mají tři roky ze sledovaného pětiletého období klesající tendenci, pak je tento vývoj posouzen jako klesající a je znázorněn šipkou dolů (↓) na světle červeném poli, v případě stagnace se jedná o kolísavý vývoj, kdy je vývoj výdajů nejednoznačný, nebo střídavý a je zaznamenán vodorovnou šipkou směrem doprava (→) toto pole je označeno šedě.

Teoretické části bude věnována druhá kapitola této práce, která bude v první řadě obsahovat základní pojmy týkající se veřejné správy včetně její reformy, dále v této části bude rozebrána problematika vyšších územních samosprávných celků (dále „ÚSC“), kde bude nastíněna základní charakteristika, orgány a působnost ÚSC, také zde bude popsán rozpočet s rozpočtovou skladbou i rozpočtovým procesem ÚSC. Na konci této kapitoly bude vzhledem k zaměření diplomové práce část věnována i veřejným službám. Samotný závěr kapitoly bude věnován jejímu dílčímu zhodnocení. V této části diplomové práce bude použita platná legislativa a vhodné knižní zdroje, které souvisejí s daným tématem.

Praktická část bude navazovat na teoretickou část a bude rozdělena do dvou kapitol. První kapitola této části se bude věnovat analýze hospodaření krajů v ČR, kdy budou zvlášť analyzovány příjmy i výdaje v jednotlivých krajích za sledované období s následným přepočtem na jednoho obyvatele kraje. Také zde bude provedena analýza výdajů dle odvětvového členění závazné rozpočtové skladby. Na konci této kapitoly bude zhodnocení zjištěných poznatků. Druhá kapitola praktické části bude věnována zhodnocení hospodaření krajů v ČR se zaměřením na výdaje v oblasti služeb pro obyvatelstvo, a to zejména v oddílech zaměřených na vzdělávání, kulturu, sport, zdravotnictví, bydlení a územní rozvoj a životní prostředí. V této části budou jednotlivé oddíly v oblasti služeb pro obyvatelstvo rozebrány a zjištěné hodnoty budou opět přepočteny na jednoho občana kraje a následně bude provedeno mezikrajské porovnání. I na konci této kapitoly bude následovat její zhodnocení. Z praktické části bude vyčleněna Praha, jakožto zvláštní kraj, který se řídí dle svého vlastního zákona

č. 131/2000 Sb., o hl. městě Praze, a to z toho důvodu, že má podstatně rozdílné vypovídající hodnoty než zbylých 13 krajů.

V praktické části diplomové práce budou použity především materiály z internetových zdrojů, a to zejména z Českého statistického úřadu (dále jen „ČSÚ“), informačního portálu Ministerstva financí ČR – MONITOR a jednotlivých webových stránek samotných krajů.

2. VYŠŠÍ ÚZEMNÍ SAMOSPRÁVNÉ CELKY V ČESKÉ REPUBLICE

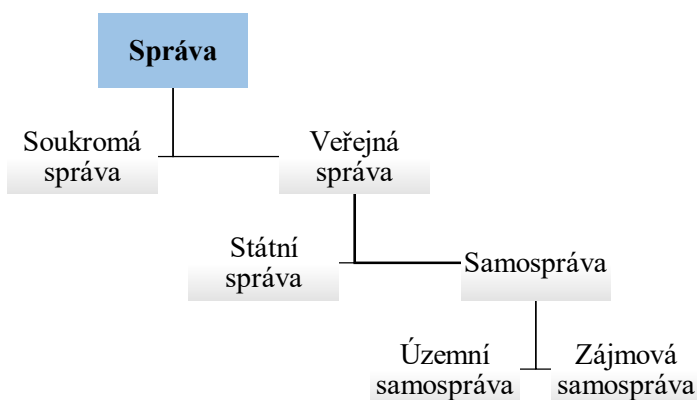
Tato kapitola bude věnována v první řadě veřejné správě a její reformě, dále bude obsahovat podkapitoly zabývající se územní samosprávou a vyššími samosprávnými celky, tedy kraji. Také bude v této části nastíněn rozpočet územního samosprávného celku se zaměřením na rozpočtový proces a rozpočtovou skladbu, následně budou podrobněji popsány jednotlivé příjmy a výdaje vyšších územních samosprávných celků. Vzhledem k zaměření diplomové práce bude v této kapitole část věnována veřejným službám a na samotném konci kapitoly se bude nacházet její dílčí zhodnocení.

2.1. Veřejná správa

Z historického hlediska lze pojem správa odvodit ze slova právo, jelikož činnosti týkající se práva vykonává správa. Termín správa je v dnešní době považován za záměrnou společenskou činnost sledující dosažení určitého cíle, který může být soukromého nebo veřejného charakteru (Káňa, 2014).

Obrázek 2.1 zachycuje schéma správy, která se člení na soukromou správu a veřejnou správu, která se dále dělí na státní správu a samosprávu, a ta se skládá z územní samosprávy a zájmové samosprávy.

Obr. 2.1 Schéma správy

Zdroj: PROVAZNÍKOVÁ, Romana. Financování měst, obcí a regionů, s. 12, vlastní zpracování.

Soukromá správa je správa vykonávaná v rámci soukromých záležitostí a v soukromém zájmu, a to soukromými osobami, které jednají z vlastní vůle a chtějí dosáhnout vlastního cíle. Cíle soukromé správy jsou postaveny především na aspektu ziskovosti (Kerlinová, 2014).

Veřejná správa je správa vykonávaná v rámci veřejných záležitostí, a to ve veřejném zájmu veřejnoprávními subjekty jako právem dané povinnosti. Veřejná správa, jakožto součást veřejného sektoru, má zvláštní postavení, jelikož veřejný sektor řídí a zároveň dohlíží na jeho efektivnost. Cíle veřejné správy jsou dány zákony a dalšími právními předpisy, nebo usnesením zastupitelských či nadřízených orgánů (Kerlinová, 2014).

Státní správa je základem veřejné správy vykonávaná státem a realizuje státní moc. Výkon státní správy uskutečňují ústřední orgány státní správy, instituce regionální a krajské a instituce místní. Její činnost slouží především veřejným zájmům obyvatelstva, službě veřejnosti, službě a ochraně občanů, obraně státu a je zaměřena na realizaci státního systému. Pravomoci státní správy jsou výkonné, zákonodárné, nařizovací a kontrolní. Státní správa se dále člení na vnitřní státní správu a územní státní správu (Káňa, 2014).

Samospráva je vedle státní správy druhou nejdůležitější větví veřejné správy a je složkou veřejné moci. Samospráva je kompatibilní pouze s demokratickým systémem veřejné správy a představuje decentralizovanou státní moc. Stát může zasahovat do výkonu samosprávy pouze v případě stanoveném v zákoně (Koudelka, 2007).

Zájmová samospráva je jednou z větví samosprávy. Jedná se o správu tvořenou sdružováním občanů se stejnými nebo společnými zálibami, zájmy, cíli či stejnou profesí. Zájmovou samosprávu dále členíme na profesní sdružení, do tohoto sdružení spadají profesní komory (převládá zde povinné členství), a zájmové sdružení, zde spadají odbory, sdružení, kluby či svazy (členství je dobrovolné) (Káňa, 2014).

Územní samospráva je další složkou samosprávy a je jí věnována samostatná podkapitola 2.2..

2.1.1. Reforma veřejné správy

Po sametové revoluci, tj. po roce 1989, bylo nutné v ČR komplexně přeorganizovat systém zákonodárné, výkonné a soudní moci a oživit právo občana na samosprávu. Reforma veřejné správy tvoří úplnou změnu celého systému správy, je to proces doprovázený legislativními změnami podloženými změnami ústavních a jiných zákonů. Vláda České republiky schválila v březnu 1990 plán na zrušení okresních a krajských národních výborů, a to k 31. 12. 1990. Toto zrušení souviselo s reformou veřejné správy a její změnou na moderní veřejnou správu stavěnou na principech demokracie (Peková, 2008).

Základem reformních změn veřejné správy byl vznik České republiky v roce 1993 a vznik Ústavního zákona č. 1/1993 Sb.. Reforma se týkala územní veřejné správy, ústřední státní správy, výkonu veřejné správy a veřejných financí.

Reforma územní správy byla tvořena změnou systému správy. Cílem této reformy byla decentralizace územní veřejné správy a odstranění centralizace. Pravomoci veřejné správy, které měly státní správní úřady, byly přesunuty na samosprávné celky. Změny byly započaty v roce 1990, a to zrušením národních výborů a obnovou samospráv obcí a vytýčením jejich pravomocí. Se zrušením okresních úřadů byly vytvořeny vyšší územní celky. Působnost byla přenesena na krajské a obecní úřady s rozšířenou působností.

Reforma ústřední státní správy měla za cíl pokračovat ve směru obsahových změn, výkonu a efektivity správy, dále bylo kladeno za cíl sjednocení stejné působnosti krajské státní správy a územní krajské samosprávy, což znamenalo vytvoření podmínek v oblasti finanční a právní. Touto reformou byl zřízen např. Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových (spravuje majetek státu a zastupuje stát před soudem), pozemkový úřad (provádí činnost zrušených okresních úřadů, dále provádí pozemkové úpravy), Generální inspekce bezpečnostních sborů a nové zastupitelské úřady České republiky.

Reforma výkonu veřejné správy souvisí s její účinností (finanční správy, činnosti finančních úřadů, správy daně), modernizace prostředků (používání moderní výpočetní techniky a informatiky), efektivity (vzdělávání a zvyšování kvalifikace osob zaměstnaných ve veřejné správě), elektronizace (digitalizace).

Reforma veřejných financí se týkala struktury veřejných rozpočtů, činnosti MPSV a MF (správa veřejných financí), změn sociálního a důchodového zabezpečení, a v neposlední řadě také změn daňového systému (Káňa, 2014).

2.2. Územní samospráva

Územní samospráva v ČR má bohatou historii. Po roce 1989 zažila krátký, ale bouřlivý vývoj, kdy se při její obnově vycházelo ze zkušeností s fungováním územní samosprávy za dob Rakouska-Uherska, a to od poloviny 19. století. Územní samospráva vznikala dvěma způsoby, **přírozeně**, jako příčina přirozeného osídlení (obce a města, která sídlí na stejném místě), nebo **uměle**, tedy dohodou panovníka s městy (vyšší stupeň územní samosprávy, který obsahuje více obcí a měst na daném území). K obnově územní samosprávy došlo u nás v roce 1990, kdy byla přijata nová ústava a zákon o obcích.

Pro správné fungování územní samosprávy je důležité vytvořit potřebné legislativní a ekonomické předpoklady. Mezi **legislativní předpoklady** patří schválení potřebných zákonů, které určují postavení, funkce a úkoly územní samosprávy. **Ekonomické předpoklady** dovolují územní samosprávě hospodařit s jistou finanční samostatností (Peková, 2008).

Nositeli územní samosprávy jsou územní samosprávné celky. Česká republika dle ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, se člení na základní samosprávné celky neboli obce a na vyšší samosprávné celky čili kraje. Jednotlivé územní samosprávné celky mají společenský a historický vývoj. Hlava sedmá zmíněného ústavního zákona definuje, že základní samosprávný celek je vždy součástí vyššího samosprávného celku. Dále se v této hlavě píše, že územní samosprávné celky jsou územními společenstvími občanů, která mají právo na vlastní samosprávu a dále jsou veřejnoprávními korporacemi, které mohou mít vlastní majetek a hospodařit dle vlastního rozpočtu. Stát může zasáhnout do činnosti územních samosprávných celků, jen vyžaduje-li to ochrana zákona, a to pouze způsobem, který stanovuje zákon.

O užívání majetku ve vlastnictví územní samosprávy rozhodují volené orgány a za svá rozhodnutí o nakládání s majetkem odpovídají svým občanům neboli voličům. Pomocí vlastnictví majetku realizuje územní samospráva regionální i lokální rozvoj veřejného sektoru, občanské vybavenosti, atd. Majetek ve vlastnictví územní samosprávy lze členit podle jeho využití na majetek sloužící k veřejně prospěšným účelům, majetek pro výkon samosprávy a na majetek k podnikání. Územní samospráva jakožto samostatný právní subjekt může majetek nakupovat, pronajímat, prodávat, vkládat do podniků a organizací a také může majetkem ručit.

Působnost územní samosprávy se člení na **samostatnou působnost**, zde se jedná o zabezpečování lokálních i regionálních veřejných statků, které občané vyžadují a mají z nich užitek a **přenesenou působnost**, kdy se jedná o přenesení kompetencí státní správy ve veřejném sektoru k zabezpečování veřejných statků pro občany, které mají charakter národních statků (Peková, 2008).

2.3. Vyšší územní samosprávné celky

V roce 2000 byla založením krajů ukončena diskuze o pozici vyšší územní samosprávy. Tato debata probíhala od převratu v r. 1989, kdy bylo rozhodnuto o zrušení krajských národních výborů v r. 1990 a od tohoto roku se jednalo o tom, zda by měla být vybudována silná vyšší územní samospráva zemského principu, nebo slabší krajského principu. Rozhodnutí nastalo až v roce 1997, kdy byl přijat ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních

samosprávných celků. Na základě krajského principu bylo vytvořeno 14 malých krajů. Pro potřeby čerpání dotací určených pro rozvoj regionů ze strukturálních fondů a Kohezního fondu EU, byly vytvořeny regiony soudržnosti dle náležitosti Evropské unie označovány jako NUTS II, tyto regiony mají mít 800 000 – 3 000 000 obyvatel. Regiony soudržnosti byly zřízeny zákonem č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje. V ČR je těchto regionů soudržnosti 8, jsou jimi Praha, Střední Čechy, Jihozápad (Jihočeský a Plzeňský kraj), Severozápad (Karlovarský a Ústecký kraj), Severovýchod (Liberecký, Královohradecký a Pardubický kraj), Jihovýchod (Jihomoravský kraj a kraj Vysočina), Střední Morava (Olomoucký a Zlínský kraj) a Moravskoslezsko (Moravskoslezský kraj) (Koudelka, 2007).

V příloze č. 1 je zobrazena mapa krajů a regionů soudržnosti v ČR.

Právo o rozhodnutí vzniku kraje náleží dle ústavního zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků Parlamentu ČR, který má rovněž právo také rozhodovat o zániku kraje. Činnost kraje se řídí zákonem č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení) resp. zákonem č. 131/2000 Sb., o Hlavním městě Praze.

Zákon o krajích definuje vyšší územní samosprávný celek neboli kraj, jako území společenství občanů, které má právo na samosprávu a pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby obyvatel žijících v daném kraji. Zároveň je kraj veřejnoprávní korporací, což znamená, že je právnickou osobou, která má soukromoprávní a veřejnoprávní subjektivitu. Také má vlastní majetek a vlastní příjmy vymezené zákonem a hospodaří za podmínek stanovených zákonem podle vlastního rozpočtu. Kraj vystupuje v právních vztazích svým jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývající.

Území je základním znakem všech krajů. Jeho rozložení je obvykle založeno na historickém základě, anebo přirozených geografických hranicích, kterými mohou být např. pohoří, řeky či ostrov. Celé území České republiky je součástí některého ze 13 krajů resp. hlavního města Prahy (Koudelka, 2007).

Občanem kraje je fyzická osoba, která je občanem České republiky a má trvalý pobyt na území daného kraje. Je to také osoba, která vlastní na území daného kraje nemovitost, může to být i příslušník cizího státu, který je ale přihlášen k trvalému pobytu v obci kraje (Káňa, 2014).

Kraj je charakterizován také svým **názvem**, který byl původně dán sídelním městem kraje. Název některých krajů byl s jejich souhlasem změněn, povětšinou podle části zemí, na jejichž území leží. Původní Brněnský kraj byl změněn na Jihomoravský kraj, Ostravský na Moravskoslezský kraj a Budějovický na Jihočeský kraj. Výjimkou je Vysočina, která původně byla Jihlavským krajem, avšak nynější název neobsahuje slovo kraj a je pojmenována podle tamního horského uskupení Českomoravské vysočiny. Slovní spojení Vysočiny a kraje se používá v některých právních předpisech a také v hovorovém jazyku. Kraj nemůže sám rozhodovat o svém názvu, ten je dán ústavním zákonem, a pouze tento zákon ho také může změnit (Koudelka, 2007).

Mezi další symboly kraje patří **znak**, **vlajka** (prapor) a **razítko** (pečeť). Na žádost kraje uděluje předseda Poslanecké sněmovny ČR znak a prapor jako symboly kraje. Zastupitelstvo a rada kraje rozhodují o užívání znaku a praporu, zastupitelstvo tak může učinit i pomocí obecné závazné vyhlášky. Znak je tvořen barevným obrazcem na štítě vytvořeným podle heraldických pravidel jako stálé znamení právního statusu. Znaky jednotlivých krajů jsou uvedeny v příloze č. 2. Rozdíl mezi praporem a vlajkou je dán tím, že prapor je pevně připevněn k žerdi a vlajka je k žerdi volně připevněna pomocí lana, kterým se vytahuje na vrchol žerdi. Kraj může používat razítko (pečeť) se svým znakem, který je zobrazen ve středu razítka, a po obvodu je uveden celý název kraje (Koudelka, 2007).

2.3.1. Orgány ÚSC

Veřejné korporace navenek jednají pouze svými orgány, tedy prostřednictvím funkcionářů, kterými jsou FO. Zákon o krajích jasně stanovuje orgány kraje, mezi které patří zastupitelstvo kraje, rada kraje, hejtman kraje, krajský úřad a zvláštní orgány kraje.

Zastupitelstvo kraje je vrcholovým orgánem kraje, který je jako jediný ústavně zakotven. Ústava stanoví jeho název, název jeho členů, délku funkčního období a jeho pravotvorbu. Zastupitelstvo, jako hlavní orgán kraje, má nejrozsáhlejší rozhodovací pravomoci v rámci samostatné působnosti, v rámci přenesené působnosti zastupitelstvo kraje rozhoduje pouze, stanoví-li to zákon. Zastupitelstvo je voleno, ve volbách občany daného kraje poměrným volebním systémem, na čtyři roky. První volby do krajských zastupitelstev byly uskutečněny v roce 2000 (Vrabková, 2016).

Jednání zastupitelstva kraje jsou přístupná veřejnosti a datum schůze s jejím programem je vyvěšeno na úřední desce deset dní před jednáním. Zastupitelstvo se schází podle potřeby, avšak nejméně jednou za 3 měsíce. Schůzi svolává hejtman kraje, popřípadě jeho zástupce,

anebo člen zastupitelstva. Zastupitelstvo může schvalovat usnesení a rozhodnutí pouze tehdy, pokud získá nadpoloviční většinu všech členů. Počet členu v zastupitelstvu se v jednotlivých krajích liší, jelikož počet členů závisí na počtu obyvatel daného kraje k 1. lednu roku, ve kterém se budou konat volby do zastupitelstva kraje (Káňa, 2014).

Dle zákona o krajích je počet členů zastupitelstva kraje, který závisí na počtu obyvatel v kraji, uveden v tabulce č. 2.1.

Jak tvrdí Káňa (2014, s. 62) zastupitelstvu kraje je vyhrazeno:

- *předkládat návrhy zákonů Poslanecké sněmovně ČR,*
- *vydávat obecně závazné vyhlášky a věstníky kraje,*
- *schvalovat územně plánovací dokumentaci,*
- *schvalovat rozpočet kraje,*
- *zřizovat a rušit krajské příspěvkové organizace,*
- *schvalovat základací listiny,*
- *stanovit výše odměn neuvolněným členům zastupitelstva,*
- *a další.*

Zastupitelstvo kraje si může zřídit jako své poradní a kontrolní orgány **výbory**. Výbory plní úkoly, které jim stanoví zastupitelstvo a také se zastupitelstvu zodpovídají za svou činnost. Předseda výboru je člen zastupitelstva. Počet členů výborů je vždy lichý, u nepovinných je počet stanoven nejméně na 3 členy a u povinných výborů (finanční výbor, kontrolní výbor, výbor pro výchovu, vzdělání a zaměstnanost) se jedná nejméně o pětičlenné výbory. Pokud při posledním sčítání lidu bylo v kraji nejméně 5 % občanů hlásící se k jiné národnostní menšině než české, tak v tomto kraji musí být zřízen výbor pro národnostní menšiny (Vrabková, 2016).

Zákon o krajích stanovuje jako výkonný orgán kraje **radu kraje**, která v oblasti své samostatné působnosti odpovídá za svou činnost zastupitelstvu kraje. V přenesené působnosti může rada kraje rozhodovat pouze, stanoví-li to zákon. Schůze rady se konají podle potřeby, na rozdíl od zastupitelstva jsou tyto schůze neveřejné a svolává je hejtman. Usnesení, volba nebo rozhodnutí je platné pouze schválením nadpoloviční většiny všech členů rady. Členem rady je hejtman, náměstek (popř. náměstci) hejtmána a další členové rady, kteří jsou voleni z řad zastupitelstva. Počet členů rady závisí také na počtu obyvatel v daném kraji. V tabulce č. 2.1 je uveden počet členů rady kraje vzhledem k počtu obyvatel v kraji (Cogan, 2015).

Tab. 2.1 Počet členů zastupitelstva a rady v kraji

Obyvatelstvo	Počet členů zastupitelstva	Počet členů rady
do 600 000 obyvatel	45	9
nad 600 000 do 900 000 obyvatel	55	11
nad 900 000 obyvatel	65	11

Zdroj: : § 31 odst. 1 a § 57 odst. 2 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajský zákon), vlastní zpracování.

Radě kraje je především vyhrazeno zabezpečovat a kontrolovat hospodaření kraje podle schváleného rozpočtu, jmenovat/odvolávat vedoucí odborů, vydávat nařízení kraje a rozhodovat ve věcech majetkových. Dále mezi základní funkce rady kraje patří, ukládat krajskému úřadu úkoly v oblasti samostatné působnosti, stanovuje počet pracovníků kraje a jeho organizační složky, vyřizuje podněty či připomínky obcí, právnických osob i občanů a zároveň stanovuje pravidla pro přijímání a vyřizování stížností a petic občanů (Káňa, 2014).

Rada kraje může zřizovat jako své poradní a iniciativní orgány **komise**. Ty mohou předkládat návrhy a náměty radě kraje a jsou jí odpovědní za své činnosti. Počet členů komise může být lichý i sudý a k usnesení je zapotřebí nadpoloviční většina (Cogan, 2015). V příloze č. 3 je uvedený počet členů zastupitelstva kraje i rady kraje za jednotlivé kraje.

Hejtman zastupuje kraj navenek a je nepřímě voleným vrcholným představitelem kraje, který jedná jménem kraje, organizuje činnosti orgánů kraje a také může mít rozhodovací pravomoci. Hejtmana zastupuje jeho náměstek (popř. náměstci). Hejtmana i náměstka (popř. námětky) volí zastupitelé ze svých řad. Odpovídají za svou činnost zastupitelstvu kraje. Rada kraje může hejtmanovi ukládat úkoly jen v rozsahu své působnosti (Cogan, 2015).

Jak tvrdí Vrabková (2016, s. 43) mezi základní funkce hejtmana patří:

- *spolu s náměstkem hejtmana podepisuje právní předpisy kraje,*
- *jmenuje/odvolává podle zákona o úřednicích územních samosprávných celků s předchozím souhlasem ministra vnitra ředitele krajského úřadu, stanoví mu plat a ukládá mu úkoly,*
- *odpovídá za informování veřejnosti o činnosti kraje a zajišťuje ochranu utajovaných informací,*
- *svolává a zpravidla řídí zasedání zastupitelstva a rady, podepisuje spolu s ověřovateli zápis z jejich jednání,*
- *v případech stanovených zákony zřizuje pro výkon přenesené působnosti zvláštní orgány kraje, jmenuje a odvolává jejich členy.*

Krajský úřad je výkonným orgánem kraje. Podle zákona o krajích vykonává přenesenou působnost s výjimkou věcí, které jsou zákonem svěřeným zastupitelstvu, radě nebo zvláštnímu orgánu kraje. V samostatné působnosti rozhoduje pouze, stanoví-li tak zákon. Krajský úřad je tvořen ředitelem, který je zaměstnancem kraje a zaměstnanci kraje, kteří jsou zařazeni do krajského úřadu. Ředitel krajského úřadu je za plnění úkolů svěřených krajskému úřadu v samostatné i přenesené působnosti odpovědný hejtmánovi kraje a nesmí vykonávat funkce v politických stranách i v politických hnutích. Také je jeho funkce neslučitelná s funkcí poslance či senátora Parlamentu ČR a rovněž je neslučitelná i s funkcí zastupitelstva územního samosprávného celku. Krajský úřad může být členěn u každého kraje jinak, avšak běžné členění je na sekretariát hejtmána, sekretariát ředitele, odbory a oddělení (Peková, 2008).

Zvláštní orgány kraje zřizuje, v případech stanovených zákonem, hejtmán kraje pro výkon přenesené působnosti. V čele tohoto orgánu může být pouze osoba, která prokázala zvláštní odbornou způsobilost v oblasti přenesené působnosti, pro který byl zvláštní orgán zřízen, avšak zákon může stanovit i hejtmána kraje do čela tohoto orgánu. Zvláštním orgánem je bezpečnostní rada kraje a povodňová komise kraje (Kopecký, 2017).

2.3.2. Působnost ÚSC

Kraj jako veřejnoprávní korporace je oprávněný k výkonu činnosti, které kraj zajišťuje. Působnost kraje lze sledovat ze dvou hledisek, a to samostatná působnost a přenesená působnost. Kraj při výkonu samostatné i přenesené působnosti chrání veřejný zájem.

Samostatná působnost kraje je rozhodující. Při výkonu této působnosti se kraj řídí pouze právními předpisy a není vázán interními akty státu, ty mají pro kraj pouze doporučující charakter. V oblasti této působnosti není kraj podřízený vládním orgánům. Do samostatné působnosti dle zákona č. 129/2000 Sb., o krajích spadají záležitosti, které jsou v zájmu kraje a jeho občanů, pokud nejde o působnost přenesenou. V rámci této působnosti může kraj vydávat obecně závazné vyhlášky. Také je oprávněný pro výkon samostatné působnosti zřizovat právnické osoby a organizační složky kraje, pokud není zákonem stanoveno jinak. Kraj při výkonu samostatné působnosti může spolupracovat s obcemi, avšak při této spolupráci nesmí kraj zasahovat do jejich samostatné působnosti (Cogan, 2015).

Kraj v rámci samostatné působnosti zpracovává program komplexního rozvoje kraje a územně plánovací dokumentaci. Dále v oblasti sociální péče zajišťuje rozvoj této oblasti a dopravní obslužnost kraje, z hlediska ekologie se stará o ochranu a rozvoj zdravých životních podmínek, také se snaží zajišťovat informovanost o stavu životního prostředí. V samostatné působnosti

kraj zřizuje/ruší v oblasti školství SŠ, VOŠ, OU, konzervatoře, speciální MŠ, ZŠ a SŠ, školy s cizím jazykem vyučovacím, jazykové školy, ZUŠ, speciální základní školy při zdravotnických zařízeních, pomocné školy, dětské domovy, plavecké školy, zařízení školního stravování a příslušná školská zařízení, apod. Kraj v rámci školství přispívá školám a školským zařízením finanční prostředky, které jsou na pokrytí neinvestičních nákladů (mzdové prostředky, učebnice, školní pomůcky, atd.). Poskytuje prostředky i do sféry zdravotnictví, zřizuje a vede protialkoholní záchytné stanice. V rámci kultury a památkové péče se stará o rozvoj kultury v kraji a sestavuje koncepci rozvoje státní památkové péče v ČR. Na výkon samostatné působnosti kraje dohlíží Ministerstvo vnitra, které ji nesmí nijak omezovat (Peková, 2008).

Přenesenou působnost vykonávají orgány kraje (především krajský úřad) na svém území, ve věcech které jsou stanoveny zákonem. Kraj při výkonu přenesené působnosti, tedy státní správy, se řídí právním řádem, usnesením vlády a také směrnicemi ústředních správních úřadů. Je oprávněn v rámci přenesené působnosti vydávat nařízení kraje. Na výkon přenesené působnosti obdrží kraj ze státního rozpočtu příspěvek. Výši tohoto příspěvku na jeden kalendářní rok stanoví Ministerstvo financí po projednání s Ministerstvem vnitra (Cogan, 2015).

Kraj v rámci přenesené působnosti v oblasti školství zajišťuje dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy na území kraje. Poskytuje předškolním zařízením, školám a školským zařízením finanční prostředky (např. na mzdy a platy, pomůcky, učebnice, na rozvoj školy) a kontroluje využití těchto poskytnutých finančních prostředků. Vzhledem k památkové péči se kraj stará o některé národní kulturní památky a vede seznam kulturních památek na svém území. Kraj řídí a kontroluje výkon státní správy v sociálním zabezpečení, dohlíží na poskytování sociálních služeb organizacemi i občany. Zřizuje a vede zdravotnickou záchrannou službu, řídí vybrané krajské nemocnice a také krajskou hygienickou službu. Dále kraj v této působnosti pořizuje plány velkých územních celků a územně plánovací podklady. V rámci ekologie rozhoduje o zařazení lesů do kategorií lesů ochranných nebo lesů zvláštního určení, řídí myslivost a ustanovuje lesní stráž na svém území. V oblasti dopravy povoluje zvláštní užívání silnic a rozhoduje o změnách v zařazení do kategorie silnic. Kraj zajišťuje evidenci a nakládání s odpady, především s nebezpečnými a uděluje oprávnění pro nakládání s nebezpečnými odpady. Vzhledem k životnímu prostředí dbá o ochranu přírody krajiny a ovzduší. Navrhuje varovný a smogový regulační systém. Na výkon přenesené působnosti kraje dohlíží příslušná ministerstva a ústřední správní úřady (Peková, 2008).

2.3.3. Majetek ÚSC

Jeden z nejdůležitějších předpokladů pro existenci územní samosprávy je vlastnictví majetku. Stupeň vyšších samosprávných celků vznikl později než lokální stupeň a proto mu musel být vyčleněn určitý majetek ze státního majetku, který byl převeden do vlastnictví krajů. Tento majetek získal kraj podle zákona č. 157/2000 Sb., o přechodu některých věcí, práv a závazků z majetku ČR do majetku krajů. Provazníková (2015) tvrdí, že do vlastnictví krajů byl převeden majetek od resortních ministerstev, kterými jsou Ministerstvo kultury – státní vědecké knihovny, některá muzea a galerie, Ministerstvo dopravy – správa a údržba silnic, Ministerstvo zemědělství – střední odborná učiliště, Ministerstvo zdravotnictví – některé nemocnice, územní střediska záchranné služby, Ministerstvo práce a sociálních věcí – ústavy sociální péče, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy – střední odborné školy, gymnázia, dětské výchovné ústavy, diagnostické ústavy.

Druhým důležitým zákonem, který převedl státní majetek spolu s organizačními složkami a příspěvkovými organizacemi z okresních úřadů na kraje a obce, je zákon č. 290/2002 Sb., o přechodu některých dalších věcí, práv a závazků ČR na kraje a obce, občanská sdružení působící v oblasti tělovýchovy a sportu a o souvisejících změnách a o změně zákona č. 157/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Majetek kraje je tvořen věcmi, zařízením a ostatním majetkem dříve státních příspěvkových organizací a organizačních složek, u kterých se kraj stal zřizovatelem. Do majetku kraje spadají i některé druhy komunikace, nemovitý majetek a peněžní prostředky na účtech.

Zákon o krajích ukládá povinnost kraji zacházet s jeho majetkem účelně a hospodárně, v souladu s jeho úkoly a zájmy, vyplývajícími ze zákonem vymezené působnosti. Kraj je dále povinen o svůj majetek pečovat, chránit ho před zničením, poškozením, odcizením nebo zneužitím a vést jeho evidenci.

Kraje mohou majetek získat darováním, nakupováním, bezúplatným převodem i zděděním. Kraje svůj majetek mohou pronajímat, prodávat, darovat a zapůjčovat. Také mohou majetek vkládat do zakládaných PO a DSO, svěřovat svým zřizovaným příspěvkovým organizacím, mohou jím ručit a pojišťovat ho. O způsobu nakládání s majetkem rozhodují zejména volené orgány kraje, kterými jsou zastupitelstvo a rada kraje (Provazníková, 2015).

2.4. Rozpočet ÚSC

Rozpočet územní samosprávy, tedy rozpočet kraje (popř. obce), je stejně jako národní rozpočet, státní rozpočet, účelové fondy, rozpočty veřejnoprávních korporací a státních podniků, součástí soustavy veřejných rozpočtů. Na veřejný rozpočet je možno nahlížet, jako na peněžní fond, účetní bilanci příjmů a výdajů, finanční plán a nástroj veřejné politiky. Tvorbu, postavení, obsah a funkce rozpočtů územních samosprávních celků (obcí i krajů) upravuje zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. Tento zákon stanovuje pravidla hospodaření s finančními prostředky krajů či obcí (Hejduková, 2015).

Územní rozpočet patří mezi nejdůležitější nástroje k zajištění funkcí územní samosprávy a jejich financování. Rozpočet kraje je charakterizován, jako decentralizovaný peněžní fond, kdy je vytvářen, rozdělován i používán stejně, jako všechny veřejné rozpočty v rozpočtové soustavě, s využitím nenávratného, neekvivalentního a nedobrovolného způsobu financování. Zákon o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů vymezuje rozpočet územního samosprávného celku, jako finanční plán, jímž se řídí financování činnosti územního samosprávného celku. Územní samospráva musí hospodařit v souladu s koncepcí hospodářské a stabilizační fiskální politiky státu (Peková, 2011).

Rozpočet kraje je nástrojem pro uskutečnění koncepce regionální politiky, dále je také nástrojem realizace volebních programů a v neposlední řadě je důležitým prostředkem pro realizaci regionálních preferencí a zájmů občanů žijících v daném kraji (Peková, 2011).

Kraj při tvorbě ročního rozpočtu vychází z **rozpočtového výhledu**, který je pomocným nástrojem, a má sloužit nejméně pro střednědobé finanční plánování rozvoje jeho území. Sestavuje se na základě uzavřených smluvních vztahů a přijatých závazků, obvykle na 2 až 5 let následujících po roce, na který se sestavuje roční rozpočet. Rozpočtový výhled obsahuje souhrnné základní údaje o příjmech a výdajích, především o dlouhodobých závazcích a pohledávkách, o finančních zdrojích a potřebách dlouhodobě realizovaných záměrů (Rigel, 2017).

Rozpočet a závěrečný účet kraje schvaluje krajské zastupitelstvo, jako svou vyhrazenou pravomoc v rámci samostatné působnosti. Podle zmíněného zákona o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, musí být návrh rozpočtu i závěrečného účtu nejméně po dobu 15 dní, než se bude projednávat v zastupitelstvu kraje, zveřejněn na úřední desce a také v elektronické podobě. Občanovi přísluší právo se vyjádřit k návrhu rozpočtu i k závěrečnému účtu buďto písemně, anebo ústně na zasedání zastupitelstva, kde je návrh projednáván. Rozpočtový

rok rozpočtu kraje je shodný s rozpočtovým obdobím celé rozpočtové soustavy a je totožný s rokem kalendářním (Hejduková, 2015).

Rozpočet kraje se sestavuje většinou jako vyrovnaný, ale také může být schválen jako přebytkový, kdy některé příjmy rozpočtu jsou určeny k použití, až v letech následujících, nebo jsou určeny ke splátce hodnoty úvěrů z předešlých let. Schodkový rozpočet může být schválen pouze tehdy, kdy bude možné schodek uhradit finančními prostředky z let minulých, anebo půjčkou, úvěrem, návratnou finanční výpomocí či příjmem z prodeje komunálních dluhopisů kraje. Vyrovnaný rozpočet je především cílem hospodaření kraje z dlouhodobého hlediska, kdy $P = V$, to však překáží v tvorbě rezerv, proto je vyhovující přebytkový rozpočet kraje ($P > V$), kdy dochází k vytváření rezerv (Peková, 2011).

2.4.1. Rozpočtový proces

Rozpočtový proces kraje v České republice upravuje §11 zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. Rozpočtový proces je tvořen činnosti výkonných i volených orgánů kraje. Začíná obvykle v září a trvá 1,5 až 2 roky a je tvořen etapami, které jsou používány v celé rozpočtové soustavě, a patří mezi ně zpracování návrhu rozpočtu výkonným orgánem kraje, projednání návrhu v poradních orgánech a voleném orgánu a následné schválení rozpočtu voleným orgánem kraje, plnění rozpočtu a jeho případné změny, průběžná kontrola plnění rozpočtu výkonnými, poradními i volenými orgány kraje, tvorba přehledu o skutečném vývoji plnění rozpočtu kraje za uplynulé rozpočtové období (sestavováno výkonným orgánem) a v poslední řadě projednání a následná kontrola rozpočtu, která je provedena poradními a volenými orgány kraje (Peková, 2011).

Do rozpočtového procesu patří i **rozpočtové zásady** obecně platné v celé rozpočtové soustavě, které musí být dodržovány. Mezi rozpočtové zásady patří každoroční sestavování a schvalování územního rozpočtu, jestliže rozpočet není schválen před začátkem rozpočtového období tj. před 1. lednem rozpočtového roku, pak kraj hospodaří podle **rozpočtového provizoria**, což znamená hospodaření dle skutečnosti stejného období v minulém rozpočtovém roce, nebo podle plánovaného rozpočtu. Následující zásadou je reálnost a pravdivost rozpočtu, to znamená reálný odhad příjmů a výdajů rozpočtu, aby nedocházelo k jeho časté změně během roku. Dále mezi rozpočtové zásady patří úplnost a jednotnost rozpočtu, dlouhodobá vyrovnanost rozpočtu, jenž je podstatou úspěšného dlouhodobého hospodaření kraje. Patří zde i zásada hospodárnosti a efektivnosti, finanční kontrola a účetní audit. Poslední zásada

je publicita, která informuje veřejnost o hospodaření kraje, tato zásada umožňuje zabezpečit občanskou kontrolu (Peková, 2011).

2.4.2. Rozpočtová skladba

Příjmy a výdaje veřejných rozpočtů jsou zpracovány a tříděny podle rozpočtové skladby, kterou stanovuje MF ČR vyhláškou č. 323/2002 Sb., o rozpočtové skladbě. Rozpočtová skladba třídí peněžní operace veřejných rozpočtů a mimorozpočtové peněžní fondy státu, krajů či obcí, zahrnující operace organizačních složek, kde je stát, kraj či obec zřizovatelem a dobrovolných svazků obcí. Rozpočtová skladba se nevztahuje na operace spojené s podnikatelskou činností subjektů územní samosprávy, na příspěvkové organizace a operace mající jiný charakter než veřejných prostředků.

Třídění příjmů a výdajů rozpočtů v ČR respektuje zásadu jednotnosti a závaznosti v celé rozpočtové soustavě, zásadu dlouhodobé stability, která je nutná pro dlouhodobé rozpočtové analýzy, zásadu srozumitelnosti pro odbornou i občanskou kontrolu a v neposlední řadě zásadu kompatibility s mezinárodními statistickými i účetními standardy (Peková, 2011).

Rozpočtová skladba v ČR používá čtyři základní třídění, a to **odpovědnostní třídění** (dříve kapitolní, organizační), které je povinné pro státní rozpočet a pro kraje i obce je nepovinné. Jedná se o třídění jednotlivých kapitol SR a vyjadřuje odpovědnost správců kapitol (ministerstva a ústřední orgány hospodařící s rozpočtovými prostředky), jde o třídění institucionálního pojetí rozpočtu a rozpočtové skladby. **Druhové třídění** příjmů a výdajů umožňuje propojení na účetnictví, jelikož zachycuje tok příjmů a výdajů. Toto třídění je základem celé rozpočtové skladby a souvisí se všemi peněžními operacemi. **Odvětvové třídění** (dříve funkční) třídí pouze výdajové operace a některé nedaňové a kapitálové příjmy (pouze u územních rozpočtů), a to dle účelu použití peněžních prostředků. **Konsolidační třídění** (záznamové jednotky), zajišťuje pomocí konsolidace odstranění duplicit příjmů a výdajů v rozpočtové soustavě (Peková, 2011).

Vzhledem k zaměření této práce budou podrobněji rozebrány dva typy třídění, a to druhové a odvětvové třídění.

Druhové třídění je v celé rozpočtové soustavě povinné, toto třídění třídí peněžní operace do třech základních oblastí, tj. příjmy, výdaje a financování. V rámci zmíněných oblastí odlišuje třídy a ty se dále detailněji člení: Třída (jednomístný číselný kód) → seskupení položek

(dvoumístný číselný kód) → podseskupení položek (třímístný číselný kód) → jednotlivé položky (čtyřmístný číselný kód).

Příjmy jsou představovány nenávratnými inkasy, avšak neobsahují ta inkasa, kterými jsou přijímány vypůjčené peněžní prostředky typu půjček, úvěrů, návratných výpomocí, atd. Příjmy se člení na dvě hlavní podskupiny, a to na vlastní příjmy (běžné a kapitálové příjmy) a přijaté dotace. Příjmy jsou rozděleny do čtyř tříd, první tři třídy jsou tvořeny vlastními příjmy, čtvrtá třída se skládá z investičních a neinvestičních přijatých dotací (Peková, 2011):

- třída 1 – daňové příjmy,
- třída 2 – nedaňové příjmy,
- třída 3 – kapitálové příjmy,
- třída 4 – přijaté dotace.

Výdaje představují nenávratné platby a poskytované návratné půjčky za záměrem uskutečňovat rozpočtovou politiku, výdaje jsou členěny do dvou tříd (Peková, 2011):

- třída 5 – běžné výdaje,
- třída 6 – kapitálové výdaje.

Poslední třída je třída 8 – financování, která má zvláštní postavení a rozděluje se na financování z tuzemska a ze zahraničí, a to na krátkodobé i dlouhodobé financování a na opravné položky. Jedná se o operace zabezpečující financování schodku či využití přebytku hospodaření a jeho vyhodnocení v rámci finančního investování. Třída 8 obsahuje, oproti předchozím třídám, stavové hodnoty a má přímou návaznost na zjištění salda rozpočtu pomocí následující rovnice (Peková, 2011):

$$\text{příjmy} - \text{výdaje} = \text{přebytek (+)} \text{ či } \text{schodek (-)} = (-) \text{ nebo } (+) \text{ financování}$$

Saldo představuje rozdíl mezi příjmy a výdaji krajského rozpočtu a tento rozdíl je kompenzován financováním. Pokud je saldo záporné, nastává tedy schodek rozpočtu, pak je znaménko u financování kladné a dochází ke snížení hotovosti či zvýšení terminovaných závazků. Jestliže je saldo kladné a rozpočet je tedy přebytkový, financování má záporné znaménko a dochází ke splacení závazků nebo nárůstu investic (Peková, 2011).

Odvětvové třídění rozpočtové skladby souvisí s účelem, na které jsou finanční prostředky rozpočtu vynaloženy. Využívá třídění na rozpočtové skupiny (jednomístný číselný kód) → oddíly (dvoumístný číselný kód) → pododdíly (třímístný číselný kód) → paragraf (čtyřmístný

číselný kód). Jedná se o třídění týkající se nenávratných výdajů dle skupin (účelů), na které jsou vynaloženy a některých druhů příjmů územních rozpočtů. Člení se do šesti skupin, kterými jsou: **Skupina 1** – zemědělství, lesní hospodářství a rybářství, **skupina 2** – průmyslová a ostatní odvětví hospodářství, **skupina 3** – služby pro obyvatelstvo, **skupina 4** – sociální věci a politika zaměstnanosti, **skupina 5** – bezpečnost státu a právní ochrana, **skupina 6** – všeobecná veřejná správa a služby (Peková, 2011).

2.5. Příjmy rozpočtu ÚSC

Příjmy rozpočtu kraje jsou různorodé a plánuje je výkonný orgán, avšak schvaluje ho volený orgán, tedy zastupitelstvo kraje. Stěžejní příjmovou skupinou rozpočtu kraje v ČR, jak absolutně tak i relativně, jsou nenávratné příjmy, které jsou velice důležitým zdrojem pro financování potřeb regionálního veřejného sektoru. Příjmy rozpočtu kraje lze rozdělit na vlastní a cizí (Peková, 2011).

Dle zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních samosprávných celků a §8 tohoto zákona příjmy rozpočtu kraje jsou tvořeny především příjmy z vlastního majetku a majetkových práv, příjmy z výsledků vlastní činnosti, příjmy z hospodářské činnosti organizace, pokud jsou podle tohoto nebo jiného zákona příjmem rozpočtu kraje, který organizaci zřídil či založil, příjmy ze správní činnosti včetně příjmů z výkonů státní správy, k nimž je kraj pověřen podle zvláštních zákonů, zejména správní poplatky z této činnosti a dále příjmy z vybraných pokut uložených v pravomoci kraje podle tohoto zákona nebo zvláštních zákonů, pokud není dále stanoveno jinak, výnosy daní nebo podíly na nich dle zvláštního zákona, dotace ze státního rozpočtu a ze státních fondů, přijaté peněžité dary a příspěvky, jiné příjmy, které podle zvláštních zákonů patří do příjmů kraje, prostředky získané správní činností ostatních orgánů státní správy.

Příjmy lze dělit podle **plánovatelnosti** a **neplánovatelnosti**. U plánovaných příjmů je jejich objem rozhodující, neplánované příjmy jsou většinou nahodilé a nedá se na ně spolehnout. Z časového hlediska je možné příjmy rozdělit na běžné příjmy a kapitálové příjmy.

Běžné příjmy rozpočtu kraje se zpravidla každoročně opakují, nicméně ne vždy ve stejné výši. Jedná se o příjmy, které jsou určeny pro financování běžných, každoročně opakujících se potřeb, zejména na krytí provozních (neinvestičních) výdajů na zabezpečení regionálních veřejných statků a potřeb (Peková, 2011).

Kapitálové příjmy představují jednorázové příjmy, které se pravidelně neopakují. Jsou účelová a používají se k financování dlouhodobých potřeb, především na pořízení investic v regionálním veřejném sektoru (Peková, 2011).

Je možné definovat čtyři skupiny příjmových zdrojů, a to daňové příjmy, nedaňové příjmy, kapitálové příjmy a dotace. První tři zmíněné příjmové skupiny se řadí mezi vlastní příjmy, poslední skupina, a to dotace patří mezi cizí příjmy

Daňové příjmy, třída 1 podle druhového členění rozpočtové skladby, jsou u krajů druhou největší příjmovou skupinu rozpočtu kraje, a to hned po dotacích ze státního rozpočtu. Do daňových příjmů patří jak daně svěřené, tak i sdílené daně. U svěřených daní plyne celý jejich výnos do určitého rozpočtu, tedy v tomto případě do rozpočtu územního samosprávného celku. U sdílených daní je předem stanovený podíl na celostátně vybíraných daních, který posléze připadá do rozpočtu územního samosprávného celku. V současné době kraje postrádají daňovou pravomoc, jelikož typ krajských daní se v ČR doposud nepoužívá (Peková, 2011).

Výčet daňových příjmů je v § 3 zákona č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní. Dle tohoto zákona se krajům přiděluje 8,92 % z celostátního hrubého výnosu daně z přidané hodnoty a 8,92 % z celostátního hrubého výnosu daní z příjmů, kde spadá daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti, daň z příjmů fyzických osob vybírané srážkou podle zvláštní sazby, daň z příjmů právnických osob. Podle již zmíněného zákona o rozpočtovém určení daní zde spadá i podíl 8,92 % z 60 % z celostátního hrubého výnosu daní (záloha na daň) z příjmů fyzických osob ze samostatné výdělečné činnosti. Také do daňových příjmů krajů patří daň z příjmů právnických osob v případech, kdy poplatníkem je příslušný kraj, s výjimkou daně vybírané srážkou podle zvláštní sazby,

Procentní podíl u jednotlivých krajů na daňových příjmech je stanoven rozdílným procentem, který je dán podle zmíněného zákona o rozpočtovém určení daní. Tento podíl není určen podle počtu žijících obyvatel v daném kraji, ale dle závislosti na nákladech regionálního veřejného sektoru, tedy na nákladech organizačních složek a příspěvkových organizací, u kterých je daný kraj zřizovatelem. Procentní podíl jednotlivých krajů je uveden v příloze č. 4.

Nedaňové příjmy tvoří třídu 2 dle druhového členění rozpočtové skladby. Tyto příjmy jsou tvořeny především **příjmy z vlastního podnikání**, kde se jedná o podíl na zisku podniků s majetkovým vkladem kraje. Kraj získá podíl na zisku pouze v případě, že podnik dosahuje zisku v opačném případě, kdy podnik je ztrátový kraj nedostane nic. Tyto příjmy jsou v ČR nevýznamné, příkladem mohou být krajské nemocnice jako akciové společnosti.

Dalšími příjmy z vlastního podnikání jsou příjmy z pronájmu majetku, zde je výše ovlivněna druhem majetku, který kraj vlastní. Poslední příjmy, které spadají do oblasti příjmů z vlastního podnikání, jsou příjmy z finančního investování, jejich výše závisí na tom, jestli má kraj volné finanční prostředky, jestliže ano pak může kraj využít termínované vklady, tato forma je spojena s minimálním rizikem anebo může investovat do obchodovatelných cenných papírů. Mezi nedaňové příjmy patří také **uživatelské poplatky**, které se u různých regionálních veřejných statků volí v různé výši, mnohdy dotovaný z daňového výnosu. Rozhodují o nich (zavedení i výše) výlučně volené orgány kraje. Uživatelské poplatky jsou běžnými příjmy, pomocí kterých se hradí běžné výdaje. **Příjmy sankční povahy**, tedy pokuty, jsou dalšími příjmy spadající mezi daňové příjmy. Jedná se o příjmy povahově doplňkových příjmů a jsou obtížně plánovatelné. Kraje mají právo ukládat pokuty občanům i firmám jen stanoví-li tak zákon o přestupcích. Poslední skupinou tvořící nedaňové příjmy jsou **ostatní nedaňové příjmy územních rozpočtů** např. dary a výnosy z veřejných sbírek. Tyto příjmy jsou většinou nepravidelné a obtížně plánovatelné (Peková, 2011).

Vlastní kapitálové příjmy řadíme do třídy 3 rozpočtové skladby dle druhového členění. Tyto příjmy mohou kraje získat prodejem svého majetku. Jde o dlouhodobě nepotřebný majetek, avšak kraje ve většině případů nepotřebný majetek nemají a tak jsou tyto příjmy zanedbatelné. Prodejem svého majetku získá kraj příjem, který se již nebude opakovat, a peněžní zdroje získané z tohoto prodeje by měly sloužit na financování investičních potřeb v regionálním veřejném sektoru. Mezi tyto příjmy je možné zařadit i dary na pořízení investic, avšak jedná se zpravidla o nahodilé příjmy (Peková, 2011).

Nenávratné přijaté peněžní transfery patří do třídy 4 podle druhového členění rozpočtové sklady. Jedná se zpravidla o největší příjmovou skupinu rozpočtů krajů, a to z toho důvodu, že kraje jsou finančně velice nesoběstačné a vyžadují dodatečné finanční zdroje, především ze státního rozpočtu. Dotace lze rozdělit na **nárokové dotace**, v tomto případě se jedná o transfery, na které mají kraje ze zákona nárok a **nenárokové dotace**, které kraj získá na základě žádosti od správců jednotlivých rozpočtových kapitol v rámci grantových programů. Ministerstvo či správce státního fondu posuzuje žádost kraje o dotaci, vyhodnotí účel, na který má být dotace poskytnuta a rozhodne se, zda žádosti vyhoví nebo ji zamítne. Krajům jsou poskytovány dotace dvojího typu, a to **neinvestiční** neboli **běžné dotace**, kterými se financují provozní neinvestiční potřeby a krajům jsou poskytovány buďto jako účelové dotace, anebo jako neúčelové dotace. Účelové dotace jsou vyšší než ty neúčelové, avšak u těch sám kraj rozhoduje o jejich použití. Druhý typ transferů jsou **investiční** čili **kapitálové účelové**

dotace. Kraje také mohou dostávat transfery z fondů EU, jedná se o nenárokové dotace a jejich poskytnutí je přísně účelové a souvisí s určitými projekty spadajícími do priorit politiky soudržnosti EU. Nyní jsou krajům poskytovány transfery, které jsou schválené zákonem o státním rozpočtu na příslušný rok z rozpočtových kapitol, které jsou spravovány příslušnými ministerstvy. Jedná se o pravidelný příjem rozpočtů krajů v konkrétním rozpočtovém roce. Dále jsou poskytovány dotace z kapitoly Všeobecná pokladní správa státního rozpočtu, která je spravována Ministerstvem financí, dotace z rezortních kapitol státního rozpočtu, a to v rámci grantových programů ministerstev a transfery ze státních fondů, které jsou přísně účelové, a není možné je využít jinak, než jak je stanoveno (Peková, 2011).

Kraje se mohou ocitnout na začátku i v průběhu roku ve složité finanční situaci, jelikož některé příjmy přicházejí na příjmový účet rozpočtu krajů až v průběhu rozpočtového roku. Jestliže kraj nemá k dispozici finanční rezervy je nucen využít úvěr, a tedy nenávratné finanční zdroje nahradí **návratnými finančními** prostředky. Využití návratných příjmů, tedy úvěrů, může v budoucnu zatěžovat hospodaření kraje. **Návratnými příjmy**, které kraje mohou využít, jsou úvěry (krátkodobý, střednědobý či dlouhodobý), příjmy z emise obligací, návratné půjčky a návratné finanční výpomoci. Kraje využívají nejčastěji krátkodobé úvěry (splatnost do 1 roku). Použití úvěru schvaluje zastupitelstvo kraje. Splacení návratných příjmů zatěžuje hospodaření současné i budoucí generace, které se splacení bude týkat, jedná se o tzv. mezigenerační přerozdělování a splacení půjček. Návratné příjmy, jsou dle rozpočtové skladby druhového členění, odděleny od nenávratných příjmů, a to ve třídě 8 financování (Peková, 2011).

2.6. Výdaje rozpočtu ÚSC

Míra samostatné i přenesené působnosti kraje je ovlivněna objemem, skladbou a vývojem výdajů rozpočtu kraje. Výdajová stránka se od příjmové struktury rozpočtů krajů příliš neliší. Hlavní úlohou krajů je přerozdělování dotací mezi zařízení, které daný kraj zřizuje a mezi obce. Tyto pravomoci jsou kraji přiřazeny z ministerstev, školských úřadů a zrušených okresních úřadů (Provazníková, 2015).

Mezi výdaje krajů patří podle § 10 zákona č. 250/2000 o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů závazky vyplývající pro kraj z plnění povinností uložených zvláštními právními předpisy, výdaje na činnost orgánů kraje v jeho samostatné působnosti, zejména výdaje spojené s péčí o vlastní majetek a jeho rozvoj, výdaje spojené s výkonem státní správy, ke které je kraj pověřen zvláštními právními předpisy, závazky vyplývající pro kraj z uzavřených smluvních

vztahů v jeho hospodaření a ze smluvních vztahů vlastních organizací, jestliže k nim přistoupil, dotace do rozpočtů obcí v kraji. Dále také závazky přijaté v rámci spolupráce s jinými územními celky nebo s dalšími subjekty, včetně příspěvků na společnou činnost, úhrada úroků z přijatých půjček a úvěrů, výdaje na emise vlastních dluhopisů a na úhradu výnosů z nich náležejících jejich vlastníkům, výdaje na podporu subjektů provádějících veřejně prospěšné činnosti a na podporu soukromého podnikání prospěšného pro kraj, jiné výdaje uskutečněné v rámci působnosti kraje, včetně darů a příspěvků na sociální nebo jiné humanitární účely a v neposlední řadě dotace Regionální radě regionu soudržnosti.

Výdaje se podle druhového členění závazné rozpočtové sklady dělí do dvou tříd na běžné výdaje (třída 5) a kapitálové výdaje (třída 6). **Běžné výdaje** se každoročně opakují, jedná se o provozní neboli neinvestiční, výdaje rozpočtu kraje. **Kapitálové výdaje** jsou používány k financování dlouhodobých, neopakujících se potřeb, které mají investiční charakter.

Dle odvětvového hlediska jsou výdaje děleny v podkapitole 2.4.2. o rozpočtové skladbě.

Výdaje se mohou členit také na **nenávratné**, které jsou rozhodující a **návratné**. Toto členění je důležité zejména pro analýzy a plánování. Podle hlediska rozpočtového plánování je podstatné dělení výdajů na **plánované**, které jsou rozhodující a dají se relativně přesně naplánovat a **neplánované** neboli nahodilé výdaje, které se vyskytnou během rozpočtového období (Peková, 2011).

2.7. Veřejné služby

Veřejné služby jsou druhem služeb, vytvořeným, organizovaným či regulovaným orgánem veřejné správy. **Základním cílem** veřejných služeb je zajištění uspokojování společných potřeb uživatelů daných služeb při respektování principu subsidiarity (Halásková, 2012).

Veřejná služba je pojem, který má sociální, ekonomický i právní obsah. Z ekonomického pohledu je veřejná služba vnímána jako ekonomický statek, jehož uživatel je veřejnost, což znamená, že veřejná služba je veřejným statkem, který může být čistým nebo smíšeným veřejným statkem. **Čistý veřejný statek** je z hlediska kvantity i kvality nedělitelný mezi spotřebiteli daného statku a nelze určit podíl jednotlivce na jeho spotřebě. Je nemožné vyloučit kohokoliv ze spotřeby čistých veřejných statků a je to také nežádoucí, jelikož jejich spotřeba nesnižuje spotřebu ostatních a náklady na vyloučení by byly velice vysoké (Stiglitz, 2015).

U **smíšeného veřejného statku** je kvantita dělitelná a tím pádem lze určit podíl jednotlivce na spotřebě tohoto statku, v tomto případě je nedělitelná kvalita (Ochrana, 2007).

Služby je možné také členit z hlediska **hospodářského zájmu** (např. doprava, energetika, odpadové hospodářství), jsou to služby vytvořené za účelem zisku a služby **nehospodářského zájmu** (např. kultura, vzdělávání, zdravotnictví), které nejsou vytvořené za účelem zisku (Doležalová, 2011).

Garantem neboli poskytovatelem veřejné služby je orgán veřejné správy. Územní samospráva poskytuje veřejné služby prostřednictvím organizačních složek, příspěvkových organizací, veřejných zakázek, ale také prostřednictvím soukromých společností a soukromých společností podléhajících veřejné kontrole. V dnešní době je čím dál častěji využíváno zabezpečování veřejných služeb prostřednictvím veřejno-soukromým partnerstvím. Kraj, jako samosprávný celek, má právo poskytnout veřejnou službu sám, nebo její poskytnutí přenesle na subjekt jím vytvořeným (Peková, 2011).

Důležitými kritérii při výběru poskytování veřejné služby je rozpočtové omezení kraje, kvalita poskytované veřejné služby a náklady na její poskytnutí. Z hlediska poskytování je možné veřejné služby rozdělit na služby poskytované na **centrální úrovni** (např. obrana, bezpečnost) a služby poskytované na **úrovni samosprávy** (např. veřejná doprava, odvoz komunálního odpadu) (Ochrana, 2007).

Mezi **charakteristické vlastnosti** veřejných služeb patří nehmotnost, neoddělitelnost produkce a spotřeby s přímým kontaktem na spotřebitele dané služby, nestálost ve smyslu odlišné kvality, kterou spotřebitelé veřejné služby dosahují, dále zde patří neskladovatelnost služby a její zničitelnost, jestliže není použita uživatelem a poslední charakteristickou vlastností veřejných služeb je nemožnost vlastnictví služby, je možné jen vlastnit právo na její poskytnutí (Peková, 2011).

Kraje v ČR zabezpečují v samostatné působnosti **regionální veřejné statky**, mezi které se řadí např. regionální veřejná hromadná doprava, dodávky vody a odpadní vody, zdravotnické služby, vzdělání, povinné sociální zabezpečení, sociální bydlení, teplo. V přenesené působnosti zabezpečuje **národní veřejné statky**, např. integrovaný záchranný systém, odstranění nebezpečného odpadu, atd. (Peková, 2011).

Veřejné služby mohou být financovány ze státního rozpočtu, z rozpočtu samosprávných celků, z poplatků občanů, účelových fondů a případně i z jiných zdrojů (Ochrana, 2007).

2.8. Dílčí zhodnocení kapitoly

Veřejná správa prošla po roce 1989 řadou změn, kdy základem pro tyto změny byl v roce 1993 vznik České republiky a vznik Ústavního zákona č. 1/1993 Sb. Reformy ve veřejné správě se týkaly především územní veřejné správy, ústřední státní správy, výkonu veřejné správy a veřejných financí.

Územní samospráva je forma veřejného vládnutí a veřejní moci. Jedná se o realizaci práva občanů na vlastní samosprávu, tedy právo na spravování určitého území menší velikosti, než je stát. V České republice funguje územní samospráva na dvoustupňovém systému, kdy dle Ústavního zákona č. 1/1993 Sb., jsou nositeli územní samosprávy územní samosprávné celky, které se člení na základní samosprávné celky (obce) a na vyšší samosprávné celky (kraje). Obec je vždy součástí některého z krajů.

Územní rozpočet je řazen mezi nejdůležitější nástroje k zajištění funkcí územní samosprávy a jejich financování. Zákon o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů vymezuje rozpočet územního samosprávného celku jako finanční plán, jímž se řídí financování činnosti územního samosprávného celku. Rozpočet ÚSC se skládá z příjmové a výdajové stránky. Příjmová stránka je tvořena dle druhového členění závazné rozpočtové skladby na daňové příjmy, nedaňové příjmy, kapitálové příjmy a přijaté transfery, přičemž přijaté transfery tvoří největší část příjmů rozpočtů krajů. Výdaje jsou tvořeny běžnými a kapitálovými výdaji, zde tvoří převážnou část výdajů rozpočtů krajů běžné výdaje. Výdaje se také člení dle odvětvového třídění závazné rozpočtové skladby, a to do šesti skupin (zemědělství, lesní hospodářství a rybářství; průmyslová a ostatní odvětví hospodářství; služby pro obyvatelstvo; sociální věci a politika zaměstnanosti; bezpečnost státu a právní ochrana; všeobecná veřejná správa a služby).

Vzhledem k tématu diplomové práce byla v této části kapitola věnována veřejným službám. Veřejné služby poskytuje orgán veřejné správy a hlavním cílem veřejných služeb je zajištění a uspokojení potřeb uživatelů daných služeb. Veřejná služba je veřejným statkem, který může být čistým veřejným statkem (nedělitelnost, nevylučitelnost, nulové mezní náklady na spotřebu každého dalšího spotřebitele) nebo smíšeným veřejným statkem (kvantita je dělitelná a kvalita nikoli). Rozhodujícími faktory při výběru poskytování veřejné služby je rozpočtové omezení kraje, kvalita poskytované veřejné služby a náklady na její poskytnutí.

3. ANALÝZA HOSPODAŘENÍ SAMOSPRÁVNÝCH KRAJŮ V ČR V LETECH 2013-2017

V této kapitole bude v první řadě nastíněna metodika této práce. Dále zde budou stručně charakterizovány jednotlivé kraje. Další část kapitoly bude věnována analýze hospodaření krajů v ČR za vybrané pětileté období, tedy od roku 2013 do roku 2017. Příjmová stránka rozpočtů krajů bude zde analyzována samostatně a stejně tak i výdajová stránka rozpočtů krajů, a to dle druhového třídění závazné rozpočtové skladby. Výdaje budou také analyzovány z hlediska odvětvového třídění rozpočtové skladby. Na konci této kapitoly se bude nacházet její zhodnocení.

3.1. Metodika práce

V nadcházejících kapitolách je provedena metoda **deskripce** při charakteristice jednotlivých krajů. Dále je použita vertikální i horizontální **analýza** příjmů a výdajů rozpočtů krajů, její princip spočívá v tom, že rozčleňuje celek na dílčí části. Také je zde použita metoda **komparace**, podstatou této metody je srovnání pětiletého sledovaného období (2013 – 2017). Kraje jsou seřazeny podle jejich názvu abecedně. Příjmy i výdaje krajů jsou rozděleny dle druhového členění rozpočtové skladby a jsou přepočteny na stejnou jednotku, v tomto případě na jednoho obyvatele kraje, aby bylo možné mezikrajské porovnání. Přepočtené hodnoty jsou zaokrouhlené na dvě desetinná místa, u kapitálových příjmů jsou tyto hodnoty zaokrouhleny na tři desetinná místa, a to z důvodu toho, že jejich hodnoty jsou velmi nízké a stejně tomu tak je i u skupiny 1 dle odvětvového členění rozpočtové skladby. V praktické části práce je použita také metoda **syntézy**, kdy jednotlivé části jsou spojeny do celku. V závěru práce je použita metoda **dedukce**.

Data jsou shromážděná v tabulkách a obrazcích pro lepší přehlednost, a to v tisících korunách či procentech. V tabulkách jsou použity **statistické ukazatele**, jako je průměrná hodnota, směrodatná odchylka, medián, minimum, které je zaznamenáno tučně hnědou barvou a maximum, to je zaznačené tučně zelenou barvou. V tabulkách týkajících se vývoje výdajů popřípadě příjmů jsou použity značky šipek, podle třech kritérií. Jestliže tři roky ze sledovaného pětiletého období mají výdaje či příjmy rostoucí tendenci, pak je tento vývoj označen jako rostoucí a znázorněn šipkou nahoru (↑) na zeleně zbarveném poli, jestliže tři roky ze sledovaného pětiletého období mají klesající tendenci, pak je tento vývoj posouzen jako klesající a je znázorněn šipkou dolů (↓), zde je pole zbarveno světle červeně, v případě stagnace se jedná o kolísavý vývoj, kdy jde o nejednoznačný, nebo střídavý vývoj

a je zaznamenán vodorovnou šipkou směrem do pravé strany (→) v této situaci je pole šedé barvy.

U jednotlivých krajů jsou v některých případech použity zkratky zvolené dle ČSÚ, a to Jihočeský kraj – JHČ, Jihomoravský kraj – JHM, Karlovarský kraj – KVK, Královéhradecký kraj – HKK, Liberecký kraj - LBK, Moravskoslezský kraj - MSK, Olomoucký kraj - OLK, Pardubický kraj - PAK, Plzeňský kraj - PLK, Středočeský kraj - STC, Ústecký kraj - ULK, Vysočina - VYS, Zlínský kraj – ZLK.

Praha, jako zvláštní kraj, který se řídí svým zákonem, je z analýzy vynechán, jelikož jeho hodnoty jsou oproti zbylým krajům velice odlišné a došlo by ke zkreslujícím výsledkům.

Materiály použité v následujících kapitolách jsou zejména z internetových zdrojů. Především jsou použity zdroje z internetových stránek Českého statistického úřadu, informačního portálu Ministerstva financí – MONITOR a webových stránek jednotlivých krajů.

V následující tabulce je počet obyvatel v jednotlivých krajích, ze kterých se při výpočtu bude vycházet. Zeleně podbarvené pole znamená přírůstek obyvatel v daném kraji a červeně zbarvené pole zobrazuje pokles počtu obyvatel v daném kraji.

Tab. 3.1 Počet obyvatel v jednotlivých krajích k 31. 12.

Kraj	2013	2014	2015	2016	2017	2013/2017	Změna v %
JHČ	636 707	637 300	637 834	638 782	640 196	+3 489	0,55
JHM	1 170 078	1 172 853	1 175 025	1 178 812	1 183 207	+13 129	1,12
KVK	300 309	299 293	297 828	296 749	295 686	-4 623	-1,54
HKK	551 909	551 590	551 421	550 804	551 089	-820	-0,15
LBK	438 609	438 851	439 639	440 636	441 300	+2 691	0,61
MSK	1 221 832	1 217 676	1 213 311	1 209 879	1 205 886	-15 946	-1,31
OLK	636 356	635 711	634 718	633 925	633 178	-3 178	-0,50
PAK	515 985	516 372	516 149	517 087	518 337	+2 352	0,46
PLK	573 469	575 123	576 616	578 629	580 816	+7 347	1,28
STC	1 302 336	1 315 299	1 326 876	1 338 982	1 352 795	+50 459	3,87
ULK	825 120	823 972	822 826	821 377	821 080	-4 040	-0,49
VYS	510 209	509 895	509 475	508 952	508 916	-1 293	-0,25
ZLK	586 299	585 261	584 676	583 698	583 056	-3 243	-0,55
ČR celkem	9 269 218	9 279 196	9 286 394	9 298 312	9 315 542	+46 324	+0,50

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní zpracování.

Z tabulky 3.1 vyplývá, že v šesti krajích je zaznamenán nárůst v počtu obyvatel (JHČ, JHM, LBK, PAK, PLK a STC), přičemž největší nárůst je ve Středočeském kraji, kde se počet obyvatel navýšil v roce 2017 o 50 459 neboli o 3,87 % obyvatel oproti roku 2013. I v rámci celé ČR (mimo hl. město Prahu) se počet obyvatel v roce 2017 zvýšil ve srovnání s rokem 2013,

a to o 46 324 obyvatel (0,50 %). Největší pokles v počtu obyvatel nastal v kraji Moravskoslezském, kde se počet obyvatel snížil v roce 2017 o 15 946 vzhledem k roku 2013. V procentuálním vyjádření, se jedná o pokles 1,31 %. Avšak z hlediska procentuálního úbytku je největší pokles zaznamenán v kraji Karlovarském, kde počet obyvatel klesl o 1,54 % (-4 623 obyvatel). Nejmenší změnou v počtu obyvatel prošel kraj Královéhradecký, kde se jeho počet obyvatel snížil o 820 občanů i z hlediska procentuální změny je tato hodnota nejmenší (-0,15 %).

3.2. Charakteristika krajů v ČR

V České republice je již zmíněným ústavním zákonem č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších samosprávných celků, vytvořeno k 1. lednu 2000 14 vyšších územních samosprávných celků, tedy krajů, které se řídí zákonem o krajích. Praha, jakožto specifický kraj zřízený zákonem č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, je z analýzy vynechán, jelikož má podstatně rozdílné vypovídající hodnoty než zbylých 13 krajů.

Jihočeský kraj je oblastí rekreace, ve které se nachází největší počet hromadných ubytovacích zařízení ze všech sledovaných krajů, a to 1 136 s 51 157 lůžky. Tento kraj zaznamenává stále se zvyšující intenzitu dopravy, především silniční. Nachází se zde 6 148 km silnic a dálnic a 975 km železnic. Vzdělávání v tomto kraji zabezpečuje 319 MŠ, 260 ZŠ, 89 SŠ, jedna konzervatoř, 17 VOŠ a čtyři VŠ dvě z toho jsou soukromé vysoké školy. Zdravotní péči v tomto kraji obstarává devět nemocnic s celkovým počtem lůžek 6 427. Počet lékařů celkem v tomto kraji je 2 663. Vzhledem k oblasti kultury je zde 637 veřejných knihoven vč. poboček, 61 muzeí, galerií a památníků, 33 památkových objektů zpřístupněných za vstupné a 54 kin. Vyskytuje se zde kulturní památka zařazená na Seznam světového kulturního dědictví UNESCO, a to Český Krumlov. Co se týče životního prostředí, v kraji se nachází Národní park Šumava, tři CHKO a 332 maloplošných chráněných území. Zajímavostí Jihočeského kraje je výměra rybníků, která je cca 30 000 ha. Nachází se zde i největší rybník v ČR, a sice rybník Rožmberk s rozlohou 490 ha a také je zde Lipno (4 870 ha), které je největší vodní plochou v ČR. Vzhledem ke komunálnímu odpadu připadá v tomto kraji na jednoho obyvatele 370,2 kg odpadu ročně (ČSÚ, 28. 12. 2018).

Jihomoravský kraj má rozsáhle jeskynní soubory Moravského krasu v čele s propastí Macocha, která má hloubku 138,5 m. Vzhledem k cestovnímu ruchu lze v tomto kraji nalézt 805 hromadných ubytovacích zařízení s 44 955 lůžky. Délka silnic a dálnic v tomto kraji je 4 446 km a délka železničních tratí je zde 785 km. Vzdělávání v tomto kraji tvoří

sít' 659 MŠ, 480 ZŠ, 125 SŠ, dvě konzervatoře, deset VOŠ a jedenáct VŠ z toho pět je veřejných VŠ. V Jihomoravském kraji se nachází 23 nemocnic se 7 455 lůžky a celkový počet lékařů v kraji je 6 187. Vzhledem ke kultuře je v tomto kraji 704 veřejných knihoven vč. poboček, 81 muzeí, galerií a památníků vč. poboček, 37 památkových objektů zpřístupněných za vstupné a 70 kin. V Jihomoravském kraji jsou dvě místa, která se nacházejí na Seznamu světového kulturního dědictví UNESCO, a to Lednicko-valtický areál a vila Tugendhat. Je možné zde i najít Národní park Podyjí, dále jsou zde tři CHKO a 342 maloplošných chráněných území. Typickým charakterem zmíněného kraje je vinařství, nachází se zde více než 90 % plochy vinic v ČR. V tomto kraji připadá na jednoho občana 317 kg komunálního odpadu (ČSÚ, 28. 12. 2018).

Karlovarský kraj je vyhlášený především svým lázeňstvím, jsou zde nejznámější lázně v ČR, a to Karlovy Vary, ale také Mariánské Lázně či Františkovy Lázně, atd. Vzhledem k počtu hromadných ubytovacích zařízení se jich zde nachází 481 s 33 445 lůžky. Délka silnic a dálnic je v tomto kraji 2 058 km a délka železničních tratí je zde 492 km. Co se týče vzdělávání v kraji je 123 MŠ, 106 ZŠ, 38 SŠ a čtyři VOŠ, v tomto kraji, jako jediném, se nenachází žádná VŠ, pouze jedna fakulta. Karlovarský kraj má k dispozici pět nemocnic se 1 671 lůžky, celkový počet lékařů je v tomto kraji 1 379. Kultura v kraji je zastoupena 134 veřejnými knihovny vč. poboček, dvanácti muzeí, galerií a památníků, devíti památkovými objekty, které jsou zpřístupněné za vstupné a 26 kin. Na tomto území se vyskytuje jedna CHKO a 79 maloplošných chráněných území. V oblasti životního prostředí připadá na jednoho obyvatele kraje 328,2 kg komunálního odpadu ročně (ČSÚ, 28. 12. 2018).

Královéhradecký kraj ohledem na cestovní ruch disponuje 1 040 hromadnými ubytovacími zařízeními, ve kterých se nachází celkem 50 867 lůžek. Doprava je v tomto kraji tvořena 3 756 km silnic a dálnic a 718 km železničních tratí. Vzhledem ke školství je zde 311 MŠ, 269 ZŠ, 83 SŠ, deset VOŠ a jedna VŠ, která je veřejná. Co se týče oblasti zdravotnictví, v kraji je devět nemocnic s celkem 4 261 lůžky. Celkový počet lékařů v kraji je 2 527. Kultura je zde tvořena veřejnými knihovnami, kterých je vč. poboček 414, dále se zde nachází dohromady 45 muzeí, galerií a památníků, 22 památkových objektů zpřístupněných za vstupné a 39 kin. Zajímavostí tohoto kraje je, že se řadí mezi nejvydatnější a nejkvalitnější zásobárny pitné vody v ČR. V kraji se nacházejí Krkonošský národní park (5,2 % rozlohy kraje), tři CHKO a 138 maloplošných chráněných území. Na jednoho obyvatele kraje připadá 322,8 kg komunálního odpadu (ČSÚ, 28. 12. 2018).

Liberecký kraj je významnou rekreační oblastí, nachází se zde 861 hromadných ubytovacích zařízení s 41 782 lůžky. Z hlediska dopravy má kraj k dispozici 2 419 km silnic a dálnic a 549 km železnic. Školství je zde zabezpečováno 238 MŠ, 203 ZŠ, 49 SŠ, 6 VOŠ a jedna VŠ, která je veřejná. V kraji je vybudováno 9 nemocnic s celkovým počtem 2 618 lůžek a celkový počet lékařů v tomto kraji je 1 697. Co se týče kultury, v Libereckém kraji je možné nalézt 237 veřejných knihoven vč. poboček, dále muzea, galerie a památníky, kterých je dohromady 27, také je zde 16 objektů zpřístupněných za vstupné a 36 kin. Liberecký kraj nabízí část Krkonošského NP, pět CHKO a 126 maloplošných chráněných území. Vzhledem k životnímu prostředí připadá na jednoho občana kraje 283,5 kg komunálního odpadu (ČSÚ, 28. 12. 2018).

Moravskoslezský kraj má k dispozici 578 hromadných ubytovacích zařízení s 29 693 lůžky. Doprava je zde tvořena 3 470 km silnic a dálnic a 667 km železničních tratí. S ohledem na školství je v kraji 467 MŠ, 438 ZŠ, 135 SŠ, 13 VOŠ, dvě konzervatoře a čtyři VŠ, kde tři z nich jsou veřejné. Zdravotnictví v kraji je zabezpečováno 19 nemocnicemi s celkovým počtem lůžek 8 853 a celkový počet lékařů v tomto kraji je 5 275. Vzhledem ke kultuře má tento kraj k dispozici 413 veřejných knihoven vč. poboček, také celkem 34 muzeí, galerií a památníků a dvanáct objektů, které jsou zpřístupněné za vstupné. Co se týče kinematografie, je zde 81 kin. V tomto kraji se nenachází žádný NP, ale jsou zde tři CHKO a 163 maloplošných chráněných oblastí. V Moravskoslezském kraji připadá na jednoho občana tohoto kraje 349,6 kg komunálního odpadu za rok (ČSÚ, 28. 12. 2018).

Olomoucký kraj má vysoký potenciál pro rozvoj cestovního ruchu, nachází se zde 455 hromadných ubytovacích zařízení s 23 463 lůžky. Dopravní obslužnost je zajišťována 3 590 km silnic a dálnic a 604 km železničních tratí. Síť školství je zde tvořena 378 MŠ, 297 ZŠ, 94 SŠ, osm VOŠ, jedna konzervatoř a tři VŠ, kdy pouze jedna VŠ je veřejná. V kraji je vybudováno devět nemocnic se 4 858 lůžky a celkový počet lékařů je ve zmíněném kraji 2 062. Vzhledem k oblasti kultury je v tomto kraji k dispozici pro občany 499 veřejných knihoven vč. poboček, také dohromady 18 muzeí, galerií a památníků a 12 objektů zpřístupněných za poplatek, dále se zde nachází 55 kin. Co se týče životního prostředí, v kraji se nenachází žádný NP, jsou zde ale dvě CHKO a 165 maloplošných chráněných území. Objem komunálního odpadu na jednoho občana tohoto kraje je ročně 364,7 kg (ČSÚ, 28. 12. 2018).

Pardubický kraj má ze všech krajů nejnižší počet hromadných ubytovacích zařízení, a to 349 s celkovým počtem lůžek 19 535. Doprava zde zahrnuje 3 593 km silnic a dálnic a 539 km železnic. Ve sledovaném kraji je 317 MŠ, 251 ZŠ, 74 SŠ, osm VOŠ jedna konzervatoř a jedna veřejná vysoká škola. Oblast zdravotnictví zabezpečuje 2 104 lékařů a osm nemocnic se 3 783 lůžky. Co se týče kultury, je možné zde nalézt 420 veřejných knihoven s pobočkami, dohromady 33 muzeí, galerií a památníků a také 16 objektů zpřístupněných za vstupné, dále je zde 48 kin. Na území Pardubického kraje se nachází zámecký areál v Litomyšli, který je zařazen do Seznamu světového kulturního dědictví UNESCO. Životní prostředí v kraji není tvořeno žádným NP, jsou zde tři CHKO a 108 maloplošných chráněných oblastí. Množství komunálního odpadu v tomto kraji je na jednoho občana ročně 347,9 kg. (ČSÚ, 28. 12. 2018).

Plzeňský kraj vzhledem k cestovnímu ruchu má kraj k dispozici 507 hromadných ubytovacích zařízení s 27 503 lůžky. Dopravní síť v kraji tvoří 5 127 km silnic a dálnic a 705 km železničních tratí. Oblast školství je zde zabezpečena 272 MŠ, 221 ZŠ, 55 SŠ, pět VOŠ, jedna konzervatoř a jedna veřejná VŠ. V tomto kraji se nachází celkem 2 733 lékařů a deset nemocnic se 4 871 lůžky. Pro veřejnost je v kraji k dispozici 507 veřejných knihoven vč. poboček, 34 muzeí, galerií a památníků dohromady, dále je zde 28 objektů zpřístupněných za poplatek a 49 kin. Na území tohoto kraje se rozkládá NP Šumava a také pět CHKO a 191 maloplošných chráněných oblastí. Množství ročního komunálního odpadu na jednoho občana kraje je 324,5 kg (ČSÚ, 28. 12. 2018).

Středočeský kraj má dobře rozvinutou oblast cestovního ruchu, nachází se zde 667 hromadných ubytovacích zařízení s 34 694 lůžky. Je zřejmé, že vzhledem k velikosti tohoto kraje má nejdelší dopravní síť, a to jak silniční a dálniční (9 633 km), tak i železniční tratě jsou zde nejdelší 1 289 km. Školství zde zabezpečuje 762 MŠ, 549 ZŠ, 153 SŠ, 19 VOŠ, avšak v kraji není žádná konzervatoř, jsou zde dvě VŠ a obě jsou soukromé. Kraj disponuje 29 nemocnicemi se 7 967 lůžky a celkový počet lékařů je v tomto kraji 4 360. Co se týče kultury, v kraji je vybudováno 846 veřejných knihoven vč. poboček, dále je zde dohromady 69 muzeí, galerií a památníků, 46 objektů, které jsou zpřístupněny za vstupné a 76 kin. Do Seznamu světového kulturního dědictví UNESCO je zapsáno město Kutná Hora, které se vyznačuje množstvím památek. Na území tohoto kraje se nenachází žádný NP, avšak je zde největší množství CHKO ze všech sledovaných krajů, a to šest, také je zde 300 maloplošných chráněných území. Vzhledem k ročnímu množství komunálního odpadu připadá na jednoho občana tohoto kraje 399,4 kg (ČSÚ, 28. 12. 2018).

Ústecký kraj vzhledem k cestovnímu ruchu má k dispozici 466 hromadných ubytovacích zařízení s celkem 24 132 lůžky. Dopravu zde tvoří 4 217 km silnic a dálnic a 1 024 km železnic. Síť školských zařízení zde tvoří 357 MŠ, 279 ZŠ, 95 SŠ, osm VOŠ, jedna konzervatoř a dvě VŠ, jedna z těchto VŠ je veřejná. Zdravotnickou péči v tomto kraji zajišťuje celkem 2 957 lékařů a 19 nemocnic s 6 094 lůžky. Oblast kultury obsahuje 327 veřejných knihoven vč. poboček, celkem 27 muzeí, galerií a památníků, dále obsahuje 35 objektů zpřístupněných pouze za vstupné a 54 kin. V Ústeckém kraji se nachází NP České Švýcarsko, čtyři CHKO a 175 maloplošných chráněných území. Roční množství komunálního odpadu na jednoho občana kraje je 360,8 kg (ČSÚ, 28. 12. 2018).

Kraj Vysočina má cestovní ruch značně rozvinutý, je zde k dispozici 432 hromadných ubytovacích zařízení s 23 906 lůžky. Doprava je v kraji tvořena 5 077 km silnicemi a dálnicemi a 625 km železničními tratěmi. Školství je v tomto kraji zabezpečováno 286 MŠ, 263 ZŠ, 63 SŠ, 13 VOŠ, v kraji se nenachází žádná konzervatoř, ale jsou zde dvě VŠ, kdy jedna z nich je veřejná. Zdravotnická péče je koncentrována v šesti nemocnicích s 4 436 lůžky. Počet lékařů v kraji je 2 022. V tomto kraji se nacházejí tři kulturní památky zapsané do Seznamu světového kulturního dědictví UNESCO, a to město Telč, poutní kostel sv. Jana Nepomuckého a židovská čtvrť se hřbitovem a bazilikou sv. Prokopa. Dále je v tomto kraji, co se týče kultury, 602 veřejných knihoven vč. poboček, 35 muzeí, galerií a památníků, 19 objektů zpřístupněných za poplatek a 39 kin. Vzhledem k životnímu prostředí lze zde nalézt dvě CHKO a 197 maloplošných chráněných území. Komunální odpad připadající na jednoho občana tohoto kraje je ročně 378,9 kg (ČSÚ, 28. 12. 2018).

Zlínský kraj má k dispozici 443 hromadných ubytovacích zařízení s 24 765 lůžky. Dopravní obslužnost zabezpečuje 2 139 km silnic a dálnic a 359 km železnic, což je nejkratší délka železničních tratí ze všech sledovaných krajů. Školská zařízení jsou tvořena 315 MŠ, 258 ZŠ, 68 SŠ, deset VOŠ, jedna konzervatoř a dvě VŠ, kdy jedna z VŠ je veřejná. Oblast zdravotnictví tvoří 2 326 lékařů a deset nemocnic s 4 008 lůžky. I v tomto kraji se vyskytuje kulturní památka zapsána na Seznam světového kulturního dědictví UNESCO, a to zámek v Kroměříži s Podzámeckou i Květnou zahradou. Vzhledem ke kultuře je dále v kraji 395 veřejných knihoven vč. poboček, dohromady 25 muzeí, galerií a památníků, 16 objektů zpřístupněných za vstupné a 62 kin. Životní prostředí je zde tvořeno dvěma CHKO a 215 maloplošnými chráněnými oblastmi. Roční množství komunálního odpadu na jednoho obyvatele tohoto kraje je 315,3 kg (ČSÚ, 28. 12. 2018).

V tabulce 3.2 je uveden počet obcí v jednotlivých krajích, také počet i názvy okresů a krajské město každého kraje.

Tab. 3.2 Charakteristika krajů v ČR k 31. 12. 2017

Kraj	Počet obcí	Počet okresů	Názvy okresů	Krajské město
JHČ	624	7	České Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Písek, Prachatice, Strakonice, Tábor	České Budějovice
JHM	673	7	Blansko, Brno-město, Brno-venkov, Břeclav, Hodonín, Znojmo, Vyškov	Brno
KVK	134	3	Cheb, Karlovy Vary, Sokolov	Karlovy Vary
HKK	448	5	Hradec Králové, Jičín, Náchod, Rychnov nad Kněžnou, Trutnov	Hradec Králové
LBK	215	4	Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, Liberec, Semily	Liberec
MSK	300	6	Bruntál, Frýdek-Místek, Nový Jičín, Opava, Ostrava-město	Ostrava
OLK	402	5	Jeseník, Olomouc, Prostějov, Přerov, Šumperk	Olomouc
PAK	451	4	Chrudim, Pardubice, Svitavy, Ústí nad Orlicí	Pardubice
PLK	501	7	Domažlice, Klatovy, Plzeň-jih, Plzeň-město, Plzeň-sever, Rokycany, Tachov	Plzeň
STC	1 144	12	Benešov, Beroun, Kladno, Kolín, Kutná Hora, Mělník, Mladá Boleslav, Nymburk, Praha-východ, Praha-západ, Příbram, Rakovník	Praha
ULK	354	7	Děčín, Chomutov, Litoměřice, Louny, Most, Teplice, Ústí nad Labem	Ústí nad Labem
VYS	704	5	Havlíčkův Brod, Jihlava, Pelhřimov, Třebíč, Žďár nad Sázavou	Jihlava
ZLK	307	4	Kroměříž, Uherské Hradiště, Vsetín, Zlín	Zlín

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní zpracování.

Území kraje se skládá z jednotlivých okresů a ty se skládají z jednotlivých obcí. V České republice je celkem 6 258 obcí a 76 okresů (mimo okresů Prahy). V průměru připadá na jeden kraj (mimo Prahu) přibližně 481 obcí a 6 okresů. Kraj s největším počtem obcí (1 144) i okresů (12) je Středočeský kraj, jak již bylo zmíněno, tento kraj je největší v České republice, oproti tomu nejmenší počet obcí (134) i okresů (3) je v Karlovarském kraji.

V následující tabulce 3.3 je zobrazena rozloha jednotlivých krajů v km², dále i počet obyvatelstva, hustota zalidnění (obyv./km²) a průměrný věk obyvatelstva v daném kraji (mimo hl. město Prahu).

Tab. 3.3 Charakteristika krajů v ČR k 31. 12. 2017

Kraj	Rozloha (km ²)	Počet obyvatel	Hustota zalidnění obyv. / km ²	Průměrný věk
JHČ	10 057	641 528	64	42,5
JHM	7 187	1 185 889	165	42,3
KVK	3 310	294 821	89	42,7
HKK	4 759	550 812	116	42,9
LBK	3 163	442 153	140	41,9
MSK	5 431	1 203 872	222	42,5
OLK	5 272	632 521	120	42,6
PAK	4 519	519 878	115	42,3
PLK	7 649	583 686	76	42,6
STC	10 928	1 365 302	124	41,1
ULK	5 339	820 434	154	41,8
VYS	6 796	509 265	75	42,6
ZLK	3 963	582 860	147	42,9
ČR celkem	78 870	10 617 794	135	42,2

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní zpracování.

Z tabulky vyplývá, že největší rozlohu má kraj Středočeský, který zaujímá 14 % celkové plochy České republiky, tento kraj je i největší v rámci Čech. Na území Moravy je největší kraj Jihomoravský, který tvoří cca 9 % území ČR. Nejmenším krajem, vzhledem k rozloze, je kraj Liberecký, ten se na celkové rozloze ČR podílí pouze 4 %, na Moravě je nejmenší kraj Zlínský, který zabírá 5 % z celkové rozlohy České republiky. Vzhledem k průměrné hodnotě rozlohy připadá na jeden kraj cca 6 067 km², nad touto hodnotou se nachází pět krajů (JHČ, JHM, PLK, STC a VYS).

Počet obyvatel je nejvyšší opět ve Středočeském kraji, tvoří cca 13 % celkové populace v ČR. Nejnižší počet obyvatel v Čechách má kraj Karlovarský, ten se na celkovém počtu obyvatelstva v ČR podílí jen přibližně 3 %. Co se týče Moravy, nejvyšší počet občanů má kraj Moravskoslezský, který je složený z 11 % celkového počtu obyvatelstva v ČR, oproti tomu nejnižší počet populace má Kraj Vysočina, ten z části leží, jak na území Čech, tak i Moravy a na celkovém počtu obyvatelstva v ČR se podílí 5 %. Obec s nejnižším počtem obyvatel, a to 15, se nachází v Kraji Vysočina v okrese Pelhřimov v obci Vysoká Lhota. Průměrná hodnota obyvatelstva na jeden kraj činí 816 754 obyvatel, nad touto hodnotou jsou čtyři kraje (Jihomoravský, Moravskoslezský, Středočeský a Ústecký kraj).

Hustota zalidnění v ČR je 135 obyvatel/km². Nejvyšší hodnota je v Moravskoslezském kraji, kde hustota zalidnění je 222 obyvatel/km². Nejnižší hustota je na území Čech v kraji Jihočeském, kde hodnota tohoto ukazatele je 64 obyvatel/km².

Průměrný věk je v ČR 42,2 let pod touto hodnotou se nacházejí pouze tři kraje (Liberecký, Středočeský a Ústecký kraj), kde Středočeský kraj má tento ukazatel nejnižší, a to 41,1 let. Oproti tomu v kraji Královéhradeckém a Zlínském je průměrný věk nejvyšší 42,9 let.

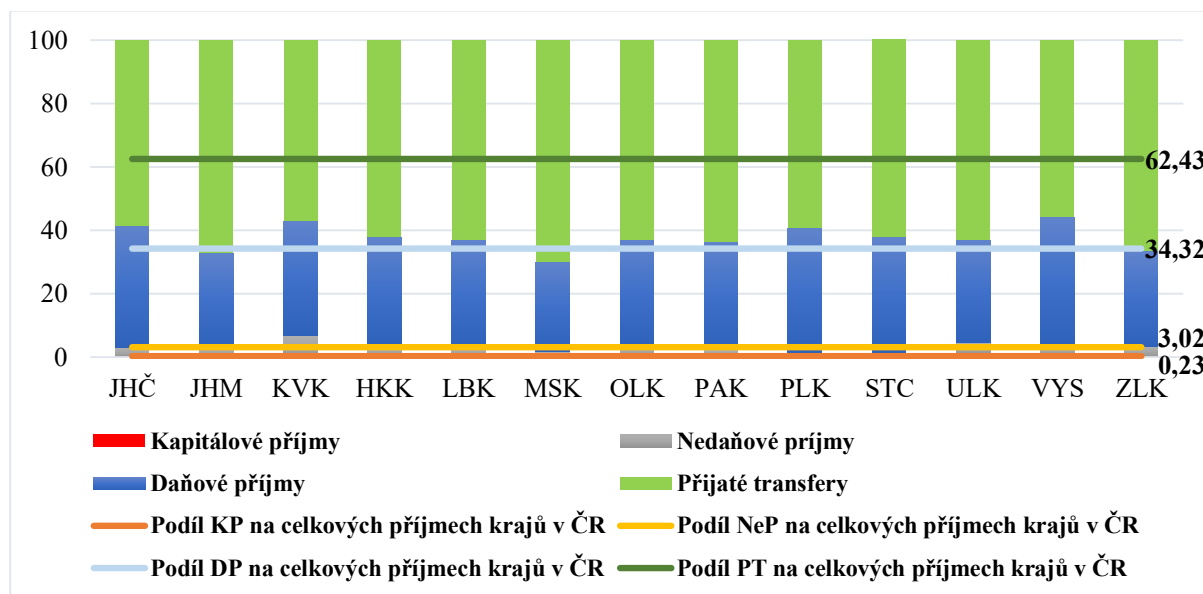
3.3. Analýza příjmů krajů

Příjmy kraje jsou zásadním elementem jeho hospodaření. Kraj své příjmy využívá k zabezpečování činností samosprávy a také k výkonu přenesené působnosti.

V příloze č. 5 je zobrazena průměrná výše příjmů za sledované pětileté období tj. 2013 – 2017. Průměrná výše celkových příjmů krajů je 12 246 427,81 tis. Kč, nad tuto hodnotu se nachází pět krajů (JHČ, JHM, MSK, STC a ULK). Vzhledem ke zmíněným poznatkům o rozloze a populační velikosti krajů je patrné, že největší příjmy rozpočtu (21 058 412,68 tis. Kč) má Středočeský kraj, ten se na celkových příjmech sledovaných krajů podílí 13,23 %. Nejnižší příjmy (5 892 346,63 tis. Kč) má kraj Karlovarský, který se na celkových příjmech podílí pouze 3,70 %.

V následujícím obrázku 3.1 je průměrný procentuální podíl jednotlivých složek příjmů rozpočtů krajů za sledované pětileté období.

Obr. 3.1 Průměrný podíl příjmů rozpočtů krajů za sledované pětileté období (v %)

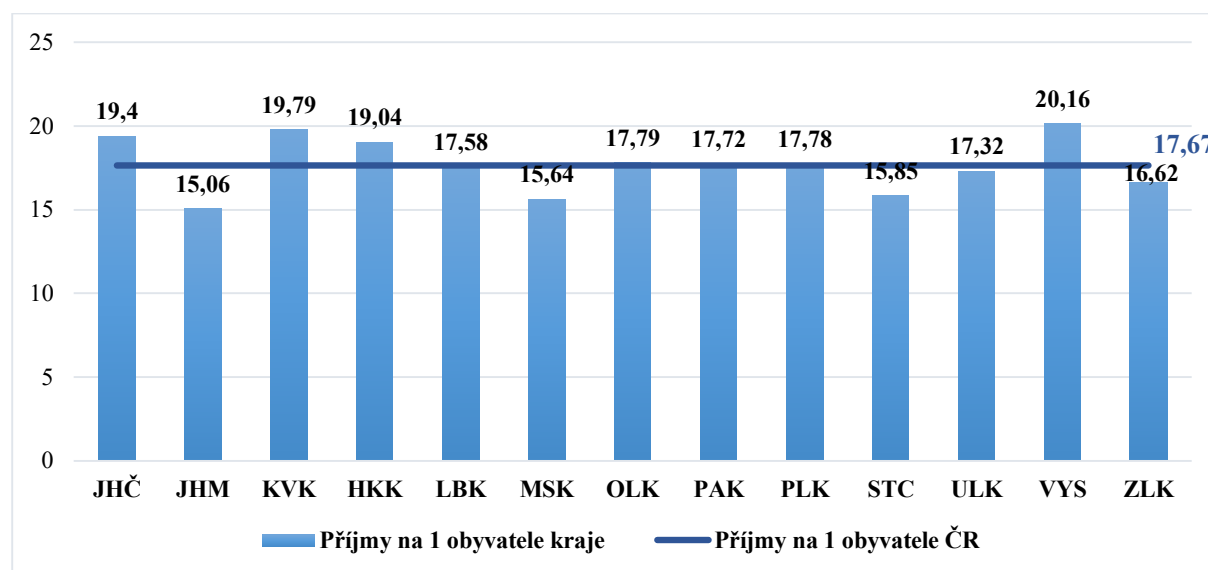
Zdroj: MONITOR, vlastní zpracování.

V obrázku 3.1 je zaznamenán i průměrný podíl celkových příjmů za všechny kraje v ČR. Z obrázku je zřejmé, že největší procentuální podíl na celkových příjmech rozpočtů krajů mají přijaté transfery, neboli dotace, jejich průměrný podíl za všechny sledované kraje v ČR je 62,43 %. Pod touto průměrnou hodnotou se nachází šest krajů (JHČ, KVK, HKK, PLK,

STC a VYS), přičemž nejnižší podíl má tato složka příjmů v Kraji Vysočina 55,90 %. Oproti tomu nejvyšší průměrný podíl mají přijaté dotace v kraji Moravskoslezském 70,07%. Druhou největší složkou jsou daňové příjmy, ty se na celkových příjmech za všechny sledované kraje podílejí v průměru 34,32 %, nad touto hodnotou je pět krajů (JHČ, KVK, PLK, STC a VYS). Největší průměrný podíl má tato složka v Kraji Vysočina 40,04 % a nejnižší podíl na celkových příjmech mají daňové příjmy v kraji Moravskoslezském 28,25 %. Nedaňové příjmy se v průměru na celkových příjmech krajů podílejí 3,02 %, nad touto hodnotou se nachází šest krajů (KVK, HKK, OLK, ULK, VYS a ZLK). Nejvyšší průměrný podíl má tato složka v kraji Karlovarském 6,59 % a nejnižší v kraji Moravskoslezském 1,37 %. Nejnižší podíl na celkových příjmech mají kapitálové příjmy, jejich průměrný podíl je za všechny kraje 0,23 % nad touto hodnotou se nachází pět krajů (JHM, MSK, OLK, ULK a VYS) nejvyšší průměrný podíl má tato složka v kraji Ústeckém 0,83 % a nejnižší v kraji Pardubickém 0,05 %.

V následujícím obrázku 3.2 je průměrná výše celkových příjmů na 1 obyvatele kraje za sledované období 2013 – 2017 a také celková průměrná výše příjmů na 1 občana za všechny kraje a sledované pětileté období.

Obr. 3.2 Průměrná výše celkových příjmů na 1 obyvatele (v tis. Kč)

Zdroj: MONITOR, vlastní zpracování.

Průměrná hodnota příjmů na jednoho obyvatele kraje je za sledované období 17,67 tis. Kč. Z obrázku 3.2 je patrné, že pod touto průměrnou hodnotou se nachází šest krajů (JHM, LBK, MSK, STC, ULK a ZLK), v tomto případě má zde přední místo kraj Jihomoravský, ve kterém na jednoho občana kraje připadá 15,06 tis. Kč příjmů rozpočtu kraje, tato hodnota je nižší o 2,61 tis. Kč, než průměrná hodnota celkových příjmů za sledované kraje v ČR. Oproti tomu

nejvyšší příjmy připadající na jednoho občana jsou v Kraji Vysočina, a to 20,16 tis. Kč, tato hodnota je vyšší o 2,49 tis. Kč, než je celkový průměr příjmů za všechny sledované kraje.

V příloze č. 7 jsou zpracovány v jednotlivých tabulkách příjmy za každý kraj samostatně, za sledované pětileté období tj. 2013 – 2017.

3.3.1. Analýza daňových příjmů krajů

Daňové příjmy jsou druhou největší složkou příjmů rozpočtu kraje. Průměrná jejich výše za sledované období je 4 155 408,23 ti. Kč a průměrný podíl za všechny zmíněné kraje, kterým se podílejí na celkových příjmech, je 34,84 %. Podíl daňových příjmů na celkových příjmech rozpočtů krajů je v průměru v roce 2013 – 34,16 %, v roce 2014 – 34,07 %, v roce 2015 – 34,48 %, v roce 2016 – 35,41 % a v roce 2017 – 36,09 %, je patrné, že podíl těchto příjmů na celkových příjmech má tendenci se zvyšovat, výjimkou je rok 2014, kde příjmy poklesly oproti předešlému roku o 0,09 p. b.

V tabulce 3.4 jsou zobrazeny daňové příjmy připadající na jednoho obyvatele kraje za sledované období 2013 – 2017.

Tab. 3.4 Daňové příjmy na 1 obyvatele daného kraje za období 2013 – 2017 (v tis. Kč)

Kraj	2013	2014	2015	2016	2017	Ø
Jihočeský	6,51	6,87	7,06	8,16	8,92	7,50
Jihomoravský	3,93	4,13	4,26	4,90	5,35	4,51
Karlovarský	6,07	6,49	6,72	7,85	8,63	7,15
Královéhradecký	5,65	5,97	6,14	7,11	7,77	6,53
Liberecký	5,15	5,42	5,59	6,43	7,04	5,92
Moravskoslezský	3,80	4,03	4,16	4,82	5,31	4,43
Olomoucký	5,12	5,39	5,58	6,46	7,13	5,94
Pardubický	5,22	5,51	5,68	6,53	7,15	6,02
Plzeňský	6,09	6,40	6,58	7,60	8,28	6,99
Středočeský	5,09	5,33	5,43	6,22	6,75	5,76
Ústecký	4,80	5,08	5,25	6,07	6,68	5,58
Vysočina	6,95	7,34	7,75	8,77	9,60	8,08
Zlínský	4,35	4,57	4,72	5,46	5,99	5,02
Průměrná hodnota	5,28	5,58	5,76	6,64	7,28	6,11
Směrodatná odchylka	0,92	0,97	1,03	1,17	1,28	1,07
Medián	5,15	5,42	5,59	6,46	7,13	5,94
Minimum	3,80	4,03	4,16	4,82	5,31	4,43
Maximum	6,95	7,34	7,75	8,77	9,60	8,08

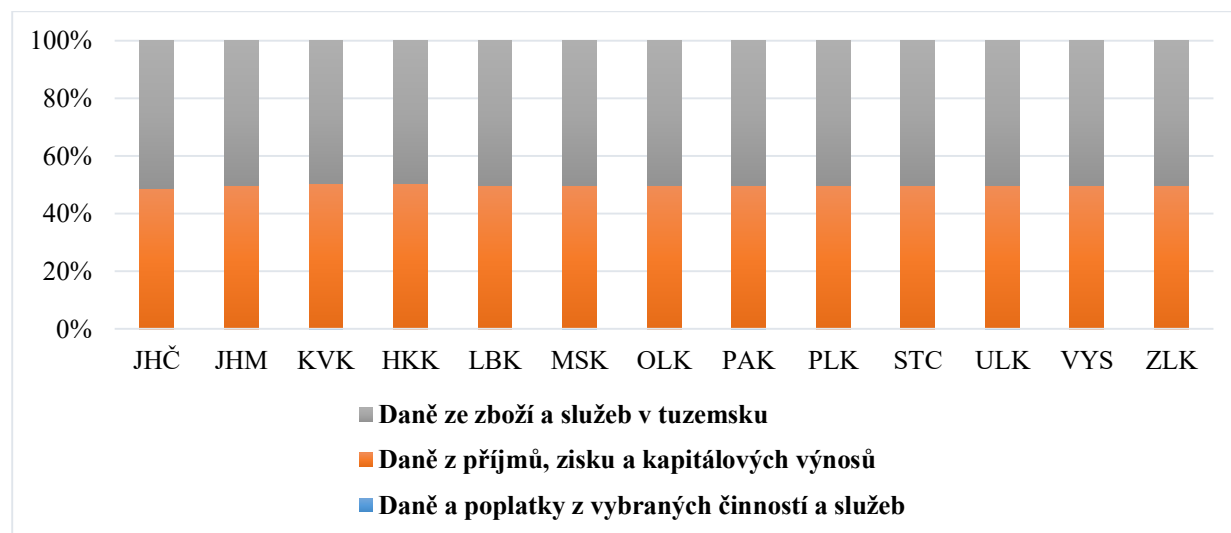
Zdroj: MONITOR, vlastní zpracování.

Daňové příjmy mají rostoucí charakter, jejich výše se v roce 2017 v průměru zvýšila o 2 tis. Kč. Průměrná hodnota těchto příjmů na jednoho obyvatele za všechny zmíněné kraje a období je 6,11 tis. Kč, nad touto hodnotou se nachází pět krajů (JHČ, KVK, HKK, PLK

a STC), přičemž největší příjmy na 1 obyvatele jsou v Kraji Vysočina (8,08 tis. Kč), a to v celém pětiletém období a jejich průměrná výše na 1 obyvatele kraje je o 1,97 tis. Kč vyšší, než průměrná hodnota daňových příjmů všech krajů. Oproti tomu nejnižší daňové příjmy jsou v kraji Moravskoslezském (4,43 tis. Kč), v tomto kraji je po celou dobu sledovaného období hodnota daňových příjmů nejnižší, nicméně se jejich hodnota každým rokem zvyšuje. Nejvyšší nárůst průměrné hodnoty daňových příjmů na jednoho občana za všechny sledované kraje je v roce 2016, kdy oproti předešlému roku tyto příjmy vzrostly o 0,88 tis. Kč. Příčinou tohoto navýšení je zvýšení výnosů daně z přidané hodnoty v tomto roce z původních 8,23 % na 8,92%. Směrodatná odchylka, která je uvedena v tabulce 3.4 je ukazatel, který udává odchylku hodnoty od průměru, je patrné že tento ukazatel se v čase zvyšuje.

Daňové příjmy rozpočtu kraje se skládají ze třech složek, a to daně a poplatky z vybraných činností a služeb, daně z příjmů, zisku a kapitálových výnosů a daně ze zboží a služeb v tuzemsku. V následujícím obrázku 3.3 jsou uvedené průměrné hodnoty daňových příjmů jednotlivých krajů za sledované pětileté období.

Obr. 3.3 Skladba daňových příjmů jednotlivých krajů za období 2013 – 2017 (v %)

Zdroj: MONITOR, vlastní zpracování.

Z obrázku je patrné, že nejnižší podíl na daňových příjmech mají daně a poplatky z vybraných činností a služeb, jejich podíl je zanedbatelný, a to 0,07 % průměrná jejich výše je 2 839,77 tis. Kč. Daně z příjmů, zisku a kapitálových výnosů se na daňových příjmech podílejí 49,63 %, jejich průměrná hodnota je 2 062 333,45 tis. Kč. Největší podíl na daňových příjmech mají daně ze zboží a služeb v tuzemsku, a to 50,12 %, průměrná částka těchto je 2 082 502,33 tis. Kč. Do této složky řadíme DPH, která má největší podíl na celkových daňových příjmech.

3.3.2. Analýza nedaňových příjmů krajů

Nedaňové příjmy jsou druhou nejnížší složkou příjmů rozpočtu kraje, a to hned po příjmech kapitálových. Průměrná výše těchto příjmů je za sledované období 330 963,34 tis. Kč. Na celkových příjmech se v průměru podílejí 3,02 %. V jednotlivých uvedených letech je průměrný podíl těchto příjmů na celkových v roce 2013 - 3,23 %, v roce 2014 – 3,50 %, v roce 2015 – 3,33 %, v roce 2016 – 2,83 % a v roce 2017 – 2,13 %, je patrné, že od r. 2014 mají nedaňové příjmy klesající charakter, v posledním sledovaném roce (2017) jsou tyto příjmy o 1,37 p. b. nižší, než v roce 2014.

V následující tabulce 3.5 je vývoj nedaňových příjmů na jednoho obyvatele daného kraje za sledované období (2013 – 2017).

Tab. 3.5 Nedaňové příjmy na 1 obyvatele daného kraje za období 2013 – 2017 (v tis. Kč)

Kraj	2013	2014	2015	2016	2017	Ø
Jihočeský	0,30	0,79	0,97	0,28	0,24	0,51
Jihomoravský	0,37	0,47	0,41	0,36	0,37	0,40
Karlovarský	1,01	1,47	1,53	1,76	0,72	1,30
Královéhradecký	0,62	0,64	0,78	0,68	0,52	0,65
Liberecký	0,75	0,54	0,43	0,50	0,30	0,50
Moravskoslezský	0,21	0,22	0,22	0,18	0,22	0,21
Olomoucký	0,58	0,48	0,59	0,60	0,68	0,58
Pardubický	0,46	0,43	0,44	0,41	0,43	0,43
Plzeňský	0,25	0,26	0,33	0,23	0,17	0,25
Středočeský	0,22	0,17	0,27	0,27	0,21	0,23
Ústecký	0,81	0,79	0,56	0,63	0,60	0,68
Vysočina	0,57	0,89	0,94	0,68	0,70	0,76
Zlínský	0,41	0,46	0,77	0,51	0,47	0,52
Průměrná hodnota	0,50	0,59	0,63	0,55	0,43	0,54
Směrodatná odchylka	0,24	0,33	0,35	0,39	0,19	0,27
Medián	0,46	0,48	0,56	0,5	0,43	0,51
Minimum	0,21	0,17	0,22	0,18	0,17	0,21
Maximum	1,01	1,47	1,53	1,76	0,72	1,30

Zdroj: MONITOR, vlastní zpracování.

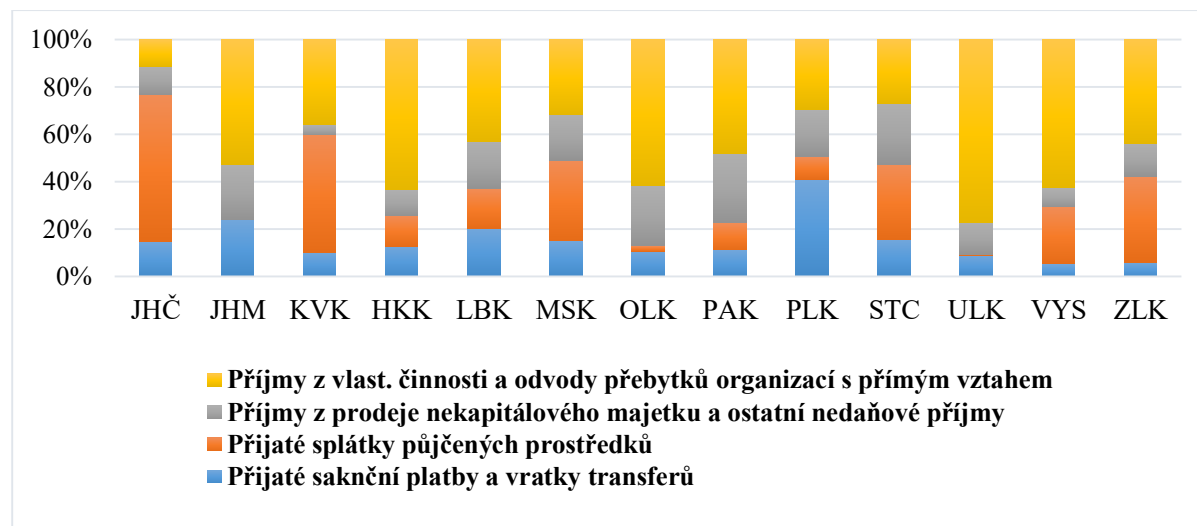
Maximální průměrná hodnota nedaňových příjmů na 1 obyvatele je 1,30 tis. Kč, a to v Karlovarském kraji, tento kraj má dominantní postavení co se týče těchto příjmů za celé pětileté období. Zmíněná max. průměrná hodnota je vyšší, než průměr za všechny zmíněné kraje o 0,76 tis. Kč. Minimální průměrná hodnota nedaňových příjmů na 1 obyvatele daného kraje je v Moravskoslezském kraji, za celé období je jejich průměrná výše 0,21 tis. Kč, tato částka je, vzhledem k celkovému průměru nedaňových příjmů za všechny kraje, nižší o 0,33 ti. Kč. Nicméně co se týče jednotlivých let, měl MSK nejnížší hodnotu těchto příjmů v letech 2013, 2015 a 2016. V roce 2014 jsou sledované příjmy nejnížší ve Středočeském kraji

(0,17 tis. Kč) a v roce 2017 v Plzeňském kraji (0,17 tis. Kč). Nejvyšší nárůst průměrné hodnoty nedaňových příjmů za všechny sledované kraje je v roce 2014, kdy oproti předešlému roku se hodnota zvýšila o 0,09 tis. Kč na jednoho obyvatele. Největší pokles průměrné hodnoty je v roce 2017, kdy příjmy na jednoho občana kraje se zmenšily v průměru o 0,12 tis. Kč. Směrodatná odchylka v tab. 3.5 zobrazuje, že odchylka hodnot od průměru se až do r. 2017 zvyšovala, avšak ve zmíněném roce nastal pokles.

V následujícím obrázku 3.4 je graficky zobrazena skladba nedaňových příjmů jednotlivých krajů za sledované období (2013 – 2017). Nedaňové příjmy kraje se skládají ze čtyř složek, a to příjmy z vlastní činnosti a odvody přebytků organizací s přímým vztahem, příjmy z prodeje nekapitálového majetku a ostatní nedaňové příjmy, přijaté splátky půjčených prostředků a přijaté sankční platby a vratky transferů.

Obr. 3.4 Skladba nedaňových příjmů jednotlivých krajů za období 2013 – 2017 (v %)

Zdroj: MONITOR, vlastní zpracování.

Z obrázku lze vyčíst, že podíl jednotlivých složek na celkových nedaňových příjmech je v každém kraji různý. V průměru největší podíl mají příjmy z vlast. činnosti a odvody přebytků organizací s přímým vztahem, a to 48,45 %, jejich průměrná výše je 160 341,09 tis. Kč a nejvyšší podíl má tato složka příjmů v Ústeckém kraji, kde tvoří v průměru 77,04 % celkových nedaňových příjmů, oproti tomu nejnižší jsou v kraji Jihočeském, zde je podíl pouze 11,31 %, v tomto kraji největší část analyzovaných příjmů tvoří přijaté splátky půjčených prostředků, které zde tvoří 62,08 % veškerých nedaňových příjmů. Tato složka se v průměru podílí na celkových nedaňových příjmech 21,28 % a jejich průměrná výše je 70 414,84 tis. Kč, v Jihomoravském kraji je podíl této části ze všech krajů nejnižší, v průměru pouze 0,03 % na celkových nedaňových příjmech. Příjmy z prodeje nekapitálového majetku a ostatní

nedaňové se na celkových nedaňových příjmech podílejí v průměru 16,53 % a jejich průměr je 54 707,83 tis. Kč. Největší podíl této složky na celkových nedaňových příjmech je v Pardubickém kraji, a to 29,35 %, oproti tomu nejnižší podíl je v kraji Karlovarském 4,25 %. Přijaté sankční platby a vratky transferů jsou nejmenší složkou nedaňových příjmů, na kterých se v průměru podílejí 13,75 %, a jejich průměrná výše je 45 499,58 tis. Kč. Tato složka má největší podíl v kraji Plzeňském, kde tvoří 41,06 % nedaňových příjmů a nejnižší podíl na těchto příjmech je v Kraji Vysočina, a to 5,22 %.

3.3.3. Analýza kapitálových příjmů

Kapitálové příjmy tvoří nejmenší složku celkových příjmů rozpočtu kraje a jsou závislé na výši majetku kraje, který může kraj zpeněžit. Průměrná jejich výše je 30 037,62 ti. Kč. Pocentúální podíl na celkových příjmech mají kapitálové příjmy v průměru 0,23 %. Za jednotlivé roky je tento podíl v roce 2013 – 0,21 %, v roce 2014 – 0,22 %, v roce 2015 – 0,18 %, v roce 2016 – 0,37 % a v posledním sledovaném roce 2017 – 0,16 %. Kapitálové příjmy mají kolísavý charakter. V roce 2017 je jejich podíl na celkových příjmech rozpočtů krajů nižší o 0,05 p. b. oproti roku 2013.

V následující tabulce 3.6 jsou kapitálové výdaje připadající na jednoho obyvatele daného kraje za sledované pětileté období.

Tab. 3.6 Kapitálové příjmy na 1 obyvatele daného kraje za období 2013 – 2017 (v tis. Kč)

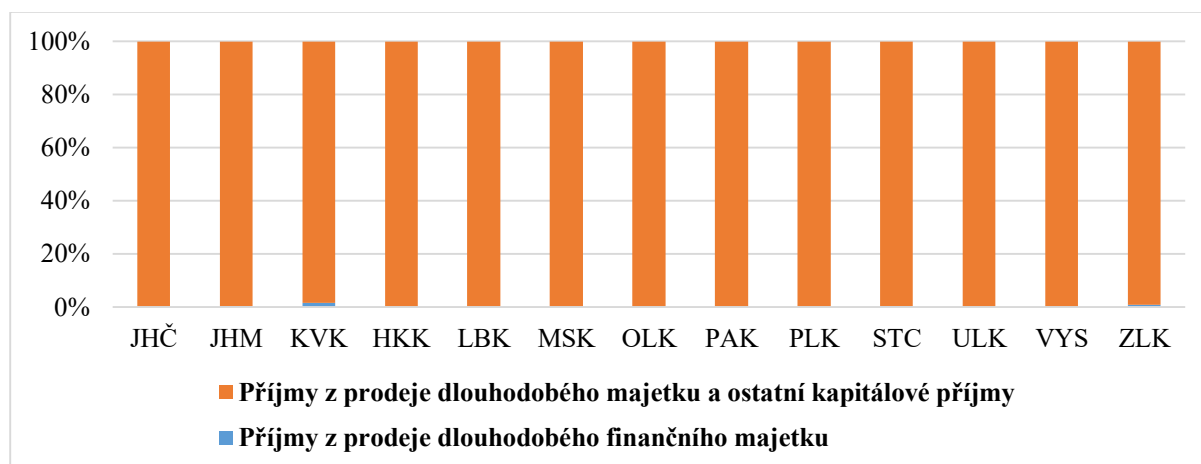
Kraj	2013	2014	2015	2016	2017	Ø
Jihočeský	0,051	0,006	0,006	0,038	0,039	0,028
Jihomoravský	0,019	0,050	0,003	0,076	0,076	0,045
Karlovarský	0,007	0,002	0,034	0,042	0,013	0,019
Královéhradecký	0,087	0,019	0,054	0,034	0,007	0,040
Liberecký	0,059	0,033	0,008	0,063	0,012	0,035
Moravskoslezský	0,035	0,066	0,039	0,049	0,049	0,048
Olomoucký	0,008	0,010	0,024	0,157	0,023	0,044
Pardubický	0,002	0,018	0,001	0,018	0,003	0,008
Plzeňský	0,011	0,016	0,029	0,007	0,005	0,014
Středočeský	0,003	0,004	0,004	0,020	0,014	0,009
Ústecký	0,064	0,151	0,142	0,266	0,097	0,144
Vysočina	0,070	0,033	0,094	0,026	0,070	0,058
Zlínský	0,006	0,046	0,012	0,077	0,011	0,030
Průměrná hodnota	0,032	0,035	0,035	0,067	0,032	0,040
Směrodatná odchylka	0,029	0,038	0,040	0,068	0,030	0,034
Medián	0,019	0,019	0,024	0,042	0,014	0,035
Minimum	0,002	0,002	0,001	0,007	0,003	0,008
Maximum	0,087	0,151	0,142	0,266	0,097	0,144

Zdroj: MONITOR, vlastní zpracování.

Z tabulky 3.6 vyplývá, že průměrná maximální hodnota kapitálových příjmů na 1 obyvatele je v kraji Ústeckém, a to 0,144 tis. Kč, tato hodnota je o 0,104 tis. Kč vyšší, než je průměrná hodnota za všechny kraje v celém sledovaném období. V tomto kraji jsou kapitálové příjmy od r. 2014 stabilně nejvyšší ze všech krajů. V roce 2013 jsou tyto příjmy na 1 obyvatele kraje nejvyšší v Královéhradeckém kraji. Nejnižší kapitálové příjmy jsou v Pardubickém kraji, zde na jednoho obyvatele připadá 0,008 tis. Kč, tato hodnota je oproti průměrné hodnoty za všechny kraje nižší o 0,032 tis. Kč, ve zmíněném kraji jsou kapitálové příjmy nejnižší i v roce 2013, 2015 a 2017. V roce 2014 jsou nejnižší tyto příjmy v Karlovarském kraji a v r. 2016 v kraji Plzeňském. Největší nárůst průměrné hodnoty je za všechny kraje v r. 2016, kdy oproti roku 2015 se kapitálové příjmy na 1 obyvatele zvýšili o 0,032 tis. Kč, avšak hned v roce 2017 je zaznamenán nejvyšší pokles těchto příjmů, a to o 0,035 tis. Kč. Rozptyl hodnot od průměru zobrazuje směrodatná odchylka, která má do r. 2016 rostoucí tendenci, nicméně v r. 2017 nastal pokles.

Kapitálové příjmy kraje se skládají ze dvou složek, a to z příjmů z prodeje dlouhodobého majetku a ostatních kapitálových příjmů a z příjmů z prodeje dlouhodobého finančního majetku. V následujícím obrázku 3.5 jsou průměrné procentuální hodnoty jednotlivých složek kapitálových příjmů za pětileté období.

Obr. 3.5 Skladba kapitálových příjmů jednotlivých krajů za období 2013 – 2017 (v %)

Zdroj: MONITOR, vlastní zpracování.

Dle obrázku 3.5 je zřejmé, že drtivý podíl na celkových kapitálových příjmech mají, ve všech sledovaných krajích, příjmy z prodeje dlouhodobého majetku a ostatní kapitálové příjmy, které v průměru tvoří 99,88 % analyzovaných příjmů a jejich průměrná výše je 30 001,26 tis. Kč. Pouze z 0,12 % jsou kapitálové příjmy tvořeny z příjmů z prodeje dlouhodobého finančního majetku a jejich průměrná výše za všechny kraje a sledované období je 36,36 tis. Kč.

3.3.4. Analýza přijatých transferů

Přijaté transfery jsou nejobjemnější složkou celkové příjmové stránky rozpočtu kraje. Jejich průměrná výše za sledované období je 7 730 018,62 tis. Kč a průměrný podíl na celkových příjmech je za pětiletou časovou řadu 62,44 %, ohledně jednotlivých let je podíl v roce 2013 – 62,40 %, v roce 2014 – 62,21 %, v roce 2015 – 62,01 %, v roce 2016 – 61,39 % a v roce 2017 – 61,62 %, lze vidět, že přijaté transfery mají až do r. 2017 klesající charakter, avšak ve zmíněném roce se tyto příjmy meziročně zvýšily o 0,23 p. b.

V tabulce 3.7 je zobrazen vývoj dotací na 1 obyvatele daného kraje za sledované pětileté období.

Tab. 3.7 Přijaté transfery na 1 obyvatele daného kraje za období 2013 – 2017 (v tis. Kč)

Kraj	2013	2014	2015	2016	2017	Ø
Jihočeský	9,45	10,04	12,60	11,76	12,94	11,36
Jihomoravský	8,78	9,69	10,20	10,55	11,30	10,10
Karlovarský	9,61	10,11	12,82	11,87	12,18	11,32
Královéhradecký	10,02	10,69	12,47	12,17	13,78	11,83
Liberecký	9,55	10,01	12,22	11,63	12,18	11,12
Moravskoslezský	9,34	9,97	11,31	12,01	12,15	10,96
Olomoucký	9,41	10,50	12,00	11,50	12,70	11,22
Pardubický	9,38	10,48	12,49	11,66	12,31	11,26
Plzeňský	10,00	10,04	10,83	10,49	11,30	10,53
Středočeský	8,89	8,85	9,87	10,14	11,47	9,84
Ústecký	10,56	9,92	10,46	11,41	12,24	10,92
Vysočina	9,48	10,60	11,90	11,70	12,66	11,27
Zlínský	9,81	10,00	11,44	11,31	12,67	11,05
Průměrná hodnota	9,56	10,07	11,59	11,40	12,30	10,98
Směrodatná odchylka	0,45	0,46	0,95	0,60	0,67	0,52
Medián	9,48	10,04	11,9	11,63	12,24	11,12
Minimum	8,78	8,85	9,87	10,14	11,3	9,84
Maximum	10,56	10,69	12,82	12,17	13,78	11,83

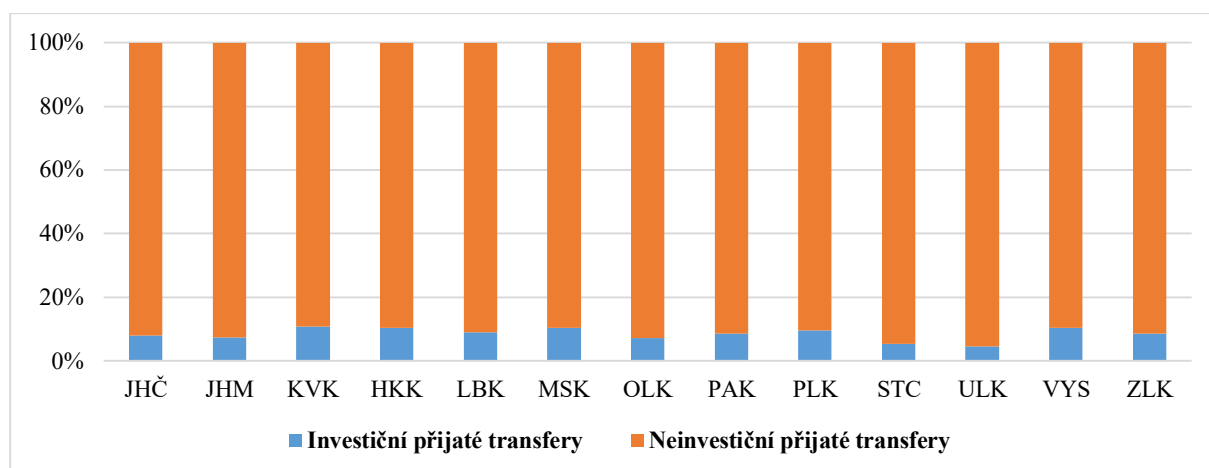
Zdroj: MONITOR, vlastní zpracování.

Průměrná maximální hodnota na jednoho obyvatele je 11,83 tis. Kč, a to v kraji Královéhradeckém, tato výše přijatých transferů je o 0,85 tis. Kč vyšší, než průměrná hodnota za všechny sledované kraje. Ve zmíněném kraji je ve třech sledovaných letech výše těchto příjmů na 1 obyvatele kraje nejvyšší (2014, 2016 a 2017), v roce 2013 jsou nejvyšší přijaté transfery na 1 obyvatele v kraji Ústeckém (10,56 tis. Kč) a v roce 2015 v kraji Karlovarském (12,82 tis. Kč). Minimální průměrná hodnota za celé sledované období je v kraji Středočeském, a to 9,84 tis. Kč na jednoho obyvatele, tato výše přijatých transferů je nižší vzhledem k celkovému průměru za všechny kraje o 1,14 tis. Kč. Vzhledem k jednotlivým rokům má Středočeský kraj nejnižší přijaté transfery na jednoho obyvatele v letech 2014, 2015 a 2016.

V roce 2013 a 2017 je na tom nejhůře Jihomoravský kraj (8,78 tis. Kč a 11,30 tis. Kč). Průměrná hodnota, za všechny sledované kraje, přijatých transferů na jednoho obyvatele meziročně roste, až do r. 2016, kde nastal pokles oproti předešlému roku o 0,19 tis. Kč. Největší nárůst je patrný v r. 2015, kdy přijaté transfery jsou o 1,57 tis. Kč vyšší než v roce 2014.

Obrázek 3.6 zobrazuje procentuální skladbu přijatých transferů v jednotlivých krajích za sledované období 2013 – 2017.

Obr. 3.6 Skladba přijatých transferů jednotlivých krajů za období 2013 – 2017 (v %)

Zdroj: MONITOR, vlastní zpracování.

Dle obrázku 3.6 se celkové přijaté transfery skládají ze dvou složek, a to investiční přijaté transfery a neinvestiční přijaté transfery. Přijaté dotace se skládají především z neinvestičních přijatých transferů, jejich podíl je v průměru za všechny kraje a sledované období 91,82 % a průměrná jejich výše je 7 105 469,15 tis. Kč. Největší podíl mají v kraji Ústeckém, kde tvoří 95,42 % a nejnižší v Karlovarském kraji, a to 89,12 %. Investiční přijaté transfery, se podílí na celkových přijatých dotacích v průměru za všechny sledované kraje a období 8,18 % a jejich průměrná výše je 624 549,46 tis. Kč.

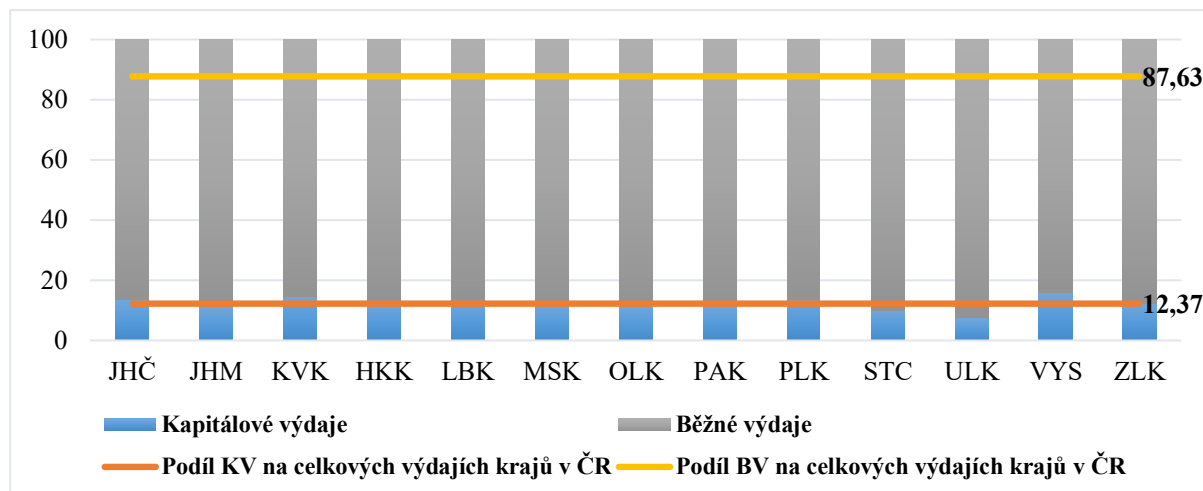
3.4. Analýza výdajů krajů dle druhového třídění

Výdaje rozpočtů krajů se člení, dle druhového třídění závazné rozpočtové skladby, na běžné a kapitálové výdaje. V příloze č. 6 jsou zaznamenány průměrné hodnoty výdajů rozpočtů jednotlivých krajů za sledované pětileté období (2013 – 2017).

Průměrná výše výdajů rozpočtu kraje je 11 878 151,76 tis. Kč., nad touto hodnotou se nacházejí čtyři kraje (JHČ, MSK, STC a ULK). Jak příjmová stránka, tak i výdajová stránka je největší v kraji Středočeském (20 300 671,72 tis. Kč), zde se průměrné výdaje tohoto kraje podílejí na celkových výdajích za všechny sledované kraje 13,15 %. Nejmenší výdaje (5 604 972,33 tis. Kč) má kraj Karlovarský, který se na celkových výdajích podílí v průměru 3,63 %.

V následujícím obrázku 3.7 je průměrný podíl výdajů rozpočtů krajů za sledované období.

Obr. 3.7 Průměrný podíl výdajů rozpočtů krajů za pětileté období (v %)

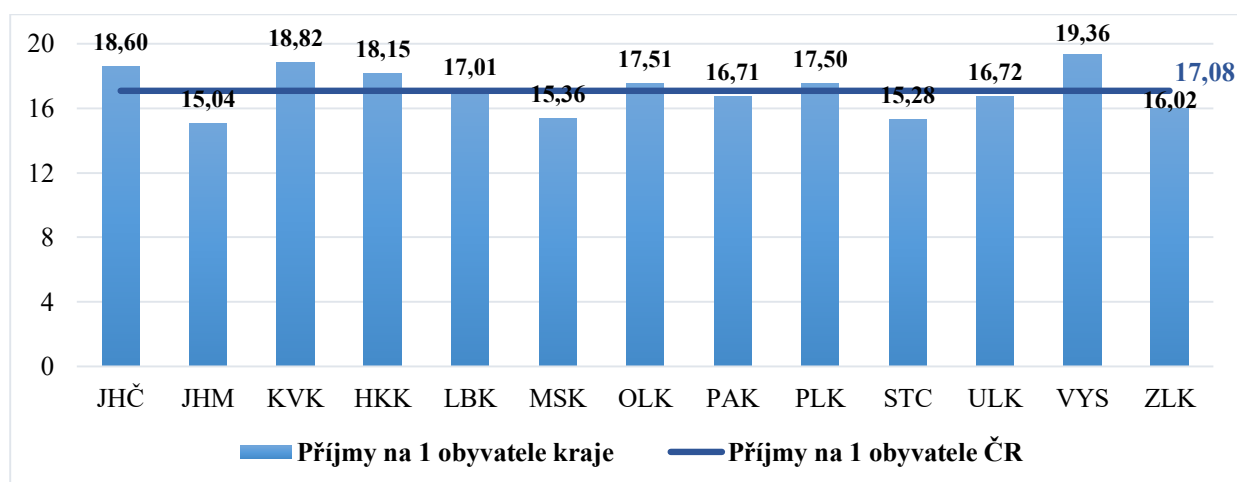

Zdroj: MONITOR, vlastní zpracování.

Z obrázku je zřejmé, že celkové výdaje jsou tvořeny především běžnými výdaji, podíl této složky na celkových výdajích, je v průměru za sledované období 87,63 %, nad touto hodnotou se nachází šest krajů (JHM, MSK, OLK, PAK, STC a ULK). Největší průměrný podíl má tato složka v kraji Ústeckém 92,31 % a nejmenší podíl této složky je v Kraji Vysočina 83,82 %. Druhou složkou, která tvoří celkové výdaje rozpočtů krajů, jsou kapitálové výdaje, jejich průměrný podíl za sledované období je 12,37 %, nad touto hodnotou se nachází sedm krajů (JHČ, KVK, HKK, LBK, PLK, VYS a ZLK) ze kterých největší podíl má tato složka v Kraji Vysočina 16,18 % a nejmenší průměrný podíl je této složky v kraji Ústeckém 7,69 %.

V následujícím obrázku 3.8 je průměrná výše celkových výdajů na jednoho obyvatele kraje.

Obr. 3.8 Průměrná výše celkových výdajů na 1 obyvatele (v tis. Kč)

Zdroj: MONITOR, vlastní zpracování.

Průměrná hodnota celkových výdajů na jednoho obyvatele kraje je v ČR 17,08 tis. Kč, nad touto hodnotou se nachází šest krajů (JHČ, KVK, HKK, OLK, PLK a VYS). Nejvyšší celkové výdaje na jednoho obyvatele jsou v Kraji Vysočina 19,36 tis. Kč, tato hodnota je vzhledem k celkovému průměru vyšší o 2,28 tis. Kč. Nejnižší průměrné celkové výdaje na jednoho občana jsou v kraji Jihomoravském 15,04 tis. Kč, zde je tato hodnota nižší než průměrná hodnota za všechny sledované kraje o 2,04 tis. Kč.

V příloze č. 8 jsou zpracovány v jednotlivých tabulkách výdaje za každý kraj samostatně, za sledované pětileté období tj. 2013 – 2017.

3.4.1. Analýza běžných výdajů

Běžné, neboli provozní výdaje, tvoří v průměru 87,63 % veškerých výdajů jednotlivých krajů a jejich průměrná výše je 10 448 695,53 tis. Kč. Jejich průměrné podíly v jednotlivých letech jsou v roce 2013 – 88,89 %, v roce 2014 – 86,75 %, v roce 2015 – 82,54 %, v roce 2016 – 90,40 % a v roce 2017 – 89,54 % je zřejmé, že běžné výdaje mají meziroční kolísavý vývoj. Největší pokles nastal v roce 2015, kdy se podíl těchto výdajů snížil o 4,21 p. b. a největší nárůst je v roce 2016, v tomto roce se podíl běžných výdajů zvýšil o 7,86 p. b.

V tabulce 3.8 je vývoj běžných výdajů na 1 obyvatele daného kraje za sledované období.

Tab. 3.8 Běžné výdaje na 1 obyvatele daného kraje za období 2013 – 2017 (v tis. Kč)

Kraj	2013	2014	2015	2016	2017	Ø
Jihočeský	14,52	14,56	16,21	16,69	18,26	16,05
Jihomoravský	12,12	12,35	13,19	13,89	15,15	13,34
Karlovarský	15,11	14,56	15,64	16,57	18,13	16,00
Královéhradecký	14,55	14,81	15,36	16,39	17,94	15,81
Liberecký	13,65	13,80	14,41	15,35	16,63	14,77
Moravskoslezský	12,20	12,43	13,48	13,96	15,45	13,51
Olomoucký	14,02	14,03	15,30	16,01	17,89	15,45
Pardubický	13,21	13,48	14,76	15,19	16,75	14,68
Plzeňský	13,66	14,22	15,08	15,82	16,99	15,15
Středočeský	12,36	12,68	13,31	14,27	15,99	13,72
Ústecký	14,68	13,96	14,78	16,18	17,59	15,44
Vysočina	14,73	15,63	16,17	16,49	17,93	16,19
Zlínský	12,65	13,17	13,90	14,59	15,90	14,04
Průměrná hodnota	13,65	13,82	14,74	15,49	16,97	14,93
Směrodatná odchylka	0,98	0,91	0,95	0,95	1,00	0,93
Medián	13,66	13,96	14,78	15,82	16,99	15,15
Minimum	12,12	12,35	13,19	13,89	15,15	13,34
Maximum	15,11	15,63	16,21	16,69	18,26	16,19

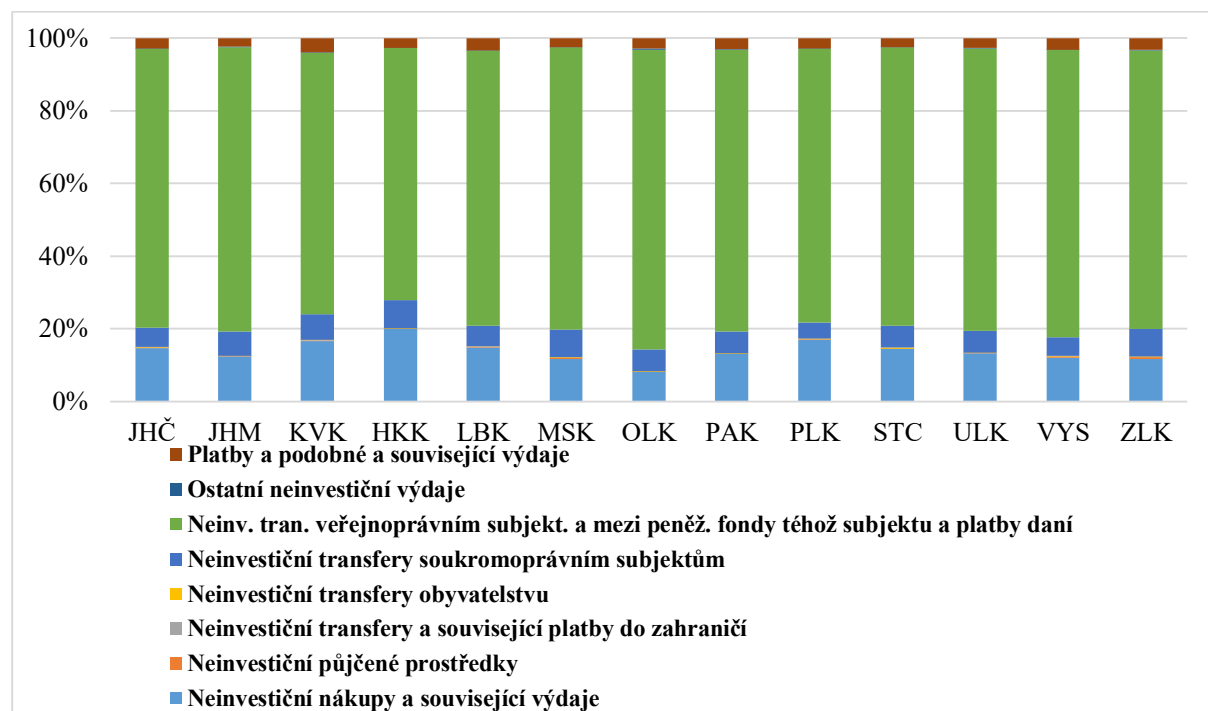
Zdroj: MONITOR, vlastní zpracování.

Je patrné, že nejnižší provozní výdaje na jednoho obyvatele kraje za sledované období jsou v kraji Jihomoravském, průměrná výše těchto výdajů ve zmíněném kraji je pod průměrnou hodnotou za všechny sledované kraje a období, a to o 1,59 tis. Kč. Maximální průměrná hodnota běžných výdajů na 1 obyvatele je v Kraji Vysočina 16,19 tis. Kč, tato hodnota je vzhledem k průměru za všechny sledované roky a kraje vyšší o 1,26 tis. Kč. Co se týče jednotlivých let, tak v roce 2013 jsou nejvyšší provozní výdaje v kraji Karlovarském (15,11 tis. Kč), v roce 2014 v Kraji Vysočina (15,63 tis. Kč), v roce 2015 – 2017 v kraji Jihočeském, avšak celkově je průměrná hodnota na jednoho obyvatele Jihočeského kraje nižší o 0,14 tis. Kč, než v Kraji Vysočina. Průměrná hodnota běžných výdajů se meziročně zvyšuje, největší nárůst je v roce 2016, kdy se průměrná výše na jednoho obyvatele zvýšila o 1,48 tis. Kč oproti předešlému roku. Rozptyl hodnot od průměru určuje v jednotlivých letech směrodatná odchylka, která má kolísavý charakter a v roce 2015 a 2016 dochází ke stejnému rozptylu.

V následujícím obrázku 3.9 je znázorněná skladba běžných výdajů v jednotlivých letech za sledované období.

Obr. 3.9 Skladba běžných výdajů jednotlivých krajů za období 2013 – 2017 (v %)

Zdroj: MONITOR, vlastní zpracování.

Běžné výdaje se skládají z osmi složek. U jednotlivých krajů je podíl složek podobný. Nejobjemnější složkou jsou neinvestiční transfery veřejnoprávním subjektům a mezi peněžní fondy téhož subjektu a platby daní, tato složka se na celkových provozních výdajích podílí v průměru 77 % a její průměrná výše je 8 045 499,34 tis. Kč, nejnižší podíl této složky je v kraji

Královéhradeckém (69,45 %) oproti tomu nejvyšší podíl má tato složka na celkových běžných výdajích v kraji Olomouckém (82,40 %). Druhá složka s největším podílem na běžných výdajích se nazývá neinvestiční nákupy a související výdaje, její průměrný podíl na celkových provozních výdajích je 13,51 % a její průměrná výše 1 411 477,97 tis. Kč. Největší podíl této složky na sledovaných výdajích je v kraji Královéhradeckém (19,94 %) a nejnižší v kraji Olomouckém (8,09 %). Třetí největší složkou, jsou neinvestiční transfery soukromoprávním subjektům, její průměrný podíl na celkových běžných výdajích je v průměru 6,31 % a průměrná jejich výše je 659 345,83 tis. Kč. Největší podíl má tato složka v kraji Královéhradeckém (7,84 %) a nejnižší v kraji Plzeňském (4,41 %). Poslední složka, která stojí za zmínku ohledně podílů, nese název platby a podobné a související výdaje, tato složka se v průměru na celkových provozních výdajích podílí 2,77 % a její průměrná částka je 288 936,94 tis. Kč. Ostatní složky mají zanedbatelný podíl na celkových běžných výdajích.

3.4.2. Analýza kapitálových výdajů

Kapitálové, neboli investiční výdaje představují v průměru 12,37 % celkových výdajů rozpočtu jednotlivých krajů a jejich průměrná výše za sledované období je 1 429 456,69 tis. Kč. Vzhledem ke konkrétním rokům je jejich průměrný podíl v roce 2013 – 11,11 %, v roce 2014 – 13,25 %, v roce 2015 – 17,47 %, v roce 2016 – 9,60 % a v roce 2017 – 10,46 %. Do roku 2016 je charakter těchto výdajů rostoucí, avšak ve zmíněném roce nastal pokles, a to o 7,87 p. b. Největší meziroční nárůst je v roce 2015, kdy oproti předešlému roku se podíl kapitálových výdajů na celkových výdajích zvýšil o 4,22 p. b.

V následující tabulce 3.9 je vývoj investičních výdajů na jednoho obyvatele daného kraje za sledované pětileté období.

Tab. 3.9 Kapitálové výdaje na 1 obyvatele daného kraje za období 2013 – 2017 (v tis. Kč)

Kraj	2013	2014	2015	2016	2017	Ø
Jihočeský	1,83	2,68	3,89	1,53	2,83	2,55
Jihomoravský	1,23	1,96	2,18	1,93	1,19	1,70
Karlovarský	1,46	2,69	5,67	2,26	2,00	2,82
Královéhradecký	1,36	1,90	3,39	2,11	2,92	2,34
Liberecký	2,09	2,14	3,59	1,29	2,09	2,24
Moravskoslezský	1,64	1,89	3,63	0,99	1,13	1,86
Olomoucký	1,54	2,05	2,91	1,81	1,96	2,06
Pardubický	1,03	2,49	3,35	1,68	1,57	2,03
Plzeňský	3,19	2,36	2,10	1,83	2,26	2,35
Středočeský	1,49	1,25	2,12	1,12	1,79	1,55
Ústecký	0,92	1,45	1,61	1,12	1,29	1,28
Vysočina	2,16	2,76	4,38	2,80	3,73	3,17
Zlínský	2,40	2,04	2,65	1,21	1,60	1,98
Průměrná hodnota	1,72	2,13	3,19	1,67	2,03	2,15
Směrodatná odchylka	0,60	0,45	1,06	0,51	0,73	0,50
Medián	1,54	2,05	3,35	1,68	1,96	2,06
Minimum	0,92	1,25	1,61	0,99	1,13	1,28
Maximum	3,19	2,76	5,67	2,80	3,73	3,17

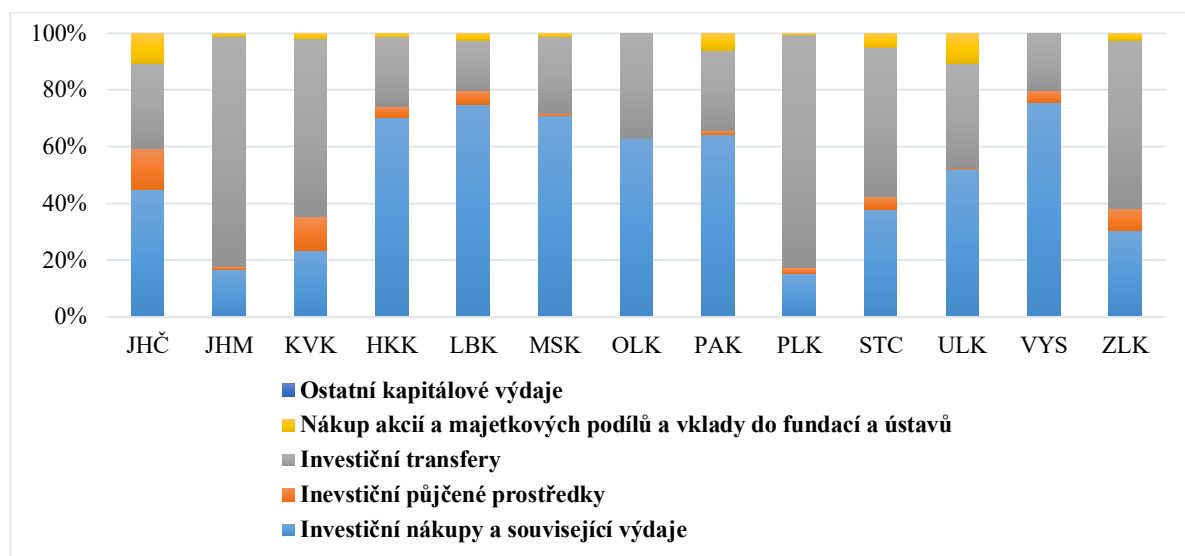
Zdroj: MONITOR, vlastní zpracování.

Z tabulky vyplývá, že největší kapitálové výdaje na jednoho občana má v průměru Kraj Vysočina, a to 3,17 tis. Kč, tato částka je vyšší o 1,02 tis. Kč než je průměr za všechny sledované kraje a období. V tomto kraji jsou i v konkrétních třech letech investiční výdaje nejvyšší (2014 – 2,76 tis. Kč, 2016 – 2,80 tis. Kč a 2017 – 3,73 tis. Kč) v roce 2013 jsou tyto výdaje na jednoho obyvatele nejvyšší v kraji Plzeňském (3,19 tis. Kč) a v roce 2015 v kraji Karlovarském (5,67 tis. Kč). Minimální průměrná hodnota kapitálových výdajů na jednoho občana je v kraji Ústeckém, kde částka 1,28 tis. Kč je pod průměrnou hodnotou za všechny kraje a období o 0,87 tis. Kč. V tomto kraji jsou nejnižší výdaje v roce 2013 (0,92 tis. Kč) a 2015 (1,61 tis. Kč). V Moravskoslezském kraji jsou tyto výdaje nejnižší také ve dvou letech, a to v roce 2016 (0,99 tis. Kč) a 2017 (1,13 tis. Kč), avšak průměrná výše za pětileté období je v tomto kraji vyšší o 0,58 tis. Kč než v kraji Ústeckém. V roce 2014 jsou nejnižší kapitálové výdaje na jednoho občana kraje ve Středočeském kraji (1,25 tis. Kč).

Průměrná hodnota do r. 2015 má rostoucí tendenci, avšak v roce 2016 nastává pokles o 1,52 tis. Kč vzhledem k roku 2015. Největší nárůst průměrné hodnoty kapitálových výdajů na jednoho občana je v roce 2015 (3,19 tis. Kč), kdy se hodnota zvýšila o 1,06 tis. Kč. Směrodatná odchylka má dle tabulky kolísavý charakter.

V následujícím obrázku 3.10 je zobrazena skladba a podíl jednotlivých složek kapitálových výdajů ve sledovaných krajích za pětileté období. Kapitálové výdaje se skládají z pěti složek. Podíl jednotlivých složek je ve sledovaných krajích různý.

Obr. 3.10 Skladba kapitálových výdajů jednotlivých krajů za období 2013 – 2017 (v %)

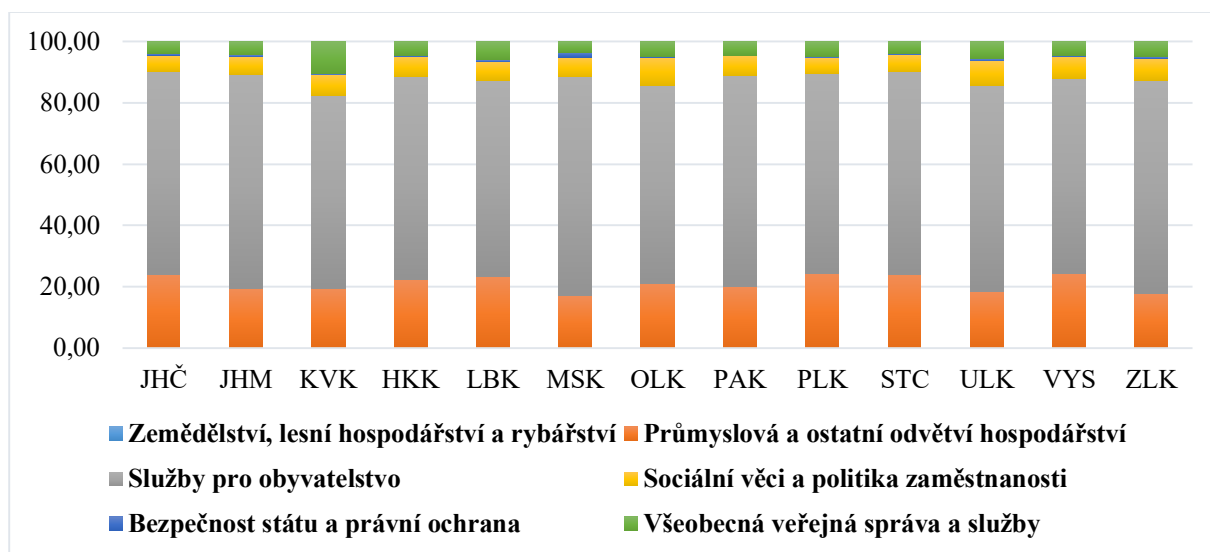
Zdroj: MONITOR, vlastní zpracování.

Největší podíl mají v průměru investiční nákupy a související výdaje, jejich podíl na celkových kapitálových výdajích je v průměru 49,02 % a jejich průměrná výše je 700 819,79 tis. Kč. Co se týče jednotlivých krajů, tak tato složka má největší podíl na celkových investičních výdajích v Kraji Vysočina (75,61 %) a nejmenší podíl je této složky v kraji Plzeňském (15,27 %). Druhá největší složka je tvořena investičními transfery, její podíl na celkových investičních výdajích je v průměru 43,56 % a průměrná jejich částka je 622 652,91 tis. Kč. Největší podíl na celkových kapitálových výdajích má tato složka v kraji Plzeňském (82,19 %) a nejnižší podíl má v kraji Libereckém (17,72 %). Třetí největší složkou jsou investiční půjčené prostředky, ty se na celkových sledovaných výdajích podílejí v průměru 4,21 % a jejich průměrná hodnota je 60 120,99 tis. Kč. V kraji Olomouckém je podíl této složky nejnižší (0,02 %), nejvyšší podíl má tato složka v kraji Jihočeském (14,47 %). Nákupy akcií a majetkových podílů a vklady do fondů a ústavů tvoří složku s podílem 3,21 % na celkových kapitálových výdajích a jejich průměrná výše je 45 935,64 tis. Kč. Tato složka se nevyskytuje ve dvou sledovaných krajích (Olomoucký kraj a Kraj Vysočina). Poslední složka, která se podílí na skladbě celkových kapitálových výdajů, se nazývá ostatní kapitálové výdaje. Podíl této složky je zanedbatelný, vyskytuje se pouze ve dvou krajích (Pardubický a Ústecký kraj).

3.5. Analýza výdajů krajů dle odvětvového třídění

Odvětvové třídění závazné rozpočtové skladby souvisí s účelem, na které jsou finanční prostředky rozpočtu vynakládány. Výdaje se člení do šesti skupin, které jsou uvedené v předcházející kapitole o rozpočtové skladbě. V následujícím obrázku 3.11 je znázorněn podíl jednotlivých výdajových skupin na celkových výdajích sledovaných krajů, jedná se o průměrné procentuální hodnoty za sledované pětileté období v jednotlivých krajích.

Obr. 3.11 Podíl jednotlivých skupin výdajů za pětileté období (v %)

Zdroj: MONITOR, vlastní zpracování.

Z obrázku je patrné, že největší podíl na celkových výdajích má ve všech sledovaných krajích skupina 3 a tedy služby pro obyvatelstvo, průměrná hodnota podílu je za všechny kraje 66,65 %. Největší podíl této skupiny na celkových výdajích je v kraji Moravskoslezském, a to 71,49 %, oproti tomu nejnižší podíl mají služby pro obyvatelstvo v Karlovarském kraji 63,08 %. Druhá největší odvětvová skupina se nazývá průmyslová a ostatní odvětví hospodářství, její průměrný podíl je za všechny sledované kraje 21,01 %, největší podíl je této skupiny na celkových výdajích v kraji Plzeňském (24,20 %) a nejnižší průměrný podíl má v Moravskoslezském (16,88 %). Sociální věci a politika zaměstnanosti tvoří třetí nejobjemnější skupinu výdajů, její průměrný podíl na celkových výdajích ve všech krajích je 6,63 %. Tato skupina dosahuje nejvyššího podílu v kraji Olomouckém, a to 9,13 %, oproti tomu nejnižší průměrný podíl tvoří tato skupina v kraji Plzeňském (5,20 %). Poslední skupinou, která stojí za zmínku, má název všeobecná veřejná správa a služby, její průměrný podíl je za všechny sledované kraje 5,02 %. Nejnižší podíl na celkových výdajích má tato skupina v kraji Moravskoslezském (3,50 %) a největší průměrný podíl je v Karlovarském kraji,

a to 10,50 %. Skupina 1 a skupina 5 mají velice nízké průměrné podíly na celkových výdajích v jednotlivých krajích, jejich průměrné podíly nedosahují ani 1 % (0,14% a 0,55 %).

V příloze č. 9 jsou výdaje jednotlivých krajů dle odvětvového členění za sledované pětileté období.

V tabulce 3.10 jsou průměrné výdaje krajů a jejich vývoj na jednoho obyvatele daného kraje, dle jednotlivých skupin odvětvového členění rozpočtové skladby za sledované pětileté období. Vývojový charakter je zaznamenán v tabulce podle zvolených kritérií uvedených v kapitole o metodice práce.

Tab. 3.10 Průměrné výdaje krajů a jejich vývoj na jednoho obyvatele (v tis. Kč)

Kraj	Sk. 1	Vývoj	Sk. 2	Vývoj	Sk. 3	Vývoj	Sk. 4	Vývoj	Sk. 5	Vývoj	Sk. 6	Vývoj
JHČ	0,027	→	4,45	↑	12,24	↑	1,07	↑	0,11	→	0,71	→
JHM	0,027	→	2,86	→	10,51	↑	0,91	↑	0,09	→	0,63	↓
KVK	0,028	↓	3,64	→	11,79	↑	1,32	↑	0,05	↑	1,99	↑
HKK	0,021	↓	4,01	↑	12,01	↑	1,24	↑	0,07	↓	0,80	→
LBK	0,019	→	3,94	→	10,91	↑	1,03	↑	0,08	↓	1,02	→
MSK	0,014	→	2,58	↑	10,95	↑	1,01	↑	0,27	→	0,53	↓
OLK	0,022	↓	3,66	↑	11,33	↑	1,62	↑	0,05	→	0,83	↑
PAK	0,024	↓	3,34	↑	11,44	↑	1,13	↑	0,03	↓	0,73	→
PLK	0,031	↓	4,22	↓	11,39	↑	0,92	↑	0,10	→	0,84	→
STC	0,007	↑	3,61	↑	10,15	↑	0,86	↑	0,07	→	0,58	↓
ULK	0,024	→	3,07	↑	11,25	↑	1,33	↑	0,14	→	0,90	↓
VYS	0,047	→	4,65	↑	12,30	↑	1,44	↑	0,06	↑	0,87	→
ZLK	0,026	↓	2,83	↑	11,13	↑	1,16	↑	0,09	→	0,78	↓
Ø	0,024	→	3,60	↑	11,34	↑	1,16	↑	0,09	→	0,86	↓
Min.	0,007	↑	2,58	↑	10,15	↑	0,86	↑	0,03	↓	0,53	↓
Max.	0,047	→	4,65	→	12,30	↑	1,62	↑	0,27	→	1,99	↑

Zdroj: MONITOR, vlastní zpracování.

Vysvětlivky: Sk. 1 – zemědělství, lesní hospodářství a rybářství; Sk. 2 - Průmyslová a ostatní odvětví hospodářství; Sk. 3 – Služby pro obyvatelstvo; Sk. 4 - Sociální věci a politika zaměstnanosti; Sk. 5 – Bezpečnost státu a právní ochrana; Sk. 6 - Všeobecná veřejná správa a služby.

V příloze č. 10 jsou uvedené tabulky jednotlivých skupin výdajů odvětvového členění s výdaji na jednoho obyvatele daného kraje za konkrétní sledované roky.

Zemědělství, lesní hospodářství a rybářství – skupina 1

Do této skupiny patří pouze jeden oddíl s totožným názvem skupiny. Z tabulky 3.10 je patrné, že výdaje na jednoho občana v této skupině jsou velice nízké. Průměrná hodnota za všechny sledované roky a kraje je 0,024 tis. Kč, pod touto hodnotou a včetně jí je sedm krajů (HKK, LBK, MSK, OLK, PAK, STC a ULK) přičemž nejnižší částka je v kraji Středočeském

0,007 tis. Kč i během jednotlivých let je ve zmíněném kraji nejnižší hodnota, mimo rok 2015, kdy výdaje na jednoho občana jsou nejnižší v Plzeňském kraji 0,008 tis. Kč. Nejvyšší výdaje této skupiny na jednoho občana jsou v Kraji Vysočina, a to 0,047 tis. Kč, tato hodnota je vyšší o 0,023 tis. Kč než průměrná hodnota za všechny kraje a období. I v jednotlivých letech, kromě r. 2017, jsou ve zmíněném kraji tyto výdaje nejvyšší. V roce 2017 jsou nejvyšší výdaje ve sledované oblasti v kraji Plzeňském (0,040 tis. Kč). Vzhledem k vývoji těchto výdajů na jednoho obyvatele kraje, je v šesti krajích (JHČ, JHM, LBK, MSK, ULK, VYS) vývoj označen jako stagnující. Pouze v jednom kraji je vývoj těchto výdajů rostoucí, a to v kraji Středočeském, ve zbylých šesti krajích (KVK, HKK, OLK, PAK, PLK a ZLK) mají tyto výdaje klesající charakter.

Průmyslová a ostatní odvětví hospodářství – skupina 2

Tato skupina se skládá z pěti oddílů (průmysl, stavebnictví, obchod a služby; doprava; vodní hospodářství; spoje; všeobecné hospodářské záležitosti a ostatní ekonomické funkce). Z tabulky 3.10 vyplývá, že pod průměrem, tj. 3,60 tis. Kč, se nachází pět krajů (JHM, MSK, PAK, ULK a ZLK). Nejnižší ze všech je průměrná částka v kraji Moravskoslezském, kde na jednoho obyvatele připadá 2,58 tis. Kč v této oblasti, i v letech 2016 a 2017 jsou v tomto kraji hodnoty nejnižší. V roce 2013 jsou nejnižší výdaje na jednoho obyvatele v této oblasti v kraji Jihomoravském (2,44 tis. Kč) a v Ústeckém kraji jsou tyto výdaje nejnižší ve dvou po sobě jdoucích letech (2014 – 2015), a to 2,80 tis. Kč a 3,03 tis. Kč. Nejvyšší hodnota těchto výdajů na jednoho občana jsou v Kraji Vysočina (4,65 tis. Kč), částka je nad průměrem o 1,05 tis. Kč, v tomto kraji jsou nejvyšší výdaje i v roce 2014, 2016 a 2017. V roce 2013 jsou nejvyšší výdaje na jednoho občana v kraji Plzeňském (4,56 tis. Kč) a v roce 2015 v kraji Jihočeském (5,88 tis. Kč). Vývoj výdajů této skupiny za sledované období je pouze v jednom kraji klesající, a to v kraji Plzeňském. Tři kraje (JHM, KVK, LBK) mají kolísavý vývoj a zbylých 9 krajů má rostoucí tendenci (JHČ, HKK, MSK, OLK, PAK, STC, ULK, VYS a ZLK).

Služby pro obyvatelstvo – skupina 3

Tato skupina bude podrobněji probrána v následující kapitole č. 4. Služby pro obyvatelstvo se skládají z osmi oddílů. Průměrná hodnota výdajů na jednoho obyvatele v oblasti služeb pro obyvatelstvo je rostoucí a za všechny sledované roky a kraje je 11,34 tis. Kč. Nejvyšší výdaje na jednoho obyvatele jsou v Kraji Vysočina, i co se týče jednotlivých let, jsou zde výdaje nejvyšší ve třech po sobě jdoucích letech (2014 - 2016), ve dvou zbylých letech (2013 a 2017)

jsou výdaje na jednoho občana v této oblasti nejvyšší v Jihočeském kraji. Nejnižší průměrná částka na jednoho obyvatele je ve Středočeském kraji, tato hodnota je nižší vzhledem k celkovému průměru o 1,19 tis. Kč (10,15 tis. Kč). I v letech 2013 – 2016 jsou ve zmíněném kraji tyto výdaje nejnižší. V roce 2017 je minimum v kraji Jihomoravském, a to 11,60 tis. Kč. Nad hodnotou celkového průměru za všechny sledované kraje i roky se nachází šest krajů (JHČ, KVK, HKK, PAK, PLK a VYS). Vzhledem k vývoji těchto výdajů na jednoho občana v jednotlivých krajích je patrné, že všechny kraje mají stejný charakter, a to rostoucí.

Sociální věci a politika zaměstnanosti – skupina 4

Tato skupina je tvořena třemi oddíly, a to dávky a podpory v sociálním zabezpečení, politika zaměstnanosti, sociální služby a společné činnosti v sociálním zabezpečení a politice zaměstnanosti. Průměrná částka na jednoho obyvatele kraje je za sledované kraje a období ve zkoumané oblasti 1,16 tis. Kč. Průměrná hodnota má rostoucí charakter. Maximum je v kraji Olomouckém, kde částka 1,62 tis. Kč je nad průměrem za všechny zmíněné kraje a období o 0,46 tis. Kč, v tomto kraji je maximum i v letech 2013, 2015 a 2016. V roce 2014 je nejvyšší částka v Kraji Vysočina (1,41 tis. Kč) a v roce 2017 v kraji Karlovarském (2,15 tis. Kč). Oproti tomu minimum za všechny sledované kraje a období se nachází v kraji Středočeském, kdy částka 0,86 tis. Kč je pod průměrem o 0,30 tis. Kč, i v roce 2016 a 2017 je v tomto kraji nejnižší částka na jednoho občana (0,97 tis. Kč a 1,21 tis. Kč). V roce 2013 je minimum ve Zlínském kraji (0,36 tis. Kč), v roce 2014 v kraji Jihomoravském (0,49 tis. Kč) a v roce 2015 v Plzeňském kraji (1,05 tis. Kč). Nad průměrnou celkovou hodnotou (i včetně) výdajů na jednoho občana se nachází šest krajů (KVK, HKK, OLK, ULK, VYS, ZLK). I v této skupině mají výdaje na jednoho obyvatele kraje ve všech krajích rostoucí tendenci.

Bezpečnost státu a právní ochrana – skupina 5

Skupina 5 je tvořena pěti oddíly (obrana; civilní připravenost na krizové stavy; bezpečnost a veřejný pořádek; právní ochrana; požární ochrana a integrovaný záchranný systém). Z tabulky 3.10 vyplývá, že průměrná hodnota výdajů na jednoho obyvatele kraje je za všechny kraje a pětileté období 0,09 tis. Kč. Minimum, vzhledem k průměru, se nachází v Pardubickém kraji, kde částka 0,03 tis. Kč je nejnižší za všechny kraje. V tomto kraji je nejnižší částka ve čtyřech po sobě jdoucích letech (2014 – 2017), avšak v roce 2014 je nejnižší stejná částka (0,03 tis. Kč) ve čtyřech krajích (Karlovarský, Olomoucký, Pardubický a Středočeský), v roce 2015 je stejná nejnižší hodnota (0,03 tis. Kč) ve dvou krajích (Karlovarský a Pardubický), a v roce 2017 je minimum (0,04 tis. Kč) také ve čtyřech krajích (Královéhradecký, Pardubický, Středočeský

a Ústecký). Nejvyšší průměrná částka je v kraji Moravskoslezském, částka 0,27 tis. Kč na jednoho občana kraje je vzhledem k průměru za všechny kraje o 0,18 tis. Kč vyšší. V tomto kraji se nachází maximum i v jednotlivých třech letech (2015 – 2017). V roce 2013 je nejvyšší hodnota v kraji Ústeckém (0,39 tis. Kč) a v roce 2014 v kraji Plzeňském (0,12 tis. Kč). Nad průměrnou celkovou hodnotou za všechny sledované kraje i období se nachází šest krajů (JHČ, JHM, MSK, PLK, ULK, ZLK). Vzhledem k vývoji, této skupiny na jednoho obyvatele kraje, je převážně kolísavý, neboli stagnující, a to hned v osmi krajích. Ve dvou krajích mají tyto výdaje rostoucí tendenci (KVK a VYS) a ve třech krajích mají klesající vývoj (HKK, LBK a PAK).

Všeobecná veřejná správa a služby – skupina 6

Tato skupina obsahuje čtyři oddíly (státní moc, státní správa, územní samospráva a politické strany; jiné veřejné služby a činnosti; finanční operace; ostatní činnosti). Z tabulky 3.10 vyplývá, že celkový průměr za všechny sledované kraje a období je 0,86 tis. Kč na jednoho občana kraje. Nejvyšší průměrná hodnota je v kraji Karlovarském, a to 1,99 tis. Kč, tato částka je vyšší vzhledem k celkovému zmíněnému průměru o 1,13 tis. Kč. V tomto kraji se nachází maximum ve čtyřech po sobě jdoucích letech 2014 – 2017 (1,94 tis. Kč; 3,06 tis. Kč; 1,62 tis. Kč.; 1,79 tis. Kč), pouze v roce 2013 jsou nejvyšší výdaje na jednoho obyvatele v kraji Ústeckém (1,57 tis. Kč). Nejnižší výdaje na jednoho obyvatele kraje jsou v Moravskoslezském kraji, kdy výše 0,53 tis. Kč je nižší vzhledem k celkovému průměru o 0,33 tis. Kč, ve zmíněném kraji je minimum v roce 2013 (0,47 tis. Kč) a také ve třech letech za sebou 2015 – 2017 (0,56 tis. Kč; 0,54 tis. Kč; 0,51 tis. Kč). Nad celkovou průměrnou hodnotou za všechny kraje a období se nachází čtyři kraje (KVK, LBK, ULK, VYS). V této skupině je vývoj výdajů na jednoho obyvatele kraje různorodý, dva kraje mají rostoucí charakter (KVK a OLK), pět krajů má klesající tendenci (JHM, MSK, STC, ULK a ZLK) a zbylých šest krajů má kolísavý vývoj těchto výdajů.

3.6. Dílčí zhodnocení kapitoly

Největší podíl na celkových příjmech mají přijaté transfery, které tvoří v průměru 62,43 % veškerých příjmů krajů v ČR. Daňové příjmy tvoří druhou největší příjmovou třídu a na celkových příjmech se podílí v průměru za všechny kraje a sledované období 34,32 %. Nedaňové příjmy mají za sledované období průměrný procentuální podíl na celkových příjmech 3,02 % a nejmenší průměrný podíl na celkových příjmech za všechny kraje mají kapitálové příjmy, a to pouze 0,23 %. Celková průměrná hodnota příjmů na jednoho obyvatele

je za všechny kraje ve výši 17,67 tis. Kč, pod touto průměrnou hodnotou se nachází šest krajů (JHM, LBK, MSK, STC, ULK a ZLK) přičemž ty nejnižší jsou v kraji Jihomoravském, a to o 14,77 % nižší, než je celková průměrná výše příjmů za všechny kraje a období. Nejvyšší průměrné celkové příjmy na jednoho obyvatele jsou v Kraji Vysočina, tato výše je o 14,09 % vyšší, než je průměrná celková částka příjmů na jednoho obyvatele za všechny kraje a období.

Vzhledem k analýze příjmů, kdy jsou jednotlivé příjmové třídy přepočteny na 1 obyvatele kraje, je patrné, že nejhůře obstál kraj Moravskoslezský, který má nejnižší daňové i nedaňové příjmy na jednoho obyvatele. Jihomoravský kraj, který má celkové příjmy na jednoho občana v průměru nejmenší, však nedosahuje v žádné příjmové skupině nejnižší průměrnou hodnotu. Kraj Vysočina, který má nejvyšší celkové příjmy v průměru na jednoho občana kraje, má zároveň nejvyšší průměrné daňové příjmy na jednoho obyvatele ze všech sledovaných krajů. Příjmy rozpočtů krajů mají za sledované pětileté období rostoucí charakter, za zmínku stojí to, že u většiny krajů, a to u devíti (JHČ, JHM, HKK, MSK, PAK, PLK, STC, VYS a ZLK) nastává v roce 2016 u přijatých transferů pokles, který je zapříčiněn tím, že v roce 2015 se čerpaly mimořádně velké investiční dotace z končícího programového období 2007 – 2013 a v roce 2016 začíná čerpání prostředků z nového programového období tj. 2014 – 2020.

Co se týče výdajové stránky rozpočtů krajů, její převážná část je tvořena běžnými výdaji, ty se na celkových výdajích podílí v průměru 87,63 % a kapitálové výdaje tvoří 12,37 % celkových výdajů. Průměrná hodnota celkových výdajů na jednoho obyvatele je 17,08 tis. Kč, nad touto hodnotou se nachází šest krajů (JHČ, KVK, HKK, OLK, PLK a VYS). I zde, stejně jak u příjmové stránky, má nejvyšší průměrné výdaje na jednoho občana Kraj Vysočina, a to o 13,35 % vyšší, než je celkový průměr výdajů na jednoho obyvatele za všechny kraje a sledované období. I vzhledem k jednotlivým třídám jsou v tomto kraji průměrné výdaje na 1 občana nejvyšší ze všech sledovaných krajů. Nejnižší výdaje na jednoho občana kraje jsou v kraji Jihomoravském, a to o 11,94 % nižší, než je průměrná celková výše výdajů na jednoho občana za všechny kraje a sledované období, stejná situace je v tomto kraji i co se týče příjmové stránky rozpočtu kraje. Výdajová stránka rozpočtů krajů má za sledované období rostoucí charakter, avšak ve všech sledovaných krajích nastal v roce 2016 u kapitálových výdajů pokles, který je zapříčiněn tím, že v předešlém roce tj. v roce 2015 je zaznamenáno mimořádně velké čerpání prostředků určených na financování společných programů EU a ČR z končícího programového období 2007 – 2013 a také proto, že s čerpáním finančních prostředků z nového programového období 2014 – 2020 se v roce 2016 teprve začíná.

Tempo růstu celkových příjmů i výdajů za jednotlivé sledované roky a kraje je zobrazen v příloze č. 11. Nejvyšší tempo růstu, jak příjmové (8,30 %), tak i výdajové (7,25 %) stránky rozpočtů krajů je v kraji Jihočeském. Nejnižší tempo růstu příjmové stránky rozpočtu má kraj Ústecký (4,83 %), kde je jeho výše o 3,47 p. b. nižší, než v kraji Jihočeském a vzhledem k výdajové stránce se jedná o kraj Plzeňský, kde jeho tempo růstu (3,79 %) je v porovnání s krajem Jihočeským nižší o 3,46 p. b.

V následující tabulce 3.11 je znázorněn vývojový charakter příjmů a výdajů na jednoho obyvatele. Vývojový charakter je znázorněn v tabulce podle již výše zmíněných kritérií.

Tab. 3.11 Vývojový charakter příjmů a výdajů na 1 obyvatele kraje

Kraj	Daňové příjmy	Nedaňové příjmy	Kapitálové příjmy	Přijaté transfery	Kraj	Běžné výdaje	Kapitálové výdaje
JHČ	↑	→	→	↑	JHČ	↑	↑
JHM	↑	→	→	↑	JHM	↑	→
KVK	↑	↑	→	↑	KVK	↑	→
HKK	↑	→	↓	↑	HKK	↑	↑
LBK	↑	↓	↓	↑	LBK	↑	↑
MSK	↑	→	→	↑	MSK	↑	↑
OLK	↑	↑	↑	↑	OLK	↑	↑
PAK	↑	→	→	↑	PAK	↑	→
PLK	↑	→	→	↑	PLK	↑	↓
STC	↑	→	↑	↑	STC	↑	→
ULK	↑	↓	→	↑	ULK	↑	↑
VYS	↑	↑	→	↑	VYS	↑	↑
ZLK	↑	→	→	↑	ZLK	↑	→

Zdroj: MONITOR, Vlastní zpracování.

V tabulce 3.11 lze vidět, že daňové příjmy a přijaté transfery mají ve všech sledovaných krajích rostoucí tendenci. V případě nedaňových a kapitálových příjmů je vývoj v krajích odlišný. V obou příjmových třídách převažuje kolísavý vývoj, neboli stagnace, v případě nedaňových se jedná o osm krajů (JHČ, JHM, HKK, MSK, PAK, PLK, STC a ZLK), u kapitálových příjmů jde o devět krajů (JHČ, JHM, KVK, MSK, PAK, PLK, ULK, VYS a ZLK). Rostoucí tendence je u nedaňových příjmů ve třech krajích (KVK, OLK a VYS) a u kapitálových se jedná o dva kraje (OLK a STC). Klesající tendence je u nedaňových příjmů ve dvou krajích (LBK a ULK) stejně tak tomu je u kapitálových příjmů, kde pouze dva mají tento vývoj (HKK a LBK). Pouze v jednom kraji mají všechny příjmové třídy rostoucí charakter, a to v kraji Olomouckém. Vzhledem k výdajové stránce rozpočtů krajů jsou běžné výdaje ve všech krajích sledovaného období rostoucí. Kapitálové výdaje u jednotlivých krajů nemají již tak jasný vývoj, v pěti krajích (JHM, KVK, PAK, STC a ZLK) je vývoj těchto výdajů ve sledovaném období

kolísavý, v sedmi krajích je vývoj rostoucí a jen v jednom kraji mají kapitálové výdaje klesající charakter, a to v kraji Plzeňském.

Vzhledem k odvětvovému členění výdajů dle rozpočtové skladby, nemá žádný kraj stejný vývoj ve všech sledovaných skupinách. Pouze ve dvou skupinách, a to ve skupině tři a čtyři (služby pro obyvatelstvo a sociální věci a politika zaměstnanosti) mají výdaje ve všech krajích za sledované období rostoucí charakter. Největší počet krajů s klesajícím vývojem výdajů, a to šest (KVK, HKK, OLK, PAK, PLK a ZLK) je ve skupině jedna a tedy zemědělství, lesní hospodářství a rybářství. Ve skupině dvě, tedy průmyslová a ostatní odvětví hospodářství, převažuje rostoucí vývoj, a to hned v devíti krajích (JHČ, HKK, MSK, OLK, PAK, STC, ULK, VYS a ZLK), ve třech krajích výdaje na jednoho obyvatele v této skupině stagnují (JHM, KVK a LBK) a pouze v jednom kraji jsou výdaje na jednoho obyvatele za sledované období klesající (PLK). Skupina pět (bezpečnost státu a právní ochrana) má největší počet výdajů s kolísavým (stagnujícím) vývojem, a to osm (JHČ, JHM, MSK, OLK, PLK, STC, ULK a ZLK). Ve skupině šest, a tedy Všeobecná veřejná správa a služby, převažuje opět stagnující vývoj, který je v šesti krajích (JHČ, HKK, LBK, PAK, PLK a VYS), klesající vývoj je zde v pěti krajích (JHM, MSK, STC, ULK a ZLK) a ve dvou krajích je vývoj této skupiny rostoucí (KVK a OLK).

V této kapitole byla ověřena **hypotéza H2** ve znění „*V krajích s rostoucím počtem obyvatel, v meziročním srovnání roku 2013 s rokem 2017, je vývojový charakter jednotlivých příjmových i výdajových tříd rozpočtu na jednoho obyvatele kraje rostoucí.*“ Vzhledem k tabulce 3.1 s počtem obyvatel se tato hypotéza týká šesti krajů, a to JHČ, JHM, LBK, PAK, PLK a STC. V rámci výsledku uvedených v tabulce 3.11, byla tato hypotéza vyvrácena u dvou krajů, a to u Libereckého a Plzeňského. Liberecký kraj měl ve dvou příjmových třídách (nedaňové a kapitálové příjmy) klesající vývoj příjmů na jednoho obyvatele, je to jediný kraj, který má více než jeden klesající vývoj v příjmových oblastech. Plzeňský kraj oproti tomu má klesající vývoj, jako jediný kraj, u kapitálových výdajů, a to i přesto, že kapitálové příjmy v tomto kraji stagnují.

4. ZHODNOCENÍ HOSPODAŘENÍ KRAJŮ V ČR SE ZAMĚŘENÍM NA VÝDAJE V OBLASTI SLUŽEB PRO OBYVATELSTVO

Tato kapitola bude pojednávat o výdajích krajů v oblasti služeb pro obyvatelstvo, tedy třetí výdajová skupina dle odvětvového členění závazné rozpočtové skladby. Výdaje budou srovnány v oblastech vzdělávání, kultury, sportu, zdravotnictví, bydlení a územního rozvoje a životního prostředí. Dva oddíly, a to ostatní výzkum a vývoj a ostatní činnosti související se službami pro obyvatelstvo nebudou v této kapitole srovnávány, jelikož hodnoty těchto oddílů jsou vzhledem k ostatním hodnotám velice nízké. Zjištěné hodnoty budou přepočteny na stejnou jednotku, tedy na jednoho obyvatele daného kraje, aby bylo možné jednotlivé kraje mezi sebou porovnat. Na konci této kapitoly se bude nacházet její zhodnocení.

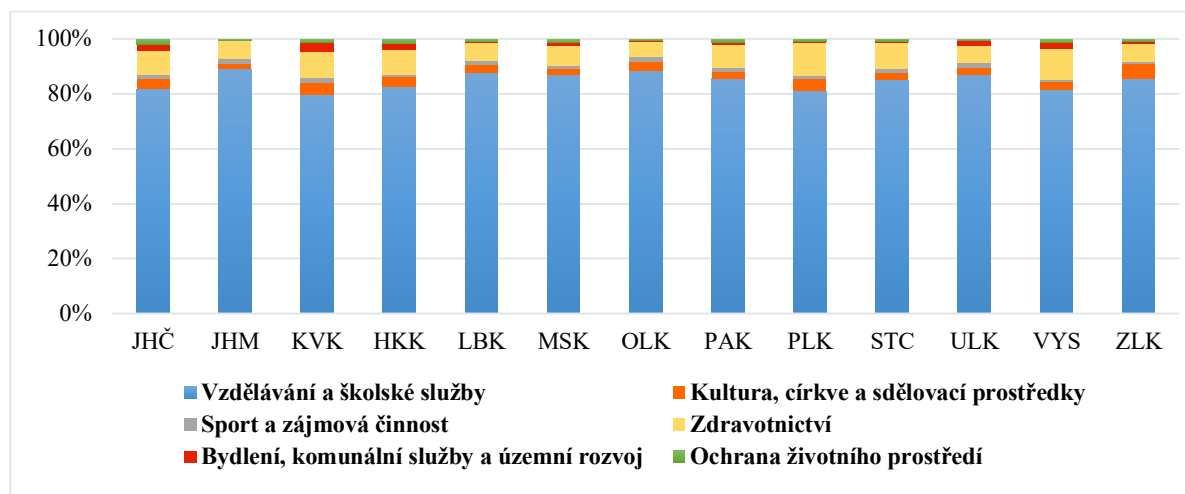
4.1. Služby pro obyvatelstvo

Vyhláška Ministerstva financí č. 323/2002 Sb., o rozpočtové skladbě třídí výdaje dle odvětvového členění rozpočtové skladby skupiny tři, tedy služby pro obyvatelstvo, do osmi oddílů. Patří zde oddíl 31 a 32 - vzdělávání a školské služby; oddíl 33 – kultura, církev a sdělovací prostředky; oddíl 34 – sport a zájmová činnost; oddíl 35 – zdravotnictví; oddíl 36 – bydlení, komunální služby a územní rozvoj; oddíl 37 – ochrana životního prostředí; oddíl 38 – ostatní výzkum a vývoj; oddíl 39 – ostatní činnosti související se službami pro obyvatelstvo.

Výdaje v oblasti služeb pro obyvatelstvo mají průměrnou výši 7 969 095,15 tis. Kč, a to za sledované kraje a období 2013 – 2017. Jejich průměrný procentuální podíl na celkových výdajích dle odvětvového členění je 66,65 % a jsou tedy nejobtímnější výdajovou skupinou. Výdaje v této oblasti ve všech krajích v čase rostou.

V následujícím obrázku 4.1 je průměrný procentuální podíl zmíněných oddílů na celkových výdajích v oblasti služeb pro obyvatelstvo. Z obrázku je patrné, že největší podíl na celkových výdajích v oblasti služeb pro obyvatelstvo za sledované pětileté období mají výdaje na vzdělávání a školské služby v průměru 84,70 %. Nejmenší procentuální podíl, pokud nebudeme brát v potaz oddíl ostatní činnosti související se službami pro obyvatelstvo a oddíl ostatní výzkum a vývoj, které se na celkových výdajích nepodílejí ani jedním procentem, má oddíl ochrana životního prostředí, ten se na celkových výdajích této oblasti podílí v průměru 1,05 %.

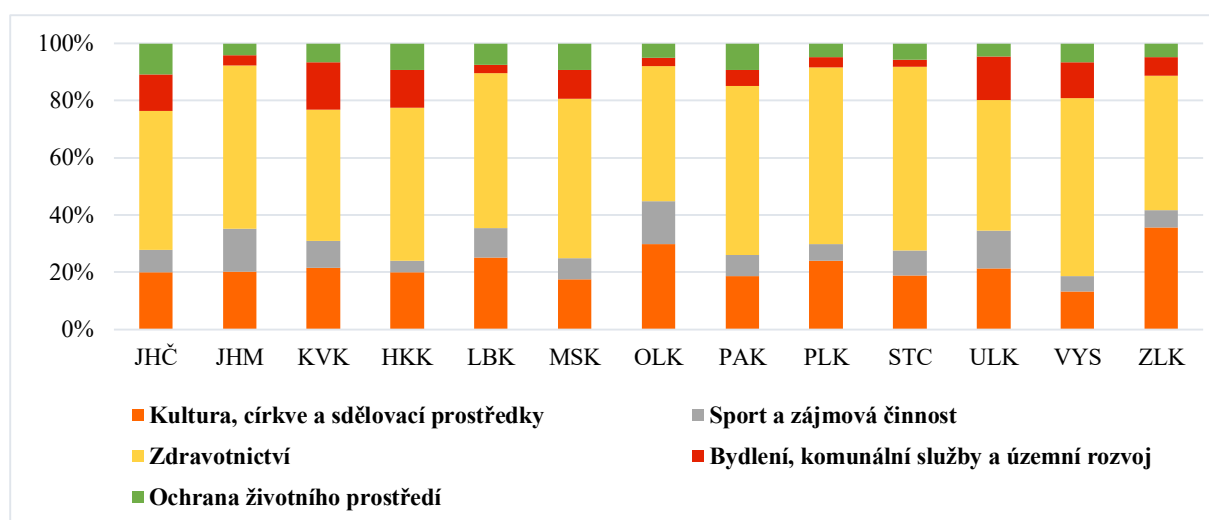
Obr. 4.1 Procentuální podíl oddílů na celkových výdajích služeb pro obyvatelstvo (v %)

Zdroj: MONITOR, vlastní zpracování.

V následujícím obrázku 4.2 je znovu průměrný procentuální podíl zmíněných oddílů na celkových výdajích v oblasti služeb pro obyvatelstvo, avšak mimo oddíl vzdělávání a školské služby, aby byl patrnější i procentuální podíl ostatních oddílů.

Obr. 4.2 Podíl oddílů na celkových výdajích služeb pro obyvatelstvo mimo oddíl vzdělávání a školské služby (v %)

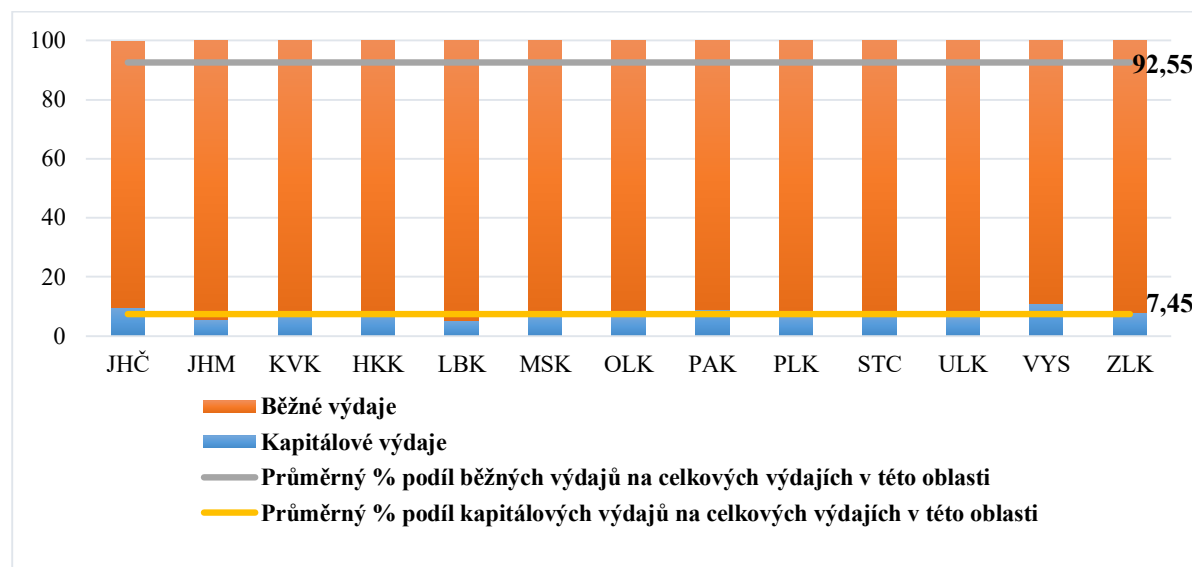
Zdroj: MONITOR, vlastní zpracování.

Z obrázku 4.2 je zřejmé, že ze zmíněných oddílů má největší procentuální podíl na výdajích v oblasti služeb pro obyvatelstvo oddíl 35 a tedy zdravotnictví, které se v průměru podílí na celkových výdajích v této oblasti 8,24 %. Nejvyšší podíl má tento oddíl v kraji Plzeňském 11,62 % a nejmenší průměrný podíl je v kraji Olomouckém 5,56 %, tato hodnota je vzhledem k Plzeňskému kraji cca 2x menší. Druhým největším oddílem, vzhledem k procentuálnímu

podílu je kultura, církev a sdělovací prostředky. Tento oddíl se na celkových výdajích v oblasti služeb pro obyvatelstvo podílí v průměru 3,38 %. Nejvyšší podíl tohoto oddílu je v kraji Zlínském 5,13 % a nejnižší procentuální podíl je v kraji Jihomoravském 2,23 %. Oddíl 36 – bydlení, komunální služby a územní rozvoj se na celkových službách pro obyvatelstvo podílí v průměru 1,34 %. Nejvyšší průměrný procentuální podíl v tomto oddílu má kraj Karlovarský 3,41 % a nejnižší má kraj Olomoucký 0,32 %. Sport a zájmová činnost (oddíl 34) se na celkových výdajích v oblasti služeb pro obyvatelstvo podílí v průměru 1,29 %. Nejvyšší procentuální podíl tohoto oddílu je v kraji Karlovarském 1,91 % a nejnižší procentuální podíl má tento oddíl v kraji Královéhradeckém 0,70 %. Posledním oddílem, který se podílí na celkových výdajích v oblasti služeb pro obyvatelstvo, je oddíl 37 – ochrana životního prostředí. Tento oddíl má nejmenší procentuální podíl na celkových výdajích v oblasti služeb pro obyvatelstvo, a to 1,05 %. Vzhledem k jednotlivým krajům má nejvyšší procentuální podíl tento oddíl v kraji Jihočeském 1,99 % a nejnižší procentuální podíl tohoto oddílu je v kraji Jihomoravském 0,45 %.

V následujícím obrázku 4.3 je průměrný procentuální podíl běžných a kapitálových výdajů na celkových výdajích v oblasti služeb pro obyvatelstvo, a to v jednotlivých krajích za sledované období.

Obr. 4.3 Průměrný procentuální podíl běžných a kapitálových výdajů na celkových výdajích v oblasti služeb pro obyvatelstvo (v %)

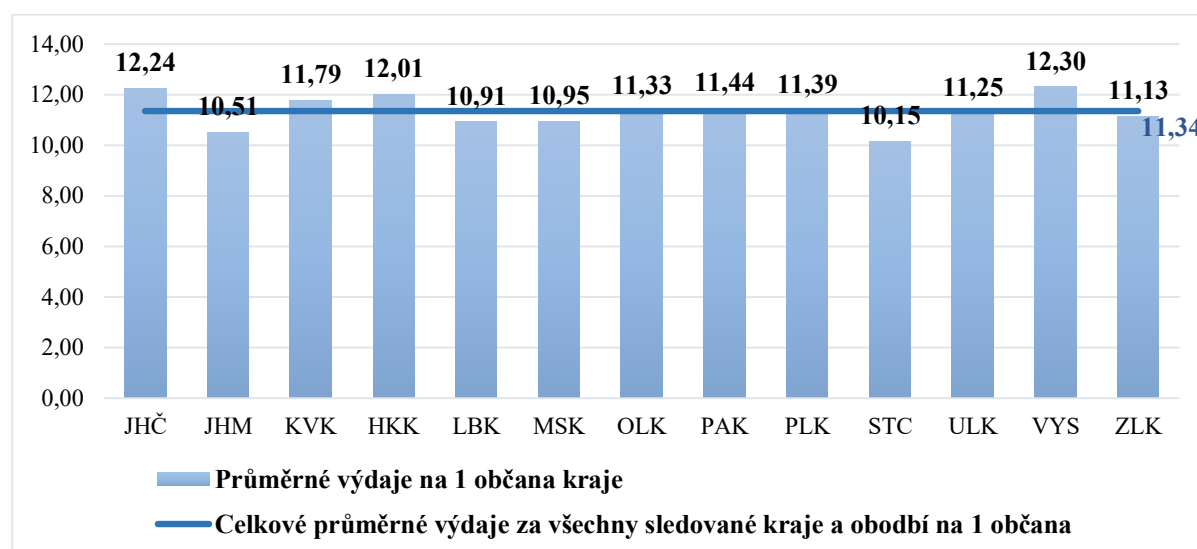
Zdroj: MONITOR, vlastní zpracování.

Z obrázku je patrné že převážná část výdajů v oblasti služeb pro obyvatelstvo se skládá z běžných výdajů, a to ve všech sledovaných krajích. Průměrný podíl této oblasti na celkových výdajích je 92,55 %, pod tímto podílem se nachází pět krajů (JHČ, PAK, STC, VYS a ZLK).

Největší průměrný podíl běžných výdajů na celkových je v kraji Libereckém (94,84 %). Co se týče jednotlivých oddílů, největší podíl na běžných výdajích má oddíl 31 a tedy vzdělávání a školské služby, které se na provozních výdajích v průměru podílejí 88,78 %, pod touto hodnotou se nacházejí čtyři kraje (JHČ, KVK, HKK a PLK) z nichž nejmenší podíl je v kraji Karlovarském (82,71 %) a největší podíl je v kraji Jihomoravském (91,92 %). Kapitálové výdaje mají průměrný podíl na celkových výdajích v této oblasti za sledované roky a kraje 7,45 % nad tímto celkovým průměrným podílem se nachází pět krajů, je zřejmé, že se jedná o stejné kraje, které se nacházejí pod průměrem, co se týče podílu běžných výdajů (JHČ, PAK, STC, VYS a ZLK). Nejvyšší průměrný podíl kapitálové složky na celkových výdajích v této oblasti má Kraj Vysočina (11,20 %). Vzhledem k jednotlivým oddílům má největší podíl na celkových investičních výdajích oddíl 35 a tedy zdravotnictví, které se na celkových kapitálových výdajích podílí v průměru 38,77 %, nad touto hodnotou se nachází sedm krajů (JHČ, JHM, LBK, MSK, PAK, STC a VYS) největší průměrný podíl tohoto oddílů na celkových investičních výdajích je v kraji Středočeském (53,72 %), oproti tomu nejnižší podíl má tento oddíl na celkových kapitálových výdajích v kraji Olomouckém (26,54 %).

V obrázku 4.4 je zobrazen graf s průměrnými výdaji v oblasti služeb pro obyvatelstvo na jednoho obyvatele daného kraje za sledované pětileté období.

Obr. 4.4 Průměrné výdaje v oblasti služeb pro obyvatelstvo na 1 občana (v tis. Kč)

Zdroj: MONITOR, vlastní zpracování.

Z obrázku vyplývá, že celkové průměrné výdaje na jednoho obyvatele, za všechny sledované kraje a období, jsou ve výši 11,34 tis. Kč. Je zřejmé, že šest krajů se nachází nad zmíněnou

celkovou hodnotou (JHČ, KVK, HKK, PAK, PLK a VYS). Největší výdaje na jednoho obyvatele jsou v Kraji Vysočina, a to 12,30 tis. Kč, tato částka je o 0,96 tis. Kč vyšší, než je celkový průměr výdajů na jednoho občana za všechny kraje. Nicméně Jihočeský kraj má pouze o 0,06 tis. Kč nižší výdaje na 1 občana než Kraj VYS a je tedy na druhém místě co se týče nejvyšších výdajů na 1 obyvatele kraje. Nejtěsnější rozdíl vzhledem k celkové průměrné hodnotě má kraj Olomoucký, který zaostává pod průměrnou hodnotou jen o 0,01 tis. Kč. Nejnižší výdaje na jednoho občana jsou v Středočeském kraji, kde částka 10,15 tis. Kč je pod průměrnou celkovou hodnotou o 1,19 tis. Kč. Druhým krajem, který má nejnižší výdaje na jednoho obyvatele v oblasti služeb pro obyvatelstvo je Jihomoravský kraj 10,51 tis. Kč, tato částka je pod celkovou průměrnou hodnotou o 0,83 tis. Kč.

4.1.1. Vzdělávání a školské služby

Školství je jedno z nejdůležitějších odvětví veřejného sektoru, který produkuje veřejné statky a přispívá tak k rozvoji lidského potenciálu. Toto odvětví je financováno převážně z veřejného rozpočtu. V kraji za hospodaření s finančními prostředky na školství rozhodují instituce, které vykonávají státní správu, jedná se o odbory školství krajských úřadů. O velikosti rozpočtu pro jednotlivé školy a školská zařízení rozhoduje počet žáků a dětí.

Tento oddíl 31 a 32 zahrnuje předškolní a základní vzdělávání, střední vzdělávání a vzdělávání v konzervatořích, školská zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy, ostatní zařízení související s výchovou a vzděláváním mládeže, dále zde patří vyšší odborné vzdělávání, vysokoškolské vzdělávání a zařízení související s tímto vzděláváním, základní umělecké, jazykové a zájmové vzdělávání, správa ve vzdělávání, výzkum školství a vzdělávání a v neposlední řadě ostatní činnost a nespecifikované výdaje.

Kraje vynaložily největší výdaje na vzdělávání a školské služby ve formě dotací z MŠMT, a to svým příspěvkovým organizacím. Tato oblast se na celkových službách pro obyvatelstvo podílí za sledované pětileté období v průměru 84,70 % a průměrná výše těchto výdajů je 6 789 940,80 tis. Kč. Největší výdaje v oblasti školství jdou na předškolní a základní vzdělávání, kdy procentuální podíl je ve všech krajích cca 55 % na celkových výdajích co se týče vzdělávání a školských služeb. Především je tento vysoký podíl tvořen výdaji na Základní školy, jelikož je toto vzdělání v ČR povinné.

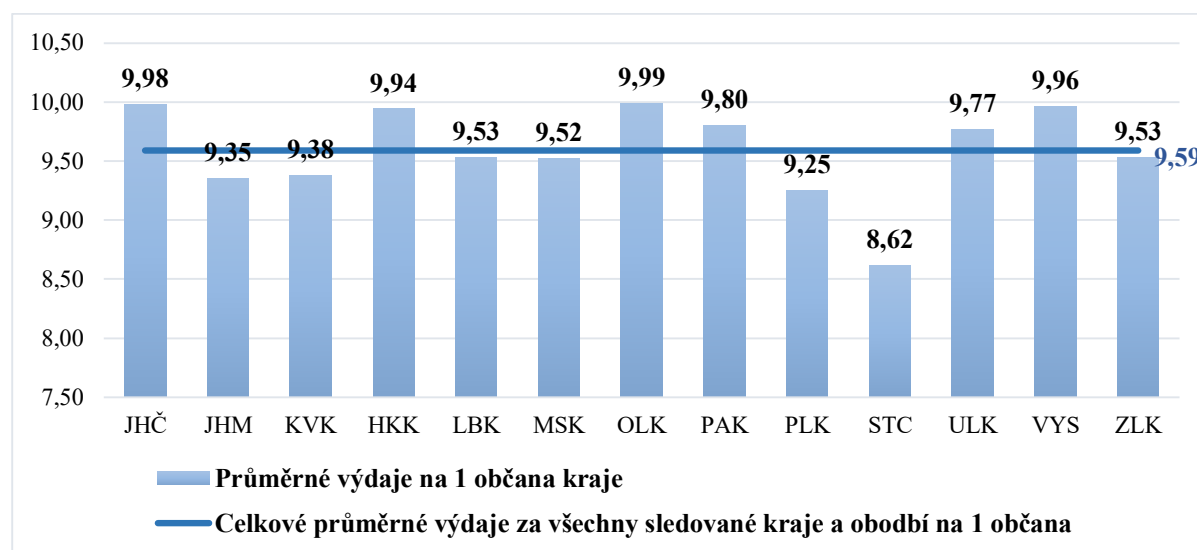
Výdaje v oddílu vzdělávání a školské služby na jednoho občana daného kraje za jednotlivé roky jsou uvedeny v příloze č. 12. V příloze č. 13 je počet školských zařízení, dětí/žáků/studentů v jednotlivých krajích s přepočtem dětí/žáků/studentů připadajících na jedno školské zařízení

k 31. 12. 2017. Největší počet dětí na jednu MŠ je v kraji MSK (84 dětí), oproti tomu nejmenší počet dětí na jednu MŠ je v STC (56). Vzhledem k ZŠ je nejvíce dětí na jednu ZŠ v kraji ULK (269 dětí) a nejméně dětí připadá na jednu ZŠ v Kraji VYS (167 dětí). V kraji Plzeňském připadá na jednu SŠ největší počet žáků (492), nejmenší počet žáků na jednu SŠ je v kraji Středočeském (261), v tomto kraji je ale největší počet studentů na jednu VOŠ (297), oproti tomu nejmenší počet studentů na jednu VOŠ je v kraji Libereckém (40). Konzervatoře se nevyskytují ve všech krajích, avšak z těch krajů, kde se konzervatoř nachází, mají největší počet studentů na 1 konzervatoř ve dvou krajích, a to JHM a MSK (245). Nejmenší počet studentů na jednu konzervatoř je v OLK (123). Co se týče VŠ, největší počet studentů na jednu VŠ je v PLK (11 987) a nejmenší počet studentů na jednu VŠ je v Kraji VYS (1 112).

V následujícím obrázku 4.5 jsou znázorněny průměrné výdaje na jednoho občana kraje v tis. Kč za sledované období.

Obr. 4.5 Průměrné výdaje na oddíl 31 a 32 na 1 občana (v tis. Kč)

Zdroj: MONITOR, vlastní zpracování.

Celkové průměrné výdaje za všechny kraje a období jsou ve výši 9,59 tis. Kč na jednoho občana. Nad touto hodnotou se nachází šest krajů (JHČ, HKK, OLK, PAK, ULK a VYS), při čemž největší průměrné výdaje jsou v kraji Olomouckém (9,99 tis. Kč), ve srovnání s tímto krajem nejvíce zaostává kraj Středočeský, který má o 1,37 tis. Kč menší výdaje na jednoho občana v tomto oddílu, vůči celkovému průměru za všechny kraje a období je hodnota nižší o 0,93 tis. Kč. Ve STC i během jednotlivých sledovaných let jsou výdaje na jednoho občana, ze všech krajů nejnižší, a to i přes stále se zvyšující počet obyvatel v kraji. Důvodem této malé hodnoty ve Středočeském kraji je především dáno jeho polohou, jelikož se jedná o kraj, ve kterém se nachází hl. města Praha, které je i jeho krajským městem, a lze tedy říct, že značná

část obyvatelstva tohoto kraje dojíždí za vzděláváním a školskými službami do již zmíněného hl. města Prahy, za tímto lze hledat i příčinu toho, že ve STC je nejnižší počet dětí na 1 MŠ a nejnižší počet žáků na 1 SŠ, a také to že v tomto kraji se nenachází žádná konzervatoř i přesto, že se jedná o největší kraj v ČR s největším počtem obyvatelstva.

4.1.2. Kultura, církve a sdělovací prostředky

Rozhodujícím zdrojem pro financování výdajů na kulturu je státní rozpočet s příslušnými fondy (Státní fond kultury ČR a Státní fond pro podporu a rozvoj české kinematografie. Občan rozhoduje o velikosti spotřeby kulturních statků. Mezi hlavní subjekty kultury v krajích řadíme především kulturní zařízení typu knihoven, galerií, muzeí, divadel, kin a kulturních domů, přičemž knihovny, galerie, muzea v některých případech i divadla jsou ve značné míře dotována z krajského i státního rozpočtu.

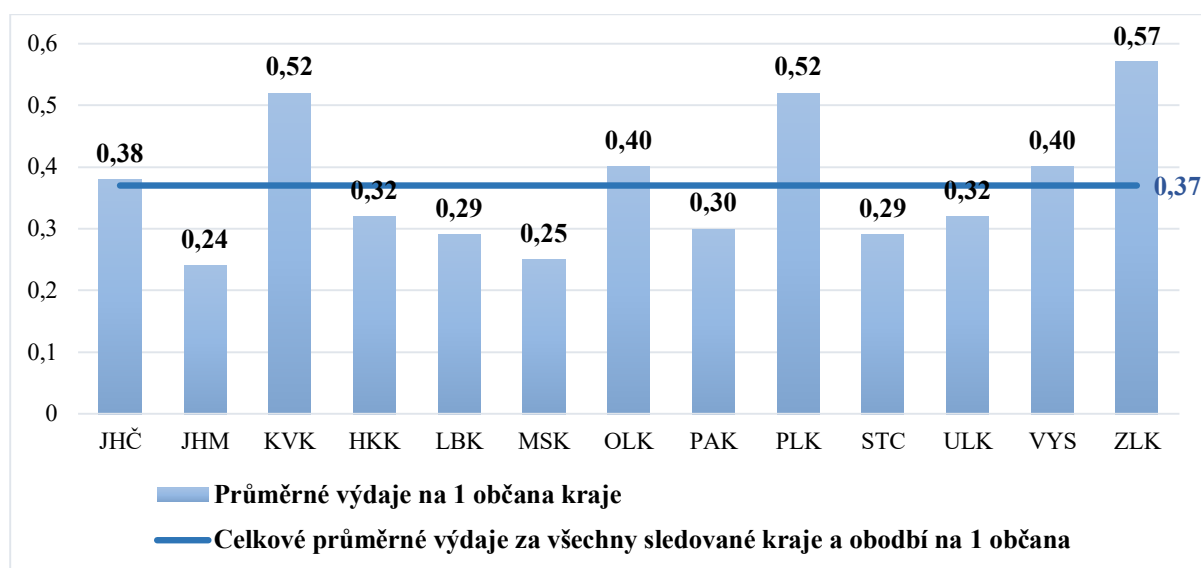
Tento oddíl 33 obsahuje kulturu, ochranu památek a péče o kulturní dědictví a národní a historické povědomí, činnost registrovaných církví a náboženských společností, sdělovací prostředky, správa v oblasti kultury, církví a sdělovacích prostředků, výzkum a vývoj v oblasti kultury, církví a sdělovacích prostředků a ostatní činnosti v záležitosti kultury, církví a sdělovacích prostředků.

Kraje v této oblasti vynaložily největší výdaje na činnost muzeí a galerií, kdy podíl výdajů na tyto činnosti je cca 53 % z celkových výdajů na kulturu, církve a sdělovací prostředky. Průměrná výše této oblasti za sledované pětileté období a jednotlivé kraje je 253 136,43 tis. Kč a její podíl na celkových službách pro obyvatelstvo činí v průměru 3,38 %.

V příloze č. 14 je výčet počtu zařízení v oblasti kultury (veřejné knihovny vč. poboček, muzea, galerie a památníky, objekty zpřístupněné za vstupné a kina). Největší počet těchto zařízení je v kraji Středočeském, vzhledem k jeho velikosti je to pochopitelné. Jen počet kin je největší v kraji MSK. Nejnižší počet všech zmíněných zařízení je v kraji KVK.

V následujícím obrázku 4.6 je zobrazen graf průměrných výdajů v oblasti kultury, církve a sdělovacích prostředků na 1 občana v jednotlivých krajích v tis. Kč. Výdaje na jednoho občana v této oblasti za jednotlivé roky a kraje jsou v příloze č. 12.

Obr. 4.6 Průměrné výdaje na oddíl 33 na 1 občana (v tis. Kč)

Zdroj: MONITOR, vlastní zpracování.

Průměrná hodnota výdajů na 1 občana za všechny sledované kraje a období je ve výši 0,37 tis. Kč. Nad touto hodnotou se nachází šest krajů (JHČ, KVK, OLK, PLK, VYS a ZLK) přičemž nejvyšší průměrná hodnota je v kraji Zlínském, kdy částka 0,57 tis. Kč je vzhledem k celkové průměrné hodnotě vyšší o 0,20 tis. Kč. Tato průměrná hodnota výdajů na jednoho občana ve Zlínském kraji je zapříčiněna vysokými výdaji na kulturu v roce 2013, kdy z celkové částky 800 788,08 tis. Kč bylo vynaloženo 482 241,53 tis. Kč na investiční nákupy, typu budov, které byly zařazeny do ostatních záležitosti kultury. Jednalo se o výstavbu a stavební úpravy při realizaci projektu s názvem „Krajské kulturní a vzdělávací centrum“ v dalším roce již výdaje v tomto oddílu klesly na 197 953,62 tis. Kč a tedy cca 4x se tyto výdaje snížily. Nejnižší výdaje na jednoho občana kraje je v kraji Jihomoravském, a to 0,24 tis. Kč, tato hodnota je pod průměrnou částkou o 0,13 tis. Kč a ve srovnání s hodnotou ve Zlínském kraji je výše výdajů na jednoho občana v kraji JHM cca 2x menší. Ve dvou ze třech krajů (KVK a ZLK), které se nacházejí značně nad průměrnou hodnotou výdajů na jednoho obyvatele, se každoročně pořádá významná kulturní akce, v Karlovarském kraji se jedná o kulturní akci s názvem „Mezinárodní filmový festival Karlovy Vary“ a ve Zlínském kraji se jedná o „Zlín film festival“. Třetím krajem, který se nachází svou průměrnou částkou na 1 obyvatele značně nad celkovým průměrem, je Plzeňský kraj, tato výše je ovlivněna projektem v roce 2015 s názvem „Plzeň 2015 Evropské hlavní město kultury“.

Výdaje tohoto oddílu jsou ve sledovaných krajích bez značného výkyvu, pouze ve dvou krajích došlo k meziročnímu výkyvu, a to již ve zmíněném Zlínském kraji a také ve Středočeském kraji, kdy v roce 2015 se výdaje na kulturu, církvě a sdělovací prostředky zvýšili o 2x více

než v roce 2014, a to na 540 201,53 tis. Kč, tato hodnota je zapříčiněna výdaji na činnost muzeí a galerií, jednalo se o neinvestiční transfery veřejnoprávním subjektům, tedy běžné výdaje poskytnuté příspěvkovým organizacím v oblasti kultury, především se jednalo o PO v oblasti muzeí a galerií, kde z 19 PO je 17 PO zaměřeno na tuto oblast. Také tuto výši ovlivňují z poloviny kapitálové výdaje, kde došlo k dostavbě areálu Muzea lidových staveb v Kouřimi, rozšíření areálu Polabského národopisného muzea Přerov nad Labem a rekonstrukce interiéru leteckého muzea Metoděje Vlacha v Mladé Boleslavi.

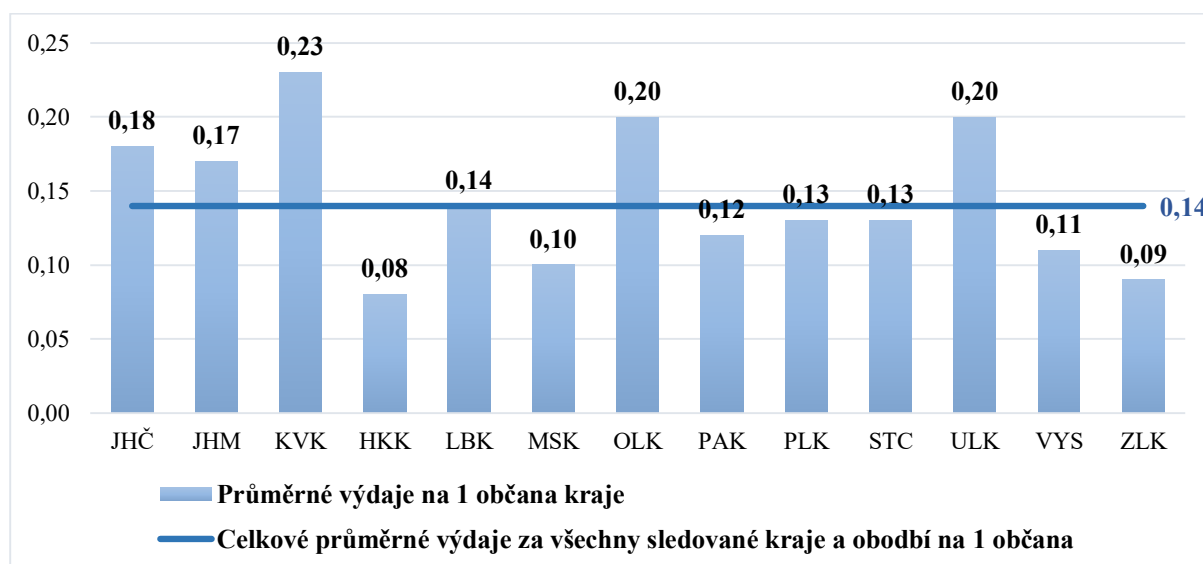
4.1.3. Sport a zájmová činnost

Do tohoto oddílu 34 patří sport, zájmová činnost a rekreace a správa v oblasti sportu. Průměrná výše tohoto oddílu na celkových výdajích v oblasti služeb pro obyvatelstvo je za sledované roky a období 102 122,67 tis. Kč a průměrný podíl je 1,29 %.

V nadcházejícím obrázku 4.7 je zobrazen graf průměrných výdajů na jednoho občana kraje v oblasti sportu a zájmové činnosti. Za jednotlivé roky a kraje jsou výdaje na jednoho občana daného kraje zobrazeny v příloze č. 12.

V příloze č. 15 je vypsána členská základna České unie sportu, největší počet členské základny i tělovýchovných jednot je ve Středočeském kraji, a to díky velikosti tohoto kraje, oproti tomu nejmenší počet členské základny i tělovýchovné jednoty je v kraji Karlovarském.

Obr. 4.7 Průměrné výdaje na oddíl 34 na 1 občana (v tis. Kč)

Zdroj: MONITOR, vlastní zpracování.

Průměrná výše výdajů na jednoho občana kraje za sledované období a kraje je 0,14 tis. Kč, nad touto hodnotou i včetně jí, se nachází šest krajů (JHČ, JHM, KVK, LBK, OLK a ULK) přičemž největší výdaje na jednoho obyvatele v oblasti sportu a zájmové činnosti má v průměru

kraj Karlovarský, kdy jeho částka 0,23 tis. Kč je nad celkovou průměrnou hodnotou o 0,09 tis. Kč. V tomto kraji výdaje na sport a zájmovou činnosti každoročně rostou i přesto, že počet obyvatel se v tomto kraji snížil v roce 2017 o 4 623 vzhledem k roku 2013. Karlovarský kraj je svou rozlohou druhým nejmenším krajem v ČR a nejnižším počtem obyvatel zaujímá první příčku, ale i tak je vzhledem k průměrné výši celkových výdajů na sport a zájmovou činnost (67 586,64 tis. Kč) srovnatelný s krajem Libereckým, Pardubickým i Plzeňským, jako srovnatelná výše výdajů je +- 10 %. Nejnižší výdaje na jednoho občana kraje jsou v kraji Královéhradeckém, a to 0,08 tis. Kč, tato částka je nižší o 0,06 tis. Kč, než je celková průměrná výše na jednoho občana za všechny kraje a období. Královéhradecký kraj, přestože má cca 2x více obyvatel než Karlovarský kraj, tak vzhledem k celkovým výdajům na sport a zájmovou činnost je tento kraj s Karlovarským nesrovnatelný, jelikož celkové výdaje na tento oddíl jsou o 25 % nižší.

4.1.4. Zdravotnictví

Zdraví je základní společenskou i ekonomickou hodnotou, jelikož dobrý zdravotní stav populace je přínosem nejen pro všechny resorty, ale i pro celou společnost. Zdraví je Světovou zdravotnickou organizací (WHO) definováno jako stav plné tělesné, duševní a sociální pohody a nikoli jen jako nepřítomnost nemoci či vady. Úroveň zdravotní péče má dvacetiprocentní vliv na celkovém zdraví obyvatelstva.

Zdravotní péči přímo v kraji má na starosti odbor zdravotnictví, do kterého spadá oddělení zdravotní správy a oddělení řízení organizací a zdravotní péče. Krajský úřad přímo řídí a financuje krajské i okresní hygienické stanice a léčebny pro dlouhodobě nemocné. Okresní hygienické stanice jsou dislokovány pracoviště krajských hygienických stanic a hospodaří jako příspěvkové organizace.

Tento oddíl 35 zahrnuje ambulantní péči, lůžkovou péči, zvláštní zdravotnická zařízení a služby pro zdravotnictví, zdravotnické programy, správu ve zdravotnictví, výzkum a vývoj ve zdravotnictví a ostatní činnost ve zdravotnictví.

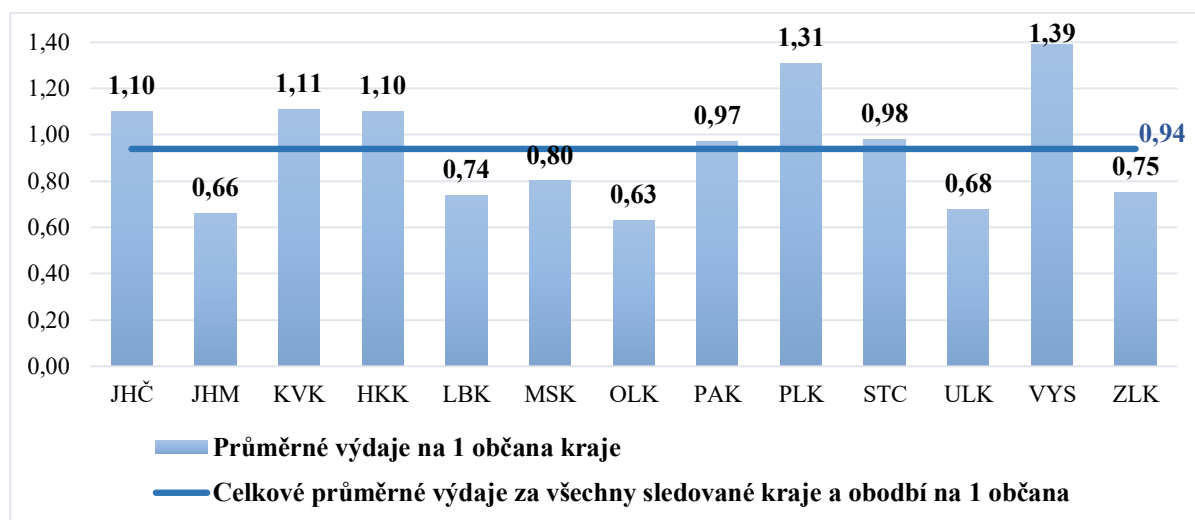
Průměrná výše výdajů na zdravotnictví je za sledované období a kraje 644 933,22 tis. Kč a průměrný podíl na celkových výdajích v oblasti služeb pro obyvatelstvo je 8,24 %. V příloze č. 12 jsou uvedeny výdaje za jednotlivá léta sledovaného období na 1 občana daného kraje.

V příloze č. 16 je zobrazen počet nemocnic, lůžek a lékařů s přepočtem lůžek a lékařů na 1 000 obyvatel daného kraje. Průměrná výše nemocnic v kraji je 13, avšak většina krajů, a to sedm se nachází pod tímto průměrem, kdy nejmenší počet ze všech je v kraji Karlovarském

(5), v tomto kraji je i nejmenší počet lůžek (1 671). Největší počet nemocnic je v kraji Středočeském (29), avšak největší počet lůžek je v kraji Jihomoravském (8 526). Průměrná výše lůžek na 1 000 obyvatel je 7,1, pod touto hodnotou je pět krajů (JHČ, KVK, LBK, STC a ZLK), přičemž nejnižší počet lůžek na 1 000 obyvatel je v kraji Karlovarském, a to 5,6 a nejvyšší počet lůžek na 1 000 obyvatel je v Kraji Vysočina 8,7. Vzhledem k počtu lékařů je jejich průměrná výše 2 946, nad touto hodnotou se nacházejí čtyři kraje (JHM, MSK, STC a ULK) největší počet lékařů je v kraji Jihomoravském (6 187) a nejnižší v kraji Karlovarském, avšak co se týče počtu lékařů na 1 000 obyvatel je průměrná hodnota 4,3 lékařů na 1 000 obyvatel. Nad touto průměrnou hodnotou se nachází šest krajů (JHM, KVK, HKK, MSK, OLK a PLK). Nejvyšší počet lékařů na 1 000 obyvatel je v kraji Jihomoravském, a to 5,2 a nejnižší počet lékařů na 1 000 obyvatel je v kraji Středočeském 3,2.

V následujícím obrázku 4.8 je graf průměrných výdajů v oddílu zdravotnictví na 1 občana daného kraje v tis. Kč.

Obr. 4.8 Průměrné výdaje na oddíl 35 na 1 občana (v tis. Kč)

Zdroj: MONITOR, vlastní zpracování.

Průměrná hodnota výdajů v oblasti zdravotnictví na jednoho občana kraje je ve výši 0,94 tis. Kč. Z obrázku je patrné, že pod zmíněnou hodnotou se nachází šest krajů (JHM, LBK, MSK, OLK, ULK a ZLK). Nejvyšší výdaje na jednoho občana v této oblasti jsou v Kraji Vysočina, a to 1,39 tis. Kč, což znamená, že tato částka je o 0,45 tis. Kč vyšší, než celkový průměr. Kraj Vysočina i ve třech z pěti sledovaných let má nejvyšší výdaje na 1 obyvatele. Tato vysoká částka na jednoho občana kraje je dána i tím, že v kraji se nenachází žádná fakultní či jiná nemocnice, která by byla příspěvkovou organizací některého z ministerstev. Nejnižší výdaje ve zdravotnictví jsou v kraji Olomouckém, kdy hodnota 0,63 tis. Kč je nižší

než celkový průměr o 0,31 tis. Kč a ve srovnání Olomouckého kraje s Krajem Vysočina se jedná o rozdíl 0,76 tis. Kč, kdy výdaje na jednoho obyvatele jsou v kraji Olomouckém cca 2x nižší než v Kraji Vysočina. V Olomouckém kraji jsou nízké výdaje na 1 obyvatele tohoto kraje značně ovlivněny tím, že v kraji se nachází fakultní nemocnice, která je příspěvkovou organizací Ministerstva zdravotnictví a vojenská nemocnice, která je také příspěvkovou organizací Ministerstva obrany.

4.1.5. Bydlení, komunální služby a územní rozvoj

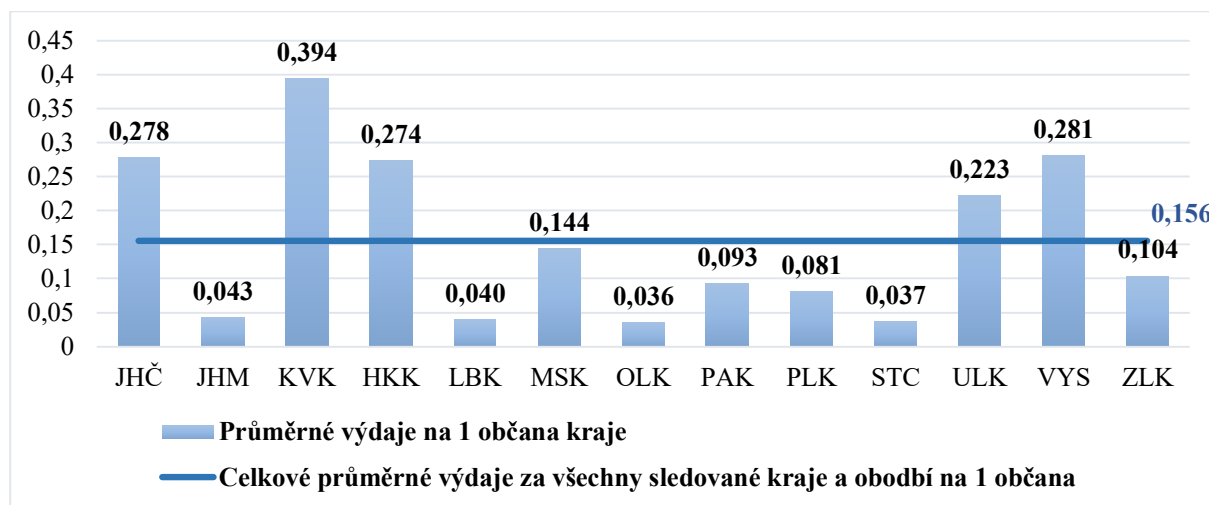
Potřeba bydlet se řadí mezi základní lidské potřeby. Bytové hospodářství obsahuje výdaje na poskytování bydlení, jedná se o podporu ze strany státu. Nebytové hospodářství sleduje příjmy a výdaje z pronájmů nebytových prostor ve vlastnictví kraje. Kraje pro tuto oblast zřizují vesměs odbor regionálního rozvoje, územního plánování a stavebního řádu.

Do oddílu 36 spadá rozvoj bydlení a bytové hospodářství, komunální služby a územní rozvoj, správa v oblasti bydlení, komunálních služeb a územního rozvoje, výzkum a vývoj v oblasti bydlení, komunálních služeb a územního rozvoje a ostatní činnosti v oblasti bydlení, komunálních služeb a územního rozvoje.

Největší výdaje v rámci tohoto oddílu jdou ve všech sledovaných krajích na komunální služby a územní rozvoj, do této oblasti patří např. územní plánování, atd. Podíl této složky na celkových výdajích tohoto oddílu je v průměru 87,35 %. Průměrná výše sledovaného oddílu je 95 624,05 tis. Kč a průměrný podíl na celkových službách pro obyvatelstvo je 1,34 %.

V následujícím obrázku 4.9 je graf s průměrnými výdaji v této oblasti na 1 občana jednotlivých krajů. Vzhledem k nízkým hodnotám jsou výsledné částky zaokrouhlené na tři desetinná místa, aby bylo možné určit nejnižší hodnotu výdajů. Výdaje na 1 občana v krajích za pětileté období jsou uvedené v příloze č. 12.

Obr. 4.9 Průměrné výdaje na oddíl 36 na 1 občana (v tis. Kč)

Zdroj: MONITOR, vlastní zpracování.

Průměrné výdaje na jednoho občana za všechny kraje a sledované období činí 0,156 tis. Kč, nad touto částkou se nachází pět krajů (JHČ, KVK, HKK, ULK a VYS), největší tyto výdaje jsou v kraji Karlovarském (0,394 tis. Kč), kdy částka v tomto kraji na 1 občana je vyšší o 0,238 tis. Kč ve srovnání s celkovým průměrem. Nejnižší výdaje na 1 občana jsou v kraji Olomouckém, kde průměrné výdaje na 1 obyvatele kraje jsou 0,036 tis. Kč, tato částka je vzhledem k celkovému průměru o 0,120 tis. Kč nižší a ve srovnání s krajem Karlovarským je nižší o 0,358 tis. Kč. Výdaje na tento oddíl jsou v jednotlivých krajích různorodé, je to dáno prioritami, které si každý kraj stanoví do svých strategických plánů územního rozvoje.

4.1.6. Ochrana životního prostředí

Krajský úřad prostřednictvím svého odboru životního prostředí vykonává působnost v oblasti vodního hospodářství, ochrany ovzduší, hospodaření s odpady, ochrany přírody, ochrany zemědělského a lesního půdního fondu, ochrany nerostného bohatství a posuzování vlivů na přírodu.

Do oddílu 37 zahrnujeme ochranu ovzduší a klimatu, nakládání s odpady, ochranu a sanaci půdy a podzemní vody, ochranu přírody a krajiny, omezování hluku a vibrací, správu v ochraně životního prostředí, ochranu proti záření, výzkum životního prostředí a ostatní činnosti v životním prostředí.

Průměrná výše výdajů v oblasti ochrany životního prostředí je 82 667,93 ti. Kč a procentuální podíl na celkových výdajích skupiny tři, dle odvětvového členění rozpočtové skladby, je v průměru 1,05 %.

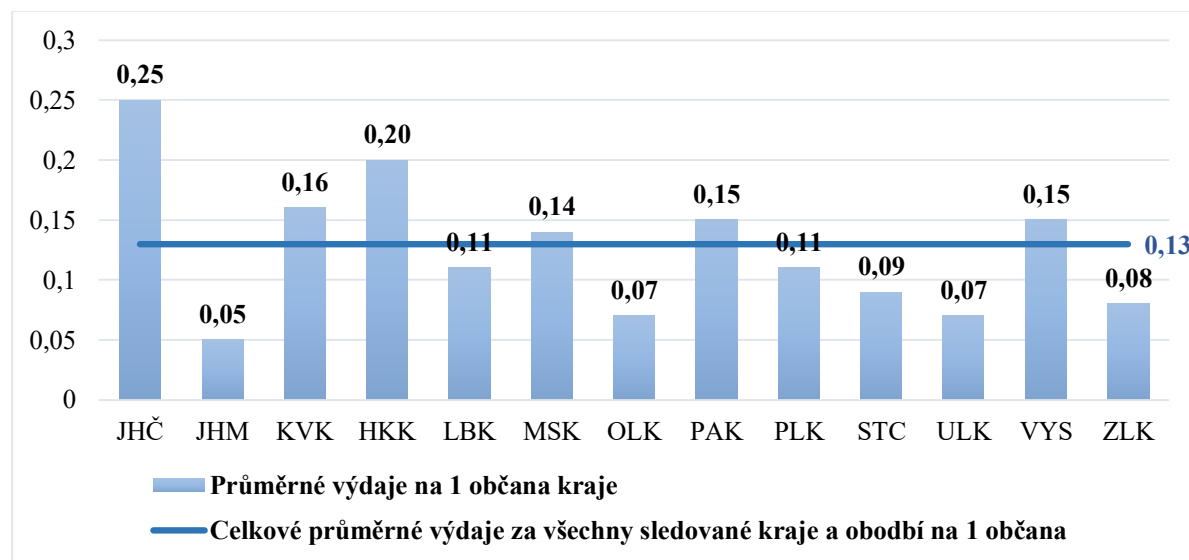

V příloze č. 17 je množství komunálního odpadu na jednoho občana kraje za sledované pětileté období. Průměrná výše komunálního odpadu na jednoho občana za všechny kraje a roky je 322,23 kg. Šest krajů se nachází pod touto zmíněnou hodnotou (JHM, KVK, HKK, LBK, PAK a PLK) nejnižší množství odpadu na jednoho občana je v kraji Libereckém, průměrná výše je v tomto kraji za celé sledované období 277,62 kg komunálního odpadu na 1 občana tohoto kraje. Nejvyšší množství odpadu na jednoho občana je v kraji Středočeském, kde je toto množství o 57,19 kg vyšší, než je celkový průměr. I v jednotlivých sledovaných letech je v tomto kraji nejvíce vyprodukováno množství komunálního odpadu na jednoho obyvatele kraje.

V příloze č. 18 je počet NP, CHKO a maloplošných chráněných území v jednotlivých krajích. Žádný kraj nemá více než 1 NP, nejvíce CHKO je v kraji Středočeském (6) a nejméně v kraji Karlovarském (1), kde je i nejmenší počet maloplošných chráněných území (79) největší počet těchto území je v kraji Jihočeském (347).

V následujícím obrázku 4.10 je zobrazen graf průměrných výdajů tohoto oddílu na jednoho občana daného kraje v tis. Kč. V příloze č. 12 je výčet výdajů na jednoho obyvatele daného kraje za jednotlivé sledované roky (2013 – 2017).

Obr. 4.10 Průměrné výdaje na oddíl 37 na 1 občana (v tis. Kč)

Zdroj: MONITOR, vlastní zpracování.

Průměrná výše výdajů na jednoho občana kraje v oblasti ochrany životního prostředí je 0,13 tis. Kč. Nad průměrnou hodnotou se nachází šest krajů (JHČ, KVK, HKK, MSK, PAK a VYS). Je zřejmé, že nejvyšší průměrné výdaje na jednoho občana má kraj Jihočeský, a to 0,25 tis. Kč, vzhledem k celkovému průměru je tato hodnota vyšší o 0,12 tis. Kč,

avšak nejnižší výdaje na jednoho obyvatele kraje v oblasti ochrany životního prostředí se nachází v kraji Jihomoravském, a to 0,05 tis. Kč, tato částka je nižší o 0,08 tis. Kč než je celkový průměr. V jedenácti krajích nastává v roce 2016 značný nárůst výdajů na ochranu životního prostředí, pouze ve dvou krajích (OLK a STC) je rapidní nárůst zaznamenán až v roce 2017. Rapidní nárůst výdajů je zapříčiněn zvýšením výdajů na ochranu ovzduší a klimatu především na změny technologií vytápění, jedná se o kotlíkové dotace, které spadají do Operačního programu Životního prostředí.

4.2. Dílčí zhodnocení kapitoly

Průměrná výše výdajů za sledované období a kraje v oblasti služeb pro obyvatelstvo je 7 969 095,15 tis. Kč a na celkových výdajích se podílejí v průměru 67,09 %. Celkové průměrné výdaje na jednoho obyvatele za všechny sledované kraje jsou ve výši 11,34 tis. Kč, nad touto hodnotou se nachází celkem šest krajů, a to kraj Jihočeský, Karlovarský, Královéhradecký, Pardubický, Plzeňský a Kraj Vysočina. Celkové nejvyšší průměrné výdaje na jednoho obyvatele kraje v této oblasti má Kraj Vysočina, kdy na jednoho občana kraje připadá 12,30 tis. Kč, tato částka je o 8,47 % vyšší, než je celková průměrná hodnota výdajů na jednoho obyvatele za všechny kraje. Oproti tomu nejmenší průměrná částka výdajů na jednoho občana kraje je ve Středočeském kraji 10,15 tis. Kč, a to i přes stále se zvyšující počet obyvatel.

V následující tabulce 4.1 je zaznamenáno zhodnocení průměrných výsledků vybraných služeb na 1 obyvatele za období 2013-2017 vzhledem k celkové průměrné hodnotě v jednotlivých oddílech za všechny kraje. Hodnoty, které jsou na zeleně zbarveném poli, se nacházejí nad celkovou průměrnou hodnotou za všechny kraje, na červeně zbarveném poli jsou výdaje, které se nacházejí pod celkovou průměrnou hodnotou na jednoho obyvatele za všechny kraje. Hodnota v šedě zbarveném poli je stejná, jako celková průměrná hodnota výdajů v oddílu za všechny kraje. Zároveň je v každém oddílu zaznamenáno, ve kterém kraji se nachází nejvyšší průměrná částka (tučně zelená hodnota) na jednoho obyvatele kraje a nejnižší (tučně hnědá hodnota) průměrná částka na jednoho obyvatele kraje.

Tab. 4.1 Zhodnocení průměrných výsledků vybraných služeb na 1 obyvatele za sledované období 2013-2017 (v tis. Kč)

Kraj	Vzdělávání (oddíl 31 a 32)	Kultura (oddíl 33)	Sport (oddíl 34)	Zdravotnictví (oddíl 35)	Bydlení a územní rozvoj (oddíl 36)	Životní prostředí (oddíl 37)
JHČ	9,98	0,38	0,18	1,10	0,278	0,25
JHM	9,35	0,24	0,17	0,66	0,043	0,05
KVK	9,38	0,52	0,23	1,11	0,394	0,16
HKK	9,94	0,32	0,08	1,10	0,274	0,20
LBK	9,53	0,29	0,14	0,74	0,040	0,11
MSK	9,52	0,25	0,10	0,80	0,144	0,14
OLK	9,99	0,40	0,20	0,63	0,036	0,07
PAK	9,80	0,30	0,12	0,97	0,093	0,15
PLK	9,25	0,52	0,13	1,31	0,081	0,11
STC	8,62	0,29	0,13	0,98	0,037	0,09
ULK	9,77	0,32	0,20	0,68	0,223	0,07
VYS	9,96	0,40	0,11	1,39	0,281	0,15
ZLK	9,53	0,57	0,09	0,75	0,104	0,08
Ø	9,59	0,37	0,14	0,94	0,156	0,13

Zdroj: MONITOR, vlastní zpracování.

Z tabulky 4.1 vyplývá, že pouze jediný kraj, a to Jihočeský se nachází ve všech oddílech nad celkovými průměrnými výdaji za všechny kraje. V tomto kraji se i nachází nejvyšší průměrné výdaje na jednoho obyvatele, a to v oddílu 37 – ochrana životního prostředí. Kraj Vysočina, který má nejvyšší celkové výdaje na jednoho obyvatele, má v pěti ze šesti oddílů průměrnou hodnotu výdajů na jednoho obyvatele nad průměrnou částkou výdajů připadajících na jednoho občana kraje, pouze v oddílu týkající se sportu a zájmové činnosti se kraj nachází pod celkovou průměrnou hodnotou, a to o 21,4 % i přesto, že se v tomto kraji nachází Vysočina Arena, kde se konají během roku významné sportovní akce např. kolo světového poháru v biatlonu či kolo světového poháru horských kol. Druhým krajem, který má v pěti ze šesti oddílů průměrné výdaje na jednoho obyvatele nad celkovými průměrnými hodnotami za sledované kraje, je kraj Karlovarský, pouze v oddílu týkajícího se vzdělávání má průměrné výdaje pod celkovými průměrnými výdaji na jednoho obyvatele za sledované kraje. Mezi kraje, které se nachází v pěti ze šesti oddílů pod celkovou průměrnou hodnotou za sledované kraje, patří kraj Jihomoravský, Moravskoslezský, Středočeský a Zlínský. Liberecký kraj, jako jediný ze všech krajů se nenachází v žádném oddílu nad průměrnou hodnotou, co se týče výdajů na jednoho obyvatele kraje, pouze v oblasti sportu a zájmové činnosti má kraj totožné výdaje, jako je průměrná hodnota za všechny kraje a období.

Vzdělávání a školské služby mají největší objem výdajů v oblasti služeb pro obyvatelstvo, a to ve všech krajích. Na celkových výdajích se podílejí v průměru 57,16 % a na výdajích v oblasti služeb pro obyvatelstvo 88,78 %. Prvenství tohoto oddílu na celkových výdajích

je dáno především tím, že v této oblasti zřizují kraje největší počet příspěvkových organizací, kterým poskytují finanční zdroje ze svých rozpočtů. Druhým největším oddílem je zdravotnictví, které se na celkových výdajích podílí v průměru 5,43 %, a na výdajích v oblasti služeb pro obyvatelstvo mají v průměru podíl 8,24 %. Každý kraj zřizuje jako svou příspěvkovou organizaci zdravotnickou záchrannou službu, kdy velká část výdajů rozpočtu jde na její financování, další významnou položkou v tomto oddílu je ústavní péče, kdy se jedná např. o nemocnice, odborné léčebné ústavy a ostatní ústavní péče (dětské domovy). Tyto dvě zmíněné položky (zdravotnická záchranná služba a ústavní péče) tvoří přibližně 95 % veškerých výdajů v oblasti zdravotnictví. Obecně lze říct, že v krajích ve kterých se vyskytují fakultní nemocnice zřízené MZ či jiným ministerstvem, jsou výdaje na zdravotnictví nižší, než v krajích bez fakultních nemocnic, výjimkou je Královéhradecký a Plzeňský kraj. Třetí největší výdaje v oblasti služeb pro obyvatelstvo tvoří oddíl 33 – kultura, církev a sdělovací prostředky, tento oddíl se na celkových výdajích podílí v průměru 2,13 % a na výdajích v oblasti služeb pro obyvatelstvo 3,38 %. Největší výdaje v tomto oddílu jdou na příspěvkové organizace týkající se muzeí a galerií a také na činnosti knihovnické, tyto dvě odvětví tvoří cca 90 % veškerých výdajů tohoto oddílu. Čtvrtým oddílem, vzhledem k podílu na celkových průměrných výdajích i na výdajích v oblasti služeb pro obyvatelstvo, je oddíl 34 – Sport a zájmová činnost, který se na celkových průměrných výdajích podílí 0,81 % a na celkových průměrných výdajích v oblasti služeb 1,34 %. V tomto oddílu všechny kraje do r. 2014 poskytují větší část výdajů na zájmovou činnost a rekreaci, především na využití volného času dětí a mládeže, avšak od r. 2015 převážná část výdajů tohoto oddílu míří na sport, výjimkou jsou čtyři kraje (JHČ, KVK, STC a ULK), které během celého sledovaného období vydávají převážnou část výdajů v tomto oddílu na zájmovou činnost a rekreaci. Oddíl 36 – bydlení, komunální služby a územní rozvoj se na celkových průměrných výdajích podílí 0,78 % a na celkových průměrných výdajích v oblasti služeb 1,29 %. V tomto oddílu všechny kraje vynakládají největší výdaje na územní rozvoj. Posledním oddílem, který má nejmenší podíl, jak na celkových výdajích, tak i v oblasti služeb, je oddíl 37 – ochrana životního prostředí. Tento oddíl se na celkových výdajích podílí v průměru 0,70 % a v oblasti služeb pro obyvatelstvo má na celkových průměrných výdajích podíl 1,05 %.

V následující tabulce 4.2 je znázorněn vývojový charakter výdajů jednotlivých oddílů za sledované období, podle stejných kritérií, jako v předešlé kapitole.

Tab. 4.2 Vývojový charakter výdajů jednotlivých oddílů v krajích za sledované období

Kraj	Vzdělávání (oddíl 31 a 32)	Kultura (oddíl 33)	Sport (oddíl 34)	Zdravotnictví (oddíl 35)	Bydlení a územní rozvoj (oddíl 36)	Životní prostředí (oddíl 37)
JHČ	↑	↑	→	→	↓	↑
JHM	↑	↑	→	→	→	→
KVK	↑	↑	↑	↑	↓	→
HKK	↑	→	→	↑	↑	↑
LBK	↑	→	↑	↑	↑	↑
MSK	↑	↑	→	→	↑	↑
OLK	↑	↑	→	↓	→	↑
PAK	↑	→	→	→	→	→
PLK	↑	↑	↑	↓	↑	→
STC	↑	↓	→	→	→	↑
ULK	↑	↑	↑	↑	↑	→
VYS	↑	↓	↓	↑	↑	↑
ZLK	↑	↑	↓	→	↓	→

Zdroj: MONITOR, vlastní zpracování.

Z tabulky je patrné, že žádný z krajů nemá ve všech oddílech jednoznačný vývoj. Pouze dva kraje mají v pěti z šesti oddílů rostoucí vývoj, a to kraj Ústecký a Liberecký a také jen dva kraje mají ve dvou oddílech klesající vývoj, a to Kraj Vysočina a Zlínský kraj, v Jihočeském, Karlovarském, Olomouckém, Plzeňském a Středočeském se vyskytuje klesající charakter pouze v jednom z oddílů.

Je možné konstatovat, že ve všech krajích je tendence růstu výdajů. Pouze v Pardubickém kraji převažuje kolísavý vývoj, a to hned v pěti oddílech.

Vzhledem k jednotlivým oddílům je rostoucí tendence ve všech krajích v oblasti vzdělávání a školských služeb. Největší počet klesajícího vývoje je v oddílu 36 – bydlení, komunální služby a územní rozvoj, v tomto oddílu zaznamenaly tři kraje (JHČ, KVK a ZLK) klesající charakter. Kolísavý vývoj, který je v tabulce 4.2 zaznamenán vodorovnou šipkou směrem do pravé strany, je nejvíce zastoupený v oddílu 34 a tedy sportu a zájmové činnosti, tento vývoj se nachází v sedmi krajích (JHČ, JHM, HKK, MSK, OLK, PAK a STC).

V tabulce 4.3 je uvedena celková průměrná částka na jednoho obyvatele za všechny kraje v oblasti služeb pro obyvatelstvo i v jednotlivých oddílech (100 %) a rozdíl této částky +/- 10%.

Tab. 4.3 Průměrná částka na jednoho obyvatele v oddílu s rozdílem $\pm 10\%$ (v tis. Kč)

Oblast	Služby pro obyvatelstvo	Oddíl	Školství (oddíl 31 a 32)	Kultura (oddíl 33)	Sport (oddíl 34)	Zdravotnictví (oddíl 35)	Bydlení a územní rozvoj (oddíl 36)	Životní prostředí (oddíl 37)
100 %	11,34	100 %	9,59	0,37	0,14	0,94	0,15	0,13
+ 10 %	12,47	+ 10 %	10,55	0,41	0,15	1,03	0,17	0,14
- 10 %	10,21	- 10 %	8,63	0,33	0,13	0,85	0,14	0,12

Zdroj: MONITOR, vlastní zpracování.

Na základě zjištěných hodnot v tabulce 4.3 lze konstatovat, že vzhledem ke stanovené **hypotéze H1**, v následujícím znění: „*Výdaje na jednoho obyvatele v oblasti služeb pro obyvatelstvo i výdaje v jednotlivých oddílech v této oblasti jsou v krajích srovnatelné. Jako srovnatelnou úroveň lze označit dosaženou průměrnou hodnotu za sledované období za všechny kraje $\pm 10\%$.*“ jsou výdaje na jednoho obyvatele kraje v oblasti služeb pro obyvatelstvo srovnatelné ve dvanácti ze třinácti krajů, pouze v kraji Středočeském je průměrná částka na jednoho obyvatele (10,15 tis. Kč) mimo toleranci $\pm 10\%$, avšak vzhledem k jednotlivým oddílům jsou výdaje na jednoho obyvatele kraje nesrovnatelné. Ve školství (oddíl 31 a 32) tuto podmínku nesplňuje kraj Středočeský, kdy jeho průměrná hodnota na jednoho občana je 8,62 tis. Kč, ostatní kraje jsou v tomto oddílu srovnatelné. V oddíle 33 - kultura jsou pouze tři kraje, co se týče výdajů na jednoho obyvatele, srovnatelné, jedná se o kraje Jihočeský (0,38 tis. Kč), Olomoucký (0,40 tis. Kč) a Kraj Vysočina (0,40 tis. Kč). V oddíle 34 – sport jsou taktéž jen tři kraje srovnatelné vzhledem k částkám na jednoho obyvatele, jde o kraj Liberecký (0,14 tis. Kč), Plzeňský (0,13 tis. Kč) a Středočeský (0,13 tis. Kč). Ve zdravotnictví (oddíl 35) jsou jen dva kraje srovnatelné, a to kraj Pardubický (0,97 tis. Kč) a Středočeský (0,98 tis. Kč). V oddíle 36 - bydlení je s celkovou průměrnou hodnotou srovnatelný pouze jeden kraj, a to Moravskoslezský (0,14 tis. Kč). V posledním oddíle 37 – životní prostředí je taktéž srovnatelný s celkovou průměrnou hodnotou jen jeden kraj a opět se jedná o Moravskoslezský kraj (0,14 tis. Kč).

5. ZÁVĚR

Vyšší územní samosprávné celky existují v dnešní podobě v České republice již devatenáct let. Kraje se od sebe liší v mnoha faktorech, a to jak geografických, demografických tak i ekonomických. Mezi hlavní znaky každého kraje patří území, obyvatelstvo, samospráva, majetek a finance. Nejdůležitějším finančním nástrojem pro realizaci samostatné působnosti, fungování samosprávy a pro realizaci potřeb obyvatelstva kraje je jeho rozpočet. Tématem diplomové práce bylo hospodaření vyšších územních samosprávných celků v České republice se zaměřením na výdaje, dle odvětvového členění rozpočtové skladby, v oblasti služeb pro obyvatelstvo v jednotlivých krajích za období 2013-2017. Z praktické části byla vyčleněna Praha, jakožto zvláštní kraj, který se řídí svým vlastním zákonem č. 131/2000 Sb., o hl. městě Praze, a sice z toho důvodu, že má podstatně rozdílné vypovídající hodnoty než zbylých 13 krajů a došlo by ke zkreslujícím informacím.

Dílčím cílem této práce bylo zhodnocení příjmů a výdajů rozpočtu krajů za sledované období včetně porovnání mezi kraji, kdy zjištěné hodnoty byly přepočteny na stejnou jednotku, tedy na jednoho obyvatele kraje, aby bylo možné provést mezikrajské porovnání. Zjištěné hodnoty byly zaznamenány do tabulek popřípadě obrázků. Tento cíl byl řešen v kapitole třetí diplomové práce, ve které se nacházejí zjištěné výsledky provedené vertikální i horizontální analýzy příjmů a výdajů rozpočtů krajů. Co se týče analýzy příjmové stránky, největší podíl na celkových příjmech měly přijaté transfery, které tvořily v průměru 62,43 % veškerých příjmů krajů v ČR. Nejmenší průměrný podíl na celkových příjmech za všechny kraje měly kapitálové příjmy, a to pouze 0,23 %. Průměrná výše celkových příjmů na jednoho občana kraje byla za sledované období 17,67 tis. Kč, nad touto hodnotou se nacházelo šest krajů (JHČ, KVK, HKK, OLK, PLK a VYS). Vzhledem k celkovým průměrným příjmům nejhůře obstál kraj Jihomoravský, který měl příjmy na jednoho občana tohoto kraje ve výši 85,23 % z celkové průměrné částky za všechny kraje a sledované období, oproti tomu nejvyšší částku na jednoho občana měl Kraj Vysočina, zde byla hodnota o 14,09 % vyšší, než byla celková průměrná hodnota příjmů na jednoho občana za všechny kraje. Vzhledem k výdajové stránce rozpočtů byla její převážná část tvořena běžnými výdaji, ty se na celkových výdajích podílely v průměru 87,63 % a zbylých 12,37 % tvořily kapitálové výdaje. Celková průměrná částka výdajů na jednoho občana kraje byla za sledované období 17,08 tis. Kč, nad touto hodnotou se nacházelo stejných šest krajů, jako u příjmové stránky rozpočtu (JHČ, KVK, HKK, OLK, PLK a VYS). Nejvyšší výdaje měl opět Kraj Vysočina, zde byla částka vzhledem k celkovému průměru vyšší o 13,35 %. Nejnižší výdaje na jednoho obyvatele kraje byly v kraji

Jihomoravském, kde hodnota byla vzhledem k celkovému průměru nižší o 11,94 %. Celkové příjmy i výdaje rozpočtů krajů měly během sledovaného období rostoucí charakter. Dle odvětvového členění byly nejvyšší výdaje v oblasti služeb pro obyvatelstvo a nejnižší výdaje se nacházely v oblasti zemědělství, lesní hospodářství a rybářství. Ve srovnání těchto dvou skupin (nejvyšší a nejnižší výdaje) byl rozdíl mezi výdaji ve výši 99,79 %. Vývojový charakter výdajů jednotlivých skupin na jednoho obyvatele nebyl v žádném kraji stejný ve všech sledovaných skupinách. Pouze ve dvou skupinách (služby pro obyvatelstvo a sociální věci a politika zaměstnanosti) měly výdaje ve všech krajích za sledované období rostoucí charakter.

V rámci dílčího cíle byla ověřena **hypotéza H2**, která zní: „*V krajích s rostoucím počtem obyvatel, v meziročním srovnání roku 2013 s rokem 2017, je vývojový charakter jednotlivých příjmových i výdajových tříd rozpočtu na jednoho obyvatele kraje rostoucí.*“ Vzhledem k zjištěným poznatkům se tato hypotéza týkala šesti krajů (JHČ, JHM, LBK, PAK, PLK a STC) a ve dvou krajích byla hypotéza H2 vyvrácena, jednalo se o kraj Liberecký a Plzeňský, jelikož Liberecký kraj měl ve dvou příjmových třídách (nedaňové a kapitálové příjmy) klesající vývoj příjmů na jednoho obyvatele kraje, byl to zároveň jediný kraj, který měl více než jeden klesající vývoj v příjmové oblasti. Plzeňský kraj měl, na rozdíl od Libereckého kraje, klesající vývoj u výdajové stránky rozpočtu kraje, a to u kapitálových výdajů a byl zároveň jediným krajem, který měl klesající vývoj ve výdajové stránce rozpočtu.

Hlavním cílem diplomové práce bylo zhodnocení hospodaření krajů v České republice se zaměřením na výdaje v oblasti služeb pro obyvatelstvo, a to za sledované období 2013–2017, kdy byly porovnány výdaje na jednoho obyvatele kraje v oblasti vzdělávání, kultury, sportu, zdravotnictví, bydlení a územního rozvoje a ochrany životního prostředí. Zjištěné hodnoty byly zaznamenány především do obrázků, kde byly vyznačeny, jak průměrné hodnoty za jednotlivé kraje, tak i celkové průměrné hodnoty za všechny kraje a sledované období. Hlavní cíl byl řešen ve čtvrté kapitole diplomové práce, ve které se nacházejí výsledky za jednotlivé sledované oblasti. Celkový procentuální podíl oblasti služeb pro obyvatelstvo na celkových výdajích rozpočtů krajů byl v průměru 67,09 %, převážná část výdajů v této oblasti byla tvořena běžnými výdaji, a to v průměru 92,55 %, zbylých 7,45 % tvořily kapitálové výdaje. Průměrná celková výše výdajů na jednoho občana byla 11,34 tis. Kč, nad touto hodnotou se nacházelo šest krajů (JHČ, KVK, HKK, PAK, PLK a VYS). Služby pro obyvatelstvo byly v průměru z 88,78 % tvořeny výdaji na vzdělávání a školské služby. Průměrné celkové výdaje v tomto oddílu byly na jednoho obyvatele ve výši 9,59 tis. Kč, nad touto hodnotou se nacházelo šest krajů

(JHČ, HKK, OLK, PAK, ULK a VYS) výdaje na jednoho obyvatele se pohybovaly v rozmezí od 8,62 tis. Kč (STC) do 9,99 tis. Kč (VYS). V tomto oddílu, jako jediném, byl vývojový charakter výdajů za sledované období ve všech krajích rostoucí. Nejmenší průměrný procentuální podíl, v oblasti služeb pro obyvatelstvo, měl oddíl týkající se ochrany životního prostředí, a to 0,70%. Průměrné celkové výdaje v tomto oddílu na jednoho občana byly ve výši 0,13 tis. Kč, nad touto hodnotou se nacházelo šest krajů (JHČ, KVK, HKK, MSK, PAK a VYS), výdaje se v tomto oddílu pohybovaly mezi 0,05 tis. Kč (JHM) a 0,25 tis. Kč (JHČ). Vzhledem k vývojovému charakteru, byl v tomto oddílu v sedmi krajích rostoucí (JHČ, HKK, LBK, MSK, OLK, STC a VYS) ve zbylých šesti krajích výdaje stagnovaly. Pokud rozdělíme Českou republiku na Čechy a Moravu, lze konstatovat, že z šesti krajů (JHČ, JHM, LBK, PAK, PLK a STC) s rostoucím počtem obyvatel bylo pět krajů na území Čech. Vzhledem k výdajům na jednoho obyvatele v oblasti služeb pro obyvatelstvo, jsou na tom lépe Čechy i přesto, že se v této části republiky nachází kraj, který měl během sledovaného období nejnižší průměrné výdaje na jednoho obyvatele v oblasti služeb pro obyvatelstvo, a to kraj Středočeský (10,15 tis. Kč), i přes zvyšující se počet obyvatel v tomto kraji, který vzrostl v roce 2017 o 3,87 % oproti roku 2013, tento nárůst v počtu obyvatel byl největší ze všech krajů. Tato situace v kraji je dána především jeho polohou, jelikož obklopuje hl. město Prahu, které je zároveň jeho krajským městem, tudíž je pochopitelné, že řada obyvatel tohoto kraje dojíždí za službami do hlavního města, které poskytuje služby ve větší míře a také proto se Středočeský kraj nachází v pěti ze šesti oddílů pod celkovou průměrnou hodnotou. Zároveň se na tomto území republiky nachází jediný kraj, a to Jihočeský, který měl během sledovaného období ve všech oddílech v oblasti služeb pro obyvatelstvo průměrné výdaje na jednoho obyvatele kraje nad celkovými průměrnými výdaji za sledované období a kraje a také kraj Liberecký, který se nenacházel v žádném z oddílů nad průměrnou celkovou hodnotou za všechny kraje, jen v jednom oddílu (sport a zájmová činnost) měl průměrné výdaje na jednoho občana kraje totožné s celkovou průměrnou hodnotou v tomto oddílu za všechny kraje. Co se týče Moravy, zde všechny kraje (JHM, MSK, OLK a ZLK) měly průměrné výdaje na jednoho občana kraje v oblasti služeb pro obyvatelstvo pod celkovou průměrnou hodnotou za všechny kraje a období. Pouze kraj Olomoucký měl ve třech z šesti oddílů výdaje na jednoho obyvatele vyšší, než byl celkový průměr za všechny kraje, ostatní tři kraje (JHM, MSK a ZLK) měly výdaje na jednoho obyvatele, jen v jednom oddílu nad průměrnou celkovou hodnotou. Jihomoravský kraj, byl jediným moravským krajem, kterému se počet obyvatel v roce 2017 zvýšil, a to o 1,12 % oproti roku 2013, avšak celkové příjmy i výdaje rozpočtu na jednoho obyvatele tohoto kraje byly zde ze všech sledovaných krajů nejnižší. V této části republiky

nejhůře obstál kraj Moravskoslezský, který zaznamenal úbytek v počtu obyvatel v roce 2017 o 1,31 % oproti roku 2013. Tento kraj měl i nejnižší daňové a nedaňové příjmy, a to za celé sledované období. Značný podíl na úbytku obyvatelstva v tomto kraji měly životní podmínky, které jsou v této oblasti postihnuté těžkým průmyslem. V současné době se čím dál častěji řeší otázka životního prostředí, které je ve zmíněném kraji značně poškozené, především se jedná o ovzduší, tato situace je častým důsledkem stěhování obyvatel tohoto kraje do jiných krajů. Avšak ze zjištěných hodnot bylo patrné, že MSK v oddílu týkajícího se ochrany životního prostředí se nachází pouze o 10 % nad průměrnou celkovou hodnotou, a to i přesto že výdaje na tento oddíl měly během sledovaného období rostoucí charakter. Podle situace v tomto kraji by mělo jeho vedení daleko víc investovat do této oblasti, aby zabránilo emigraci obyvatel. Stejná situace je v Ústeckém kraji, který je také do značné míry poškozen průmyslovým odvětvím i zde by mělo vedení uvažovat, nad zvýšením investic do ochrany životního prostředí, jelikož výdaje na jednoho občana tohoto kraje, v oddílu ochrany životního prostředí, byly o 46,15 % nižší, než celkové průměrné výdaje na jednoho obyvatele v tomto oddílu a také v tomto kraji nastal v roce 2017 úbytek v počtu obyvatel o 0,49 % v porovnání s rokem 2013. Zajímavé postavení měl Kraj Vysočina, který se svou polohou nachází z jedné části na Moravě a z druhé v Čechách. Tento kraj měl nejvyšší průměrné celkové příjmy i výdaje na jednoho občana kraje za sledované období a zároveň měl nejvyšší výdaje v oblasti služeb pro obyvatelstvo i v jednotlivých oddílech patřil mezi dva kraje (KVK a VYS), které měly průměrné výdaje na jednoho obyvatele nad celkovou průměrnou hodnotou v pěti ze šesti oddílů, pouze v oddílu týkajícího se sportu a zájmové činnosti se tento kraj nacházel pod celkovou průměrnou hodnotou.

V rámci hlavního cíle byla ověřena **hypotéza H1** ve znění: „*Výdaje na jednoho obyvatele v oblasti služeb pro obyvatelstvo i výdaje v jednotlivých oddílech v této oblasti jsou v krajích srovnatelné. Jako srovnatelnou úroveň lze označit dosaženou průměrnou hodnotu za sledované období za všechny kraje ± 10 %.*“ Na základě zjištěných hodnot jsou výdaje v oblasti služeb pro obyvatelstvo na jednoho obyvatele srovnatelné ve dvanácti z třinácti sledovaných krajů, pouze v kraji Středočeském došlo k vyvrácení této hypotézy, jelikož výdaje na jednoho občana v tomto kraji jsou mimo toleranci ± 10 % od celkové průměrné hodnoty, a to o 0,49 %. V jednotlivých oddílech byly kraje nesrovnatelné, pouze v oddílu vzdělávání a školské služby byl jen Středočeský kraj mimo toleranci ± 10 %, a to o 0,12 %.

Zjištěné výsledky v této práci jsou shodné s výsledky zjištěnými v diplomové práci Pilarové (2011), ve které bylo prokázáno, že oddíl vzdělávání a školské služby se na celkových výdajích

v oblasti služeb pro obyvatelstvo podílely největším procentem a také, že nejnižší procentuální podíl na celkových výdajích ve sledované oblasti, měl oddíl týkající se ochrany životního prostředí.

Diplomová práce byla rozdělena do pěti na sebe navazujících kapitol včetně úvodu a závěru, které tvoří první a poslední kapitolu této práce. Druhá kapitola byla teoretická a byly v ní charakterizovány pojmy týkající se veřejné správy a její reformy, územní samosprávy a zejména vyšších územních samosprávných celků, jejich orgánů, působnosti a především rozpočtů. Také zde, vzhledem k zaměření diplomové práce, byla podkapitola věnována veřejným službám.

Při zpracování diplomové práce byly použity vhodné knižní zdroje týkající se daného tématu, platná legislativa a především materiály z internetových zdrojů, a to zejména z ČSÚ, informačního portálu Ministerstva financí ČR – MONITOR a jednotlivých webových stránek samotných krajů.

Ze zjištěných poznatků je možno konstatovat, že podmínky pro živobytí nejsou v krajích v ČR srovnatelné. Do jisté míry je to dáno politickou situací, která je v krajích rozdílná, ale také decentralizací státní moci, kdy jsou určité kompetence přeneseny na ÚSC. Jelikož jednotlivé ÚSC mají lepší povědomí o svém okolí a jsou blíže problémům i potřebám vyskytujících se na jejich území a rozhodování by mělo být tím pádem efektivnější. Mělo by tedy docházet k zabezpečování potřebných statků a služeb občanům, avšak to vede k rozdílům v prioritách jednotlivých ÚSC, což také vede k rozdílům v přepočtu na stejnou jednotku (na 1 obyvatele kraje).

Seznam použité literatury

Knihy:

- [1] COGAN, Rudolf. *Krajské zřízení*. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-041-6.
- [2] COGAN, Rudolf. *Zákon o krajích: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7478-793-5.
- [3] DOLEŽELOVÁ, Hana a Dušan HALÁSEK. *Služby v obecném hospodářském zájmu v EU: komparace České republiky a Německa*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2011. Series on advanced economic issues. ISBN 978-80-248-2371-3.
- [4] HALÁSKOVÁ, Martina. *Veřejná správa a veřejné služby v zemích Evropské unie*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2012. Series on advanced economic issues, v. 13 (2012). ISBN 978-80-248-2808-4.
- [5] HEJDUKOVÁ, Pavlína. *Veřejné finance: teorie a praxe*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-298-4.
- [6] KADEŘÁBKOVÁ, Jaroslava, Pavel MATES a René WOKOUN. *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*. 4. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 80-86473-80-5.
- [7] KADEŘÁBKOVÁ, Jaroslava a Jitka PEKOVÁ. *Územní samospráva - udržitelný rozvoj a finance*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-910-4.
- [8] KÁŇA, Pavel. *Základy veřejné správy: vybrané kapitoly veřejné správy pro studium žáků středních škol*. 4. aktualiz. vyd. Ostrava: Montanex, 2014. ISBN 978-80-7225-407-1.
- [9] KOPECKÝ, Martin. *Právní postavení obcí a krajů - základy komunálního práva*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. Právní monografie. ISBN 978-80-7357-561-8.
- [10] KERLINOVÁ, Alena a Eva TOMÁŠKOVÁ. *Management veřejné správy*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-6918-3.
- [11] KOUDELKA, Zdeněk. *Samospráva*. Praha: Linde, 2007. ISBN 978-80-7201-665-5.
- [12] OCHRANA, František. *Veřejné služby - jejich poskytování, zadávání a hodnocení: teorie a metodika poptávkového způsobu poskytování a zadávání veřejných služeb na úrovni municipalit*. Praha: Ekopress, 2007. ISBN 978-80-86929-31-6.

- [13] PEKOVÁ, Jitka, Jaroslav PILNÝ a Marek JETMAR. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. 3., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-351-5
- [14] PEKOVÁ, Jitka. *Finance územní samosprávy: teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-614-1
- [15] PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance: teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-698-1.
- [16] PROVAZNÍKOVÁ, Romana. *Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe*. 3. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2015. Finance pro praxi. ISBN 978-80-247-5608-0.
- [17] ROSEN, Harvey S., Ted GAYER a Abdülkadir CIVAN. *Public finance*. 10th ed., global ed. Maidenhead: McGraw-Hill Education, c2014. McGraw-Hill series in economics. ISBN 978-0-07-715469-1.
- [18] RIGEL, Filip, Michal BOUŠKA a Robin MLYNÁŘ. *Zákon o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7552-592-5.
- [19] STIGLITZ, Joseph E. a Jay K. ROSENGARD. *Economics of the public sector*. Fourth edition. New York: W. W. Norton & Company, 2015. ISBN 978-0-393-93709-1.
- [20] VRABKOVÁ, Iveta. *Veřejná správa*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2016. ISBN 978-80-248-3988-2.

Odborné články:

- [21] GAJDOVÁ, Karin. *Regionální srovnání vybraných ukazatelů v oblasti zdravotnictví*. XX. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků. 2017. Brno: Masarykova univerzita, 2017. ISBN 978-80-210-8587-9.
- [22] NUNVÁŘOVÁ, Svatava. *Veřejné služby z pohledu uživatele*. XVII. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků. 2014. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-6840-7.
- [23] SOUKOPOVÁ, Jana, Daniel KLIMOVSKÝ a František OCHRANA. *Key Factors for Public Utility Efficiency and Effectiveness: Waste Management Services in the Czech Republic*. Ekonomický časopis. 2017. Volume: 65, Issue: 2, Pages: 143-157. ISSN: 0013-3035

- [24] ŠÍLHÁNKOVÁ, Vladimíra. *Ochrana životního prostředí jako “téma“ rozvojových strategií našich měst a obcí*. XIX. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků. 2016. Brno: Masarykova univerzita, 2016. ISBN 978–80–210–8273–1.

Legislativa:

- [25] Zákon č. 129 ze dne 12. dubna 2000 o krajích (krajské zřízení). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 38, s. 1765-1782. Dostupné z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=129/2000&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
- [26] Zákon č. 243 ze dne 29. června 2000 o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 73, s. 3513-3515. Dostupné z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=243/2000&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
- [27] Zákon č. 250 ze dne 7. července 2000 o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 73, s. 3557-3567. Dostupné z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=243/2000&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Internetové zdroje:

- [28] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *Česká republika demografický vývoj k 31. 12.* [online]. [cit. 2019-01-25]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=profil-uzemi&uzemiprofil=31548&u=__VUZEMI__97__19#
- [29] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *Územní, sídelní struktura k 31. 12.* [online]. [cit. 2019-01-25]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-vyhledavani&vyhltext=po%C4%8Det+%C3%BAzemn%C3%ADch+jednotek&bkv=cG_EjWV0IMO6emVtbsOtY2ggamVkbm90ZWws.&katalog=all&pvo=RSO001D320201

- [30] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *Počet a věkové složení obyvatelstva k 31. 12.* [online]. [cit. 2019-01-25]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-parametry&z=T&f=TABULKA&sp=A&katalog=30845&pvo=DEM02&str=v67&c=v3~3__
- [31] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *Statistická ročenka Jihočeského kraje - 2017.* [online]. [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-jihoceskeho-kraje-2017>
- [32] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *Statistická ročenka Jihomoravského kraje - 2017.* [online]. [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-jihomoravskeho-kraje-2017>
- [33] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *Statistická ročenka Karlovarského kraje - 2017.* [online]. [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-karlovarskeho-kraje-2017>
- [34] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *Statistická ročenka Královéhradeckého kraje - 2017.* [online]. [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-kralovehradeckeho-kraje-2017>
- [35] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *Statistická ročenka Libereckého kraje- 2017.* [online]. [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-libereckeho-kraje-2017>
- [36] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *Statistická ročenka Moravskoslezského kraje- 2017.* [online]. [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-moravskoslezskeho-kraje-2017>
- [37] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *Statistická ročenka Olomouckého kraje - 2017.* [online]. [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-olomouckeho-kraje-2017>
- [38] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *Statistická ročenka Pardubického kraje - 2017.* [online]. [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-pardubickeho-kraje-2017>
- [39] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *Statistická ročenka Plzeňského kraje - 2017.* [online]. [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-plzenskeho-kraje-2017>

- [40] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *Statistická ročenka Středočeského kraje- 2017*. [online]. [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-stredoceskeho-kraje-2017>
- [41] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *Statistická ročenka Ústeckého kraje - 2017*. [online]. [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-usteckeho-kraje-2017>
- [42] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *Statistická ročenka Kraje Vysočina- 2017*. [online]. [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-kraje-vysocina-2017>
- [43] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *Statistická ročenka Zlínského kraje- 2017*. [online]. [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-zlinskeho-kraje-2017>
- [44] JIHOČESKÝ KRAJ. *Jihočeský kraj* [online]. [cit 2019-02-06]. Dostupné z: <https://www.kraj-jihocesky.cz>
- [45] JIHOMORAVSKÝ KRAJ. *Jihomoravský kraj* [online]. [cit. 2019-02-06]. Dostupné z: <https://m.kr-jihomoravsky.cz>
- [46] KARLOVARSKÝ KRAJ. *Karlovarský kraj* [online]. [cit. 2019-02-06]. Dostupné z: <http://www.kr-karlovarsky.cz/Stranky/Default.aspx>
- [47] KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ. *Královéhradecký kraj* [online]. [cit. 2019-02-06]. Dostupné z: <http://www.kr-kralovehradecky.cz>
- [48] LIBERECKÝ KRAJ. *Liberecký kraj* [online]. [cit. 2019-02-06]. Dostupné z: <https://www.kraj-lbc.cz/>
- [49] MONITOR. *Územní monitor: Kraj Jihočeský rozpočet 2013-2017*. [online]. [cit. 2019-02-20]. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.cz/2017/kraje/detail/CZ031#>
- [50] MONITOR. *Územní monitor: Kraj Jihomoravský rozpočet 2013-2017*. [online]. [cit. 2019-02-20]. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.cz/2017/kraje/detail/CZ064>
- [51] MONITOR. *Územní monitor: Kraj Karlovarský rozpočet 2013-2017*. [online]. [cit. 2019-02-20]. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.cz/2017/kraje/detail/CZ041>
- [52] MONITOR. *Územní monitor: Kraj Královéhradecký rozpočet 2013-2017*. [online]. [cit. 2019-02-20]. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.cz/2017/kraje/detail/CZ052>
- [53] MONITOR. *Územní monitor: Kraj Liberecký rozpočet 2013-2017*. [online]. [cit. 2019-02-20]. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.cz/2017/kraje/detail/CZ051>

- [54] MONITOR. *Územní monitor: Kraj Moravskoslezský rozpočet 2013-2017*. [online]. [cit. 2019-02-20]. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.cz/2017/kraje/detail/CZ080>
- [55] MONITOR. *Územní monitor: Kraj Olomoucký rozpočet 2013-2017*. [online]. [cit. 2019-02-20]. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.cz/2017/kraje/detail/CZ071>
- [56] MONITOR. *Územní monitor: Kraj Pardubický rozpočet 2013-2017*. [online]. [cit. 2019-02-20]. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.cz/2017/kraje/detail/CZ053>
- [57] MONITOR. *Územní monitor: Kraj Plzeňský rozpočet 2013-2017*. [online]. [cit. 2019-02-20]. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.cz/2017/kraje/detail/CZ032>
- [58] MONITOR. *Územní monitor: Kraj Středočeský rozpočet 2013-2017*. [online]. [cit. 2019-02-20]. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.cz/2017/kraje/detail/CZ020>
- [59] MONITOR. *Územní monitor: Kraj Ústecký rozpočet 2013-2017*. [online]. [cit. 2019-02-20]. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.cz/2017/kraje/detail/CZ042>
- [60] MONITOR. *Územní monitor: Kraj Vysočina rozpočet 2013-2017*. [online]. [cit. 2019-02-20]. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.cz/2017/kraje/detail/CZ063>
- [61] MONITOR. *Územní monitor: Kraj Zlínský rozpočet 2013-2017*. [online]. [cit. 2019-02-20]. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.cz/2017/kraje/detail/CZ072>
- [62] MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ. *Moravskoslezský kraj* [online]. [cit. 2019-02-0]. Dostupné z: <https://www.msk.cz/>
- [63] MAPA ČESKÉ REPUBLIKY. *Slepá mapa ČR* [online]. [cit. 2019-01-25]. Dostupné z: <http://www.mapaceskerepubliky.cz/slepa-mapa-cr>
- [64] OLOMOUCKÝ KRAJ. *Olomoucký kraj* [online]. [cit. 2019-02-06]. Dostupné z: <https://www.olkraj.cz/index.php>
- [65] PARDUBICKÝ KRAJ. *Pardubický kraj* [online]. [cit. 2019-02-06]. Dostupné z: <https://www.pardubickykraj.cz/>
- [66] PILAROVÁ, Martina. *Komparace výdajů vybraných krajů*. Ostrava, 2011. Diplomová práce. Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Fakulta ekonomická, Katedra veřejné ekonomiky.
- [67] PLZEŇSKÝ KRAJ. *Plzeňský kraj* [online]. [cit. 2019-02-06]. Dostupné z: <http://www.plzensky-kraj.cz/>
- [68] STŘEDOČESKÝ KRAJ. *Středočeský kraj* [online]. [cit. 2019-02-06]. Dostupné z: <https://www.kr-stredocesky.cz/>
- [69] ÚSTECKÝ KRAJ. *Ústecký kraj* [online]. [cit. 2019-02-06]. Dostupné z: <https://www.kr-ustecky.cz/>

- [70] KRAJ VYSOČINA. *Kraj Vysočina* [online]. [cit. 2019-02-06]. Dostupné z:
<https://www.kr-vysocina.cz/>
- [71] ZLÍNSKÝ KRAJ. *Zlínský kraj* [online]. [cit. 2019-02-06]. Dostupné z:
<https://www.kr-zlinsky.cz/>

Seznam zkratek

BV	Běžné výdaje	NP	Národní park
ČSÚ	Český statistický úřad	NeP	Nedaňové příjmy
DP	Daňové příjmy	OLK	Olomoucký kraj
DSO	Dobrovolné svazky obcí	OU	Odborná učiliště
HKK	Královéhradecký kraj	PAK	Pardubický kraj
CHKO	Chráněná krajinná oblast	PLK	Plzeňský kraj
JHČ	Jihočeský kraj	PO	Právnícké osoby
JHM	Jihomoravský kraj	PT	Přijaté transfery
KP	Kapitálové příjmy	SŠ	Střední školy
KV	Kapitálové výdaje	STC	Středočeský kraj
KVK	Karlovarský kraj	ULK	Ústecký kraj
LBK	Liberecký kraj	ÚSC	Územní samosprávný celek
MF	Ministerstvo financí	VOŠ	Vyšší odborné školy
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí	VŠ	Vysoká škola
MSK	Moravskoslezský kraj	VYS	Kraj Vysočina
MŠ	Mateřské školy	ZLK	Zlínský kraj
MZ	Ministerstvo zdravotnictví	ZŠ	Základní školy
		ZUŠ	Základní umělecké školy

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 26. dubna 2019

.....*Košnarová*.....

Bc. Barbora Košnarová

Seznam příloh

Příloha č. 1 - Mapa krajů a regionů soudržnosti České republiky

Příloha č. 2 – Znak krajů v ČR

Příloha č. 3 – Počet členů zastupitelstva a rady kraje za jednotlivé kraje

Příloha č. 4 – Procentní podíl jednotlivých krajů na celostátním hrubém výnosu daní

Příloha č. 5 – Průměrná hodnota příjmů krajů za pětileté období 2013 – 2017 v tis. Kč

Příloha č. 6 – Průměrná hodnota výdajů krajů za pětileté období 2013 – 2017 v tis. Kč

Příloha č. 7 – Příjmy krajů za sledované období 2013 – 2017

Příloha č. 8 – Výdaje krajů za sledované období 2013 – 2017

Příloha č. 9 – Výdaje krajů dle odvětvového členění za sledované období 2013 – 2017

Příloha č. 10 – Výdaje v oblasti jednotlivých skupin odvětvového členění rozpočtové skladby na jednoho obyvatele kraje za období 2013 - 2017

Příloha č. 11 – Tempo růstu celkových příjmů i výdajů jednotlivých krajů za sledované období 2013 – 2017

Příloha č. 12 – Výdaje v konkrétních oblastech v jednotlivých krajích za sledované pětileté období 2013 – 2017 v tis. Kč

Příloha č. 13 – Počet škol a dětí, žáků a studentů v jednotlivých krajích k 31. 12. 2017 s přepočtem dětí/žáků/studentů připadajících na 1 školské zařízení

Příloha č. 14 – Počet zařízení v oblasti kultury v jednotlivých krajích k 31. 12. 2017

Příloha č. 15 – Členská základna České unie sportu podle krajů k 31. 12. 2017

Příloha č. 16 – Počet nemocnic, lůžek a lékařů k 31. 12. 2017 s přepočtem lůžek a lékařů na 1 000 obyvatel

Příloha č. 17 – Komunální odpad připadající na 1 občana kraje za sledované období v kg

Příloha č. 18 – Počet NP, CHKO a maloplošných chráněných území v krajích k 31. 12. 2017